

GERİ KALMIŞLIK «SKANDALI» KARŞISINDA BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN KATKISI

Dr. Beşir HAMİTOĞULLARI

G İ R İ Ş

Çağımızın gerçek dramını oluşturan, «Geri Kalmışlık Skandalı» karşısında, Birleşmiş Milletlerin yapabileceği, geliştirici ve çok olumlu katkılara değinmeyi konu olarak seçmenin nedeni, doktora¹ ve doçentlik,² tezleri ile, Birleşmiş Milletler'in uğraşı alanına giren ilginç çalışmalar yapan ve dünyamızı çok erken terketmiş olmasına esef ettiğimiz genç ve değerli bilim adamı Cem SAR'ın, Aziz Hatırasına saygı çizgisinde daha yakın olabilmek umududur...»

Gelecek iki veya üç «on yıl» beşer tarihinin kritik bir dönemi olacaktır. Bütün insanlık, ya kaderine egemen olmağa başlayacak, yahut da, felakete doğru yuvarlanacaktır.

Dr. Bıray BANJAN SEN
F.A.O.,nun Eski Genel Müdürü

Musa, İsa ve Markopolo'dan biri, yeryüzünde, çeşitli uygarlıkların bir arada yaşadıkları bilinmektedir. Bilinen diğer bir şey, ülkelerden bazılarının yoksul, diğerlerinin ise, müreffeh oluşudur. Jules Verne'nin geride bıraktığımız asrında, dünya turuna çıkmak, sadece merak ve serüven zevki olanların işiydi. Sonra, Askerî zaferler ve ticarî uşaklaştırmalar sürecinde oluşan koloniyal dönem, kimi ülke için kahramanlık, diğerleri için ise kölelik, getirmiş oldu.

¹ Cem SAR, *Le Financement des Activités de l'O.N.U., 1945-1961*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1963.

² Cem SAR, *Uluslararası Nehirlerden Endüstriyel ve Tarımsal Amaçlarla Faydalanma Hakkı*, A.Ü., S.B.F. Yayınları, no: 303, Ankara, 1970.

Fakat eski bir hikayenin, yeni bir ışık altında ortaya çıkıvermesi için, II. Dünya savaşını beklemek gerekti. Bir raslantı sonucu doğan, ve bir diğ erinden son derece farklı fakat, yoksullukta, benzeşen ülkeler, üçüncü dünya deyiminin kapsamına giriveriyordu.

İktisaden, kalkınmamış, yoksul ülkeleri içeren üçüncü-Dünya, karmaşık ve çeşitliliğine rağmen günümüzün bir jeopolitik sorunudur. Barış içinde birlikte yaşama sorunudur. Beşerî bir sorundur. Küçülen dünyamızda bulunan insanların ve çeşitli uygarlıkların, mutlu bir işbirliği ve kardeşliğin dayanışmasında yaşamasını engelleyen bir sorundur. Buna rağmen, bu yoksul Dünya'yı, gelişmiş zengin dünyadan ayıran uçurum, giderek büyümektedir.

Zengin Ülkelerle, yoksul ülkeler, arası ilişkilerde baş döndürücü değişmeler bulunmaktadır. XV. asrın sonlarına doğru başlamış bulunan Batı adamlarının MACERASI, bugün bitmiştir artık.³

Öyle sanıyorum ki, yaşamakta olduğumuz çağı damgalayan en önemli olaylardan; ne atom enerjisinin keşfi, ne uzayın fethi, Aya ayak basma, XXci asrın değerlendirilmesinde en önde yer alamayacaktır. Fakat bunlardan da önemli olanı, yer yüzündeki yoksulluk, adaletsizlik ve çeşitli ulusların halen bir birlik, beraberlik kuramamış olmalarının izleri ve izdüşümleri olacak. İster olumlu, ister olumsuz yönde gelişsin, değerlendirme artık beşerî temellidir.

Zira, «İnsanlar ilk kez, bir ve aynı tarihi yaşamaktadırlar».⁴ Gelişen ulaşım ve yayım araçlarının hızlı boyutlarında, giderek küçülen ve ilişkileri sıklaşan Dünyamızda, her hangi bir ülkenin sağlığı, diğer ülkelerin sağlığına, yakından ve sıkı bir tarzda bağımlı bir hale gelmiş bulunmaktadır.

Çağımızın üç büyük olgusu: nüfus patlaması, politik bağımsızlık ve ekonomik kalkınma, arasında bir diğ erini bütünleyemeyen, bir diğ eriyile bağdaşmayan çelişkileri endişe verecek boyutlar kazanmaktadır.

«Yoksul ülkelerin kara kitabı» başlıklı makalesinde, M. Guernier,⁵ yoksul ülkelerin çok geniş sorunları karşısında, gelişmiş Batı Ülkelerinin, yanlış ve yetersiz işbirliğini ortaya koymakta ve yeryüzünün, aşırı gelişmiş ülkelerle, yoksul ülkeler arasında büyüyen uçurumun, insanlığın geleceğini tehlikelere ittiğini belirtmekteydi. Eğer bu sorun çözülemezse, dünyamız,

³ J. DAR CET, *Rapports de l'Occident Avec le Reste du Monde, Prospective, Cahiers*, 3, sh. 11.

⁴ R. ARON, *Trois Essais Sur l'Age Industriel*, plon, Paris, 1966 Sh. 36.

⁵ Le Monde, 5. Ocak 1972.

2000 yılına 5 milyar insanın çekilmez sıkıntıları ve isyanları ile, girecek ve derinden sarsılabilecektir...

Çağımızın skandalını oluşturan iktisadî geri kalmışlık karşısında, gelişmiş ülkelerin umursamazlığında yansıyan «kutsal bencilliğinin» yarattığı engeller, bu gün gibi, geleceğin de, utanç verici yakıcı sorunları, olmakta devam edecektir?.....

Dünyamızı paylaşmağa hazırlanan «Beş DEV»: A.B.D., Rusya Avrupa E.T., Japonya, Çin, arasındaki, egemenlik savaşı kızıştıkça ve 2000 yılına doğru, 5 milyar kişiyi bulacak yoğunluğu ile, yoksul «Üçüncü-Dünya», da yayılabilecek bilinçlenme sonucunda oluşabilecek patlamalar, EVRENSEL BARIŞIN, çıkmazlarını çoğaltabilecektir.

24. Ekim 1945'te oluşan, Birleşmiş Milletler'in, 27. kuruluş yıl dönümünün anıldığı, kutlandığı şu günlerde, kamu oyunun dikkatini, insanlığı tehdit eden, insanları çaresizlik içinde kıvrandıran «YOKSULLUK», üzerine çekmek gereklidir. (Bu inceleme Ekim. 1972 de yazılmış oluyordu).

Varlıklı, gelişmiş ülkeler, tarihsel cimriliklerini, günümüzde bile, hemümüz yenememiş oldukları için, «Bu gün ilim ve teknoloji yeryüzünün her insanına faydalı olacak olanakları, emrimeze sunmuşken, silâhlar için harcanan para, kalkınmaya ayrılmış olandan, 30 kat fazladır. İnsanlığın 4/5 dü, halen yeterli: gıdadan, giyecekten, meskenden, sağlık hizmetlerinden, eğitimden ve geçindirecek bir iş'ten yoksun bulunmaktadır».6

ÇOĞALAN SEFALET

Aşırı, endüstrileşmiş zenginleşmiş ülkeler ile, sanayileşmeye varamamış, yoksul ülkeler arasındaki, uçurum, giderek büyümekte, çağımızın peşinde koşup yakalayamadığı bir sorun olmaktadır.

Asrımızın şu son çeyreğinde, görülmemiş bir tarzda, gelişmiş bulunan uluslararası ekonomik ilişkileri ve işbirliği mazideki asırların biriktirdiği, tarihsel haksızlık eşitsizlikleri telâfi edebilecek ve yoksul ülkelerin ve kişilerin kalkınmalarını destekleyecek yönde gelişeceğine, tam tersine işlemiş ve biçim değiştirebilen SÖMÜRÜ AYGITLARI, geri kalmış ülkelere, kalkınmış ülkelere doğru, «DEĞER,» taşımağa devam etmiş ve geriletici çarklara, yeni dişliler eklemiştir.

Ülkeler arasındaki değişik, sosyal gruplar arasındaki gelir ve şans eşitsizliğini çoğaltan bu süreç «Geri Kalmışlığın», en büyük skandalını, oluşturduğu için, Birleşmiş Milletlerin, «HEDEF MERKEZİ», olmuştur.

⁶ K. WALDHEIM-B.M., Genel Sekreteri-, 24.Ekim.1972 yılı, Mesajı.

Kalkınmış, varlıklı ve sömürücü ülkelerin diğer, geri kalmış ulusların kalkınmasını engelleyen bencil tutumlarının dokuduğu «DEMİR PERDELERİ», aşabilme yolunda; yoksul ülkeler için, şimdilik iki çıkış kapısı görünmektedir. Bu önemli değişkenlerden biri, bugüne kadar spektaküler bir niteliği olmasa bile, küçümsenmemesi gereken umut verici, ekonomik Sosyal yardımları ve dolaylı etkileri ile BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'in varlığıdır. Diğer değişken ise, geriletici çarklardan kurtulmak isteyen üçüncü dünya'da bir bilinçlenme akımının oluşmaya başlaması ve Bandoung'tan, Santiyago'ya kadar uzanan, Belgrad, Kahire, Cenevre, Yeni Delhi'den geçen, aşamalarda olgunlaşan kıtasal gruplaşma, bölgesel anlaşma birleşmeler halinde gelişen bir akım... Aslında umut veren bu iki değişken arasında, bir diğerini etkileyici değiştirici karşılıklı destekleyici ilişkilerin var oluşu, «eğemen ülkelerle», yoksul ülkeler arasındaki dengesizlikleri (eşitsizlik-adaletsizlik), yeni ve daha insancıl dengelere doğru götürecek unsurları oluşturabilecek nitelikler de, yansıtmaktadır.

Yukarıda andığımız ve insanlığın geleceğini kurtarmada, bize (güçlüklere rağmen) umut verici görünen, Birleşmiş Milletlerin yoksullukla savaşta, yaptığı katkılara ve üçüncü Dünya'da oluşmakta olan bilince değinmeden önce, İ.A. Gelişmiş Ülkelerle kalkınmış ülkeler arasında bulunan ve her gün büyüyebilme istidadı gösteren uçuruma ve kalkınmanın bazı sorunlarına değinmek gerekecek. Buradan, gerek kapitalist, gerekse Sosyalist blok'un yaptıkları Dış yardımlara ve dış ticarete geçilecek. Bu noktalara değindikten sonra ancak, yukarı da andığımız Birleşmiş Milletler'in katkısı ve İ.A.G. Ülkelerin yapabileceklerine değineceğiz.

I. Üçüncü Dünyanın Yoksulluğu ve Gelişmiş Ülkelerin Zenginleşmesi.

1. Nüfus patlaması

İktisaden Az Gelişmiş ülkelerin («İ.A.G.Ü.») nüfus patlaması denilen hızlı nüfus artışı (%2,5-3 arası), iyi bilinen bir gelişim olduğu için, bu nokta üzerinde fazla durmayacağız.

Dünya nüfusu üzerine yapmış olduğu çalışmalarla Birleşmiş Milletler, 2000 yılına kadar, demografik gelişimin eğilimini aydınlatmış olmaktadır. Dünya nüfusu:

1960 larda	2.990 Milyon	iken
1970 lerde	3.574"	
1980 lerde	4.268	"
1990 larda	5.068	"
2000 lerde	ise 5.965	" olacağı hesaplanmaktadır. Yine 2000 lerde,

gelişmiş ülkelerin nüfusu I. Milyar 266 milyona, geri kalmış ülkelerin ise 4 Milyar 699 milyon olacağı sanılmaktadır.

Varsayımın en düşük seviyesi gerçekleşirse, %2,5 oranında artacak bir nüfus, %5 lik bir ekonomik büyümenin «ki geçen on yılda, İ.A.G.Ü.nin erişemediği bir seviye», yarısını alıp götürecektir.

2. İktisadî Kalkınma Olgusu

Gayri Safi Millî Hasıla'nın ortaya çıkmasıyla, ülkeler kendi aralarında mukayese edilmeğe başlandı. Kalkınma seviyesi, daha yüksek olan ülkeler ile daha düşük olan ülkeler ortaya çıktı. Böylece ülkeler kalkınmış ve geri kalmış ülkeler topluluğu tarzında ikiye ayrıldı.

ÇİZELGE I

1965 te G.S.M.H. tahmini (Cari fiyatlarla dolar olarak)

	G.S.M.H. Toplamı Milyar	G.S.M.H. Kişi Başına	Nüfus (1965) Milyon
Batı Avrupa	508	1.435	354
Afrika 3	41	154	264
Orta Doğu 4	23	263	88
Güney Asya	64	100	642
Uzak Doğu 5	120	522	373
Okyanusya	29	1641	17
Latin Amerikası	91	386	235
A.B.D.	681	3501	195
Kanada	48	2.451	20
Diğerleri	3	1534	0,3
	1609		2.193
S.S.C.B 6	240	1.000	240
Doğu Avrupa 6	73	880	83 (7)
Çin 6	100	170	650
Toplam Ortalama	2000		3.166

1) A.İ.D.'ye göre (6.2.1967)

2) Türkiye ile birlikte

3) Mısır dışında

4) Mısır ile birlikte

5) Çin dışında

6) Tahmini

7) Birleşmiş Milletlerin 1966
710 M.

Eksik yanlarına rağmen G.S.M. Gelir, bugün üçüncü dünya'ya mensup olan ülkeleri bir sınıflamaya olanak vermektedir.⁷

3. Yoksulların Yoksullaşması

Günümüzdeki nitelikleriyle, İ.A.G.Ü.nin, geri kalmışlığını sürdüren Dış Yardım ve Dış Ticaret süreçlerine geçmeden önce, gelişmiş ülkelerle, geri kalmışların ekonomik kalkınmalarına ve aradaki bazen önemli farklılıklara değinelim.

İçinde 2,5 milyar insanın yaşadığı yoksulluğu, çaresizliği anmak, yeryüzünün zengin 29 ülkesi ile nisbeten geri 100 den fazla ülkesi arasında bulunan uçurumun, her gün biraz daha fazla büyümesi, kalkınmış ülkelerde giderek bir sıkıntı, bir korku, yoksul ülkelerde ise bir umutsuzluk yaratmaktadır. Birleşmiş Milletlere göre 1966 yılı itibariyle, zengin ülkeler diye, millî gelirin kişi başına yıllık ortalaması 1000 \$ rın üstünde olan ve Kapitalist sisteme dahil 21 ülke ile; Sosyalist sistem içinde bulunan ve kişi başına düşen ortalama millî, Geliri 800-1000 arasında bulunan, 8 Doğu Avrupa ülkesi, kastedilmektedir. 1966 yılında bu 29 ülkede 960 milyon insan yaşıyordu, (Dünya nüfusunun %28, bütün dünya nüfusu ise 3.353. milyondur).

1966 da, kişi başına ortalama yıllık geliri, ortalama 160 \$ civarında bulunan, 105 az gelişmiş ülkede ise, dünya nüfusunun %72 (2.413 milyon) yaşamaktaydı.

Birleşmiş Milletlerin, kalkınma için «Birinci Onyı» diye ilân ettikleri 1960-1970 döneminde yoksul ülkeler için ön görülen hedefler arasında, %5 lik bir kalkınma hızı ve zengin ülkelerin brüt millî gelirlerinin %1'inin dış yardım olarak verilmesi, gerçekleşemedi. Oysa, yukarıda andığımız 29 gelişmiş ülke daha çok zenginleşti. Yoksul ülkeler ile olan aradaki uçurum, daha da büyüdü, Örneğin I'.O.C.D.E.'ye dahil 16 ülkenin, 1961-1968 yılları arası, millî geliri 500 milyar dolarlık bir artış gösterdi. Kişi başına yıllık ortalama zenginlik 110 \$ civarında bir artış gösterirken yoksul ülkelerde aynı dönemde kişi başına artış, sadece 2.2 kadardı.⁸

Yine kalkınmış varlıklı ülkelerle, yoksul ülkeler arası farkın 1970 lerde de aynı eğilimi sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Nitekim diğer bir hesaba göre

⁷ Şunu belirtelim ki, 1965 lere kadar, kişi başına yıllık geliri 500 \$ ra kadar olan ülkeler İ.A. Gelişmiş sayılmaktaydı. Günümüzde ise bu ölçü, artık 800 \$ olarak kabul edilmektedir.

⁸ Pearson Raporu, *Vers un Action Commune Pour le Développement du Tiers-monde*, Deonel, Paris, 1965

1961-1970 itibariyle zengin ülkeler de millî gelir, kişi başına yılda 650 \$ lık bir artış gösterirken, yoksul ülkelerde ancak 40 \$ ra erişebiliyordu.⁹

Bu eğilim, yaygın hale gelmiş değişikle, «yoksulların yoksullaşması ve zenginlerin zenginleşmesini» yansıtmaktadır. Gerçekten yine Birleşmiş Milletlerin, yayınladığı istatistiklerde, yukarıda andığımız, gelişmiş, zengin 29 ülkenin 1960 yılında «kişi başına düşen yıllık ortalama geliri 1100 \$ idi, aynı dönemde bu ortalama yoksul ülkeler için 132 \$,¹⁰ civarında bulunuyordu. Beş yıl sonra (1965) te, gelişmiş ülkeler, 1.430 \$ lık seviyeye çıkarken, geri kalmışlar, ancak 150 \$ lık bir duruma gelebiliyorlardı. 1970 lerde ise, birinciler 1800 \$, ikinciler ise, 200 \$ lık bir ortalama varıyorlardı. Eğer bu korkunç farkı sürdüren eğilimi değiştirecek, ciddi gayretler harcanmazsa 1983 te gelişmiş ülkelerin, birey ortalaması 3000 \$ ra, geri kalmışların ise 1986 larda ancak, 308 \$ ra çıkabileceği tahmin edilmektedir.

Gayet açıktır ki, bu iki dünya arasındaki gelişim farkının giderek büyümesi, insanların mutluluğu ve evrensel barış için büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Nitekim kalkınmaya yardım komitesinin (CAD), raporunu analiz eden I'O.C.D.E., «gelişmenin ürünleri gerek ülkeler arasında, gerekse belli yığınlarının çeşitli kesitleri arasında eşit olmayan bir tarzdaki dağılımı ile, çağımızın, boynunu sıkan, sakıncalı bir düğüm olduğu, belirtilmektedir (bizce çağımızın en büyük AYIBINI, oluşturmaktadır).

4. Kalkınma Seviyeleri Arasındaki Korkunç Farkın Dünyü ve Bugünü

Kalkınmış ülkelerin tümü gözönüne alınırsa, 1950-1970 döneminde, kişi başına isabet eden %3,5 lık net bir kalkınma, iktisat tarihinin, hiç bir döneminde böylesi bir 20 yıllık dönem için, gerçekleştirilememiştir.¹¹

Fakat, kalkınmış ülkelerde, kişi başına üretim 6 kat artarken, daha düşük bir aşamada bulunan İ.A.G. ülkelerde, sadece iki misli artmaktaydı. «Bu noktada şunu belirtmek gerekir ki, üçüncü dünyanın kalkınma hızı, şu son asırda, oransal olarak daha hızlı bir kalkınma gösteren Latin Amerikasını işin içine sokması, görüntüyü büyütmektedir. Zira bu kalkınma bir ölçüde, Avrupa'dan ileri bir teknik getiren yığın halindeki bir göçe dayanmaktadır». Eğer Latin Amerika ülkeleri bu hesap dışında bırakılırsa, şu son

⁹ M. PAUNET, *Le Tiers-Monde Frustré de son Développement*

¹⁰ *L'Annuaire de l'O.N.U.*, 1966

¹¹ P. BAIROCH, «Les Ecart des Niveaux de Développement Economique Entre Pays Développés et Pays Sous développés de 1770 à 2000» *Tiers-monde*, içinde, sh, 502, 1971

asırdaki büyüme, %110-ile %65 arasına inecektir. Bu rakamlarla yetinilirse bile, kalkınmış ve geri ülkeler arasındaki fark, 3 mislinden 10 misline geçmiş olmaktadır.

ÇİZELGE II.

Kişi Başına Düşen G.S.M.H.nın 1770-1970 arasındaki Gelişimi (A.B.D.doları olarak 1970)¹

	1770	1870	1970
Batının kalkınmış ülkeleri	210	550 (12)	3.300
Avrupa	220	560	2500
A.B.D.	—	550	4.900
Batının Geri Kalmış Ülkeleri	170	160	340
Latin Amerikası	—	—	340
Asya	—	—	260
Afrika	—	—	270
1) Japonya hariç. Japonya ile birlikte, 510 olurdu.			

Şayet gelişmiş ülkelerin, en zengini ile, az gelişmiş ülkelerin en fakirleri arasında bir karşılaştırma yapacak olursak, bu fark daha da büyümektedir. Bu durumda, bir tarafta A.B.D. ni, Kanada, İsveç ve İsveçre, ki bunlar için kişi başına düşen hasıla 4.500 \$ ın üstündedir. Diğer yanda üçüncü dünyanın, kişi başına, yılda 150 \$ lık bir gelirin isabet ettiği 25, ülkesi bulunmaktadır. Bu durumda fark 30 misline çıkmaktadır.

İşte bu aradaki korkunç kalkınma farkı, siyasal Bağımsızlığın getirebileceği avantajları iptal etmektedir.

Önümüzdeki on yıl içinde (1970-1980) l'O.C.D.E. ye dahil ülkelerin, yılda en az %5,1 brüt ve kişi başına %4 net bir gelir artışını öngörmektedir;¹³ ki, gerçekleşmesi hiç de güç olmayan bu hedef, yoksul ülkelerle, olan aradaki farkı daha da büyütebilecektir.

Böylece 2000 yılında kalkınmış ülkelerin kişi başına düşen M.G. 8000 \$ ını, İ.A.G. ülkelerin ise, 600 \$ a erişecektir, (1970 A.B.D. Doları).

¹² BAİROCH., a.g.m. Sh. 5-3.

¹³ L'O.C.D.E., *la Croissance de la Production, 1960-1980 Paris, 1970*

1970 lerde fark on kat iken, 2000 lerde ise 13 misline çıkmış olacaktır (1770 lerde 1,2 misli, 1870 lerde ise 3 misli bir fark vardı).

Aşağıdaki çizelgelerden kalkınmış ülkelerin (Kapitalist ve Sosyalist her iki blok), gelişme hızını ve yoksul denilen İ.A.G. ülkelerin, kalkınma seviyelerini ve tasniflerini bazen, önemli sandığımız ayrıntılarıyla, anlamlı karşılaştırmalara olanak verebilmesi umuduyla izlemek mümkündür.

ÇİZELGE III.

Gelişmiş ülkelerde Büyüme Hızı-1953 ten 1961

	G.S.M.E.	
	Toplam	Kişi Başına
A. Kapitalist Ülkeler		
A.B.D. (1)	2,8	1,1
Kanada	3,6	1,0
İsrail	10,2	6,3
Japonya	10,0	8,1
Batı Almanya	7,0	5,7
Fransa	4,7	3,7
İtalya	6,0	5,4
Hollanda	4,8	2,2
İngiltere	2,7	3,4
İsveç	4,0	
B. Sosyalist Ülkeler — Maddesel üretimin Büyüme Hızı (2)		
Polonya	6,1	5,5
Çekoslovakya	6,8	5,5
S.S.C.B.	9,4	7,5
Yugoslavya	8,7	7,6

1) 1957 den 1965 e kadar bu rakamlar 4,0 dan 2,4 de geçtiler.

2) Sosyalist ülkeler, hizmetleri, M. Gelir, hesaplarına katmayan, A.B.D.'leri de, Milli Gelirin % 60 ını temsil eder. Hizmetler sektörünün tümü, sosyalist ülkelerde, milli gelir hesaplarına yansımaz. Kapitalist ülkelerle bir karşılaştırmaya olarak vermek üzere, iki bloğun karşılıklı olarak sanayi sektörlerinin büyüme hızını yansıtan, aşağıdaki tabloyu (IV) düzenliyorum

ÇİZELGE IV

Kapitalist ve Sosyalist Gelişmiş Ülkelerin Endüstriyel üretimlerinin Toplam Büyüme Hızı. Bir Önceki yılın % olarak

Bloklar	1958	1960	1964	1965	1966	1951-1966 dönemi, Büyüme hızı ortalaması
Sosyalist Blok	17	11	9	9	9	11,3
S.S.C.B.	10,3	9,5	7,3	8,7	8,6	10,6
Bulgaristan	15	13	10	14	12	13,7
Macaristan	11	12	9	5	4	9,4
Doğu Almanya	12	8	6	6	7	9,3
Moğolistan	6	32	3	7	—	10,6
Kuzey Kore	37	15	17	14	—	17,1
Küba	—	13	7	8	—	7,0
Polanya	10	11	9	9	7	11,2
Romanya	10	16	13	13	12	13,2
Çekoslovakya	11	12	4	8	7	8,9
Yugoslavya	11	15	16	8	4	9,9
Kapitalist ülkeler 1	2	7	8	7	7	5,4
A.B.D.	-7	3	6	8	9	4,7
İngiltere	-1	7	8	3	1	3,0
İtalya	4	14	1	5	12	8,4
Fransa	4	8	9	2	7	5,7
Batı Almanya	3	11	9	6	2	7,6
Japonya	1	25	17	5	11	14,2

1) Şunu belirtelimki, 1951 yılı başlangıcı, KORE savaşının yarattığı bir büyüme dönemine rastlamaktadır. Bundan sonra Batı ülkeleri Büyüme hızı, zayıf düşmeler izleyecektir.

Kaynak: Pays Socialiste en chiffres et faits pour l'année 1966: "Politickaja litteratura Moskova, 1967.

Anan. V, Vassilev, politique d'Aide du bloc Soviétique, aux pays en voie de developpment. l'O.C.D.E. yayını 1969 Sh. 21.

Örneğin Fransa için, endüstriyel gelişme göstergesi 1938 de 100 kabul edilirse 1965 te 275 e çıktı. Fourastié'nin belirttiği gibi, yirmi yıldan beri kaydedilen üretim ve tüketim gelişmesi, insan tarihinin daha önce tanık

ÇİZELGE V

Üçüncü Dünya Ülkelerinin Ekonomik Gelişmesi 1965.

Ülkeler	NÜFUS		Dahili Brüt Hasıla		Tarımsal üretim 1961-65 100 = 1953-57	Kişi başına enerji tüketimi	Detay fiyatların genel endeksi 100=1958	DIŞ TİCARET		
	(1,000) Olarak	Yıllık Büyüme Hızı % 1958-1965	Toplam yıllık hız 1958-65 Sabit fiyatlar	Kişi Başına \$				İthalat	Veriler	Yıllık Hız 1958-1965%
AMERİKA										
Arjantin	22.352	1,6	2,6	847	112	1.341	771	1.200	1.493	6,0
Bolive	3.697	1,4	4,1	165	—	185	172	122	107	11,5
Brezilya	82.222	3,0	4,3	220	142	347	2.048	1.096	1.596	3,6
Şili	8.567	2,3	3,8	654	120	1.089	515	604	688	8,5
Kolombia	18.068	3,2	4,8	245	122	532	199	454	547	2,5
Kostarika	1.433	4,2	4,5	420	—	306	114	178	112	2,8
Küba	7.631	2,2	—	529	109	950	—	865	686	— 1,5
Ekvator	5.084	3,2	4,7	218	—	212	123	171	134	0,1
Guatemala	4.438	3,2	5,8	322	156	182	99	229	187	8,2
Büyük Britanya	647	2,8	4,0	325	—	811	113	87	95	7,8
Haiti	4.396	1,9	0,7	84(1)	—	33	109	38	38	— 0,4
Honduras	2.284	3,3	4,0	225	129	151	113	122	129	9,1
Jamayka	1.773	1,8	4,9	505	—	887	123	295	212	6,7
Meksika	42.689	3,4	5,6	461	160	977	118	1.560	1.146	6,5
Nikaragua	1.655	3,2	6,4	238	—	234	103	160	149	12,8
Panama	1.245	3,2	7,1	503	129	1.115	104	189	78	13,1
Paraguay	2.030	2,7	3,4	218	—	126	156	44	57	7,7
Peru	11.650	3,0	6,9	320	124	588	191	719	669	13,2
Porto Riko	2.633	2,0	8,4	1.195	—	2.125	117	—	—	—
Dominik Cumhuriyeti	3.619	3,6	4,1	256 (1)	—	194	110	92	123	— 0,6
Salvador	2.928	3,4	5,3	273	—	168	100	201	189	7,2
Trinte ve Tobago	975	3,1	5,2	706 (1)	—	3.482	116	475	402	7,1
Uruguay	2.715	1,4	0,4	600	96	916	711	151	191	4,6
Venezuela	8.722	3,4	5,3	1.005	148	2.974	109	1.210	2.783	2,6
ASYA										
Afganistan	15.051	1,8	—	± 70	—	25	—	57	70	6,0
Birmanya	24.732	2,9	4,7	67 (1)	121	47	99 (2)	247	226	2,1
Kamboçya	6.300	3,2	5,0	123 (2)	—	45	138	103	105	10,3
Seylan	11.232	2,6	3,8	144	127	114	107	310	409	1,9
Çin (est. offic)	740.000	2,1	9,0	± 295	—	900	—	—	—	—
Çin (Taiwan)	12.429	3,4	8,7	221	139	654	147	556	450	16,3

Çin (est. offic)	740.000	2,1	9,0	± 295	—	900	—	—	—	—
Çin (Taiwan)	12.429	3,4	8,7	221	139	654	147	556	450	16,3
Kuzey Kore	12,100	2,9	—	—	—	—	—	—	—	—
Güney Kore	28.377	2,8	6,1	88	129	445	228	450	175	39,6
Honk-Kong	3.804	4,2	6,4	± 350	—	603	109	1.569	1.142	11,8
Hindistan	483.000	2,3	3,2	99	124	172	143	2.820	1.686	4,7
Endenozya	104.500	2,2	—	± 85	109	111	1,254 (2)	622	707	— 1,3
Laos	2.000	2,3	—	± 110	—	43	605	33	1	3,8
Malaya	8,039	3,1	6,6	293	138	338	105	852	1.014	7,4
Moğalistan	1,104	2,6	—	—	—	—	—	—	—	—
Nepal	10,100	1,8	—	± 75	—	8	—	—	—	—
Pakistan	102.876	2,1	5,2	107	120	90	117	1.043	530	8,6
Filipin	32.345	3,3	4,7	162	129	209	133	894	768	6,5
Singapour	1.865	3,0	5,9	± 515	—	578	105	1.243	981	— 0,6
Tayland	30.561	3,0	8,3	126	147	110	101	726	627	10,7
Kuzey Vietnam	19.000	3,4	—	—	—	—	—	—	—	—
Güney Vietnam	16.124	3,2	4,9	122	—	73	143	357	36	— 5,9

(1) 1964

(2) 1963

(3) 1962

(4) 1961

ÇİZELGE VI

Üçüncü Dünya ülkelerinin Ekonomik Gelişmesi 1965

Ülkeler	Nüfus		Dahili Brut Hasıla Toplam Yıllık hız (1958-65)	Kişi Başına M.G.	Tarımsal Üretim 1961-65 100-1953-57	Enerji Tüketimi Kişi Başına	Detay Fiyatların Genel Endeksi 100 =1953-57	Dış Ticaret		
	1000 olarak	Yıllık hız 1958-1965						İthâlat	İhracat	Yıllık hız 1958-65 %
AFRİKA										
Cezayir	11.290	1,2	—	± 240	94	300	—	730	810	7,6
Angola	5.154	1,4	—	± 76	—	117	107 ₃	195	200	6,6
Burundi	2.800	2,5	—	± 60	—	12	—	—	—	—
Kamerun	5.229	2,2	—	117 ₂	—	71	—	152	139	2,7
Kongo (Bron)	840	1,7	—	± 140	—	148	145	65	45	18,2
Kongo (Cum)	15.627	2,1	2,8	± 75	—	83	—	320	330	— 2,9
Fildişi	3.835	3,1	—	254 ₁	—	152	122	236	277	9,2
Dokomey	2.365	3,0	—	± 75	—	30	—	34	14	— 1,9
Habeşistan	22.600	1,7	—	± 60	130	10	—	151	117	9,2
Gabon	463	1,5	—	422 ₂	—	240	—	63	99	14,5
Gana	7.740	2,4	3,6	277	—	104	181	457	294	1,6
Gine	3.500	2,7	—	± 110	—	98	—	49 ₁	43 ₁	8,1
Yukarı Volta	4.858	2,4	—	± 55	—	10	—	40 ₁	12 ₁	13,3
Kenya	9.365	2,9	3,2	95	—	124	112	249	145	6,5
Liberia	1.066	1,5	—	269(1)	—	259	—	117 ₁	143 ₁	17,6
Modagaskar	6.420	3,3	—	± 110	—	42	125	138	92	— 0,6
Malavi	4.000	2,8	2,1	44 ₂	—	42	—	40	35	—
Mali	4.576	2,0	—	± 75	—	21	—	43	16	—
Fas	13.323	2,8	2,6	196	109	153	129	452	430	3,2
Moris (a)	741	2,8	3,5	261	—	179	104	77	66	1,5
Moritanya	920	2,2	—	± 100	—	48	—	16 ₁	46 ₁	—
Mozambik	6.956	1,3	—	± 60	—	106	103	174	108	6,2
Nijer	3.328	3,2	—	87 ₁	—	13	—	38	25	7,3
Nijerya	57.500	2,0	6,3	58 ₂	—	44	130	771	751	10,2
Uganda	7.551	2,5	3,8	83	—	42	123	114	179	4,7
Orta Afrika Cumhur.	1.352	2,2	—	1084	—	38	147	27	29	8,9
Güney Rodezya	4.260	3,2	3,3	250	—	651	117	341	445	16,0
Rvanda	3.110	3,1	—	± 60	—	15	—	—	—	—
Senegal	3.490	2,3	0,0	194	—	145	127	164	128	— 1,0
Sieraleona	2.290	2,1	—	± 80	—	68	124	108	82	5,9
Somali	2.500	3,3	—	± 70	—	27	160	50	33	8,8
Sudan	13.540	2,8	6,3	106 ₁	—	69	117	204	194	6,5
Tanzanya	10.179	1,4	3,1	72	—	55	105	140	176	5,5
Tchod	3.350	1,5	—	± 75	—	15	151	31	27	3,8

Tchod	3.350	1,5	—	± 75	—	15	151	31	27	3,8
Togo	1.638	2,8	—	97 ₁	—	41	—	45	27	8,8
Tunus	4.675	2,1	5,3	217	109	200	108	164	120	— 3,4
Zambiya	3.710	2,9	7,1	241	—	487	116	294	532	14,3
ORTA DOĞU										
Suudi Arabistan	6.750	1,7	—	± 130	—	311	—	394	1,388	8,6
Kıbrıs	594	0,9	4,2	671	—	916	104	144	69	5,0
Mısır	29.600	2,6	6,5	163 ₁	131	301	118	876	605	3,7
Irak	8.262	1,8	6,9	299 ₁	107	581	108	450	885	6,6
İran	23.428	2,5	5,3	265	130	391	135	860	1,303	8,7
İsrail	2.563	3,6	8,9	334	211	2.239	141	814	406	16,5
Ürdün	1.976	3,2	—	238	—	291	116	157	25	14,0
Lübnan	2.400	2,4	5,4	281 ₁	—	747	110 ₂	482	85	15,5
Libya	1.617	3,7	—	777	—	327	—	320	797	178,0
Suriye	5.300	3,0	4,3	174	138	303	109	212	168	5,4
Türkiye	31.391	2,6	5,6	279	133	348	164	577	459	9,3
Yemen	5.100	2,2	—	± 60	—	10	—	—	—	—

(1) 1964

(2) 1963

(3) 1962

(4) 1961

olmadığı, bir hızda seyretmektedir, Bu hız iki asır daha sürerse, her kişinin şu andaki, tüketimi 1000 defa artmış olacaktır. Bu örneğin otomobil alanın da her Fransız ailesine 500 adet, araba daha düşecek demektir...¹⁴

5. Kalkınma Hızlarına Göre İ.A.G. Ülkelerin Sıralandırılması:

Şimdi kısaca andığımız, gelişmiş blokların karşısında, üçüncü dünya'nın durumu nedir. Uluslararası bir örgütün A.İ.D.'nin¹⁵ verdiği rakamlara dayanan bir sınıflama yapılacak olursa, İ.A.G. ülkelerin kalkınma seyrinin üç ayrı tip oluşturdukları görülecektir.

ÇİZELGE: VII

İ.A.G. Ülkelerin Kalkınma Hızlarına Göre Sınıflanması-1966

1) Kalkınan Ülkeler	G.S.M. Gelir	K.şi Başına Milli Gelir
İsrail	10,6	7,0
Yunanistan	7,0	6,3
İspanya	6,9	6,1
2) Kalkınmakta Olan Ülkeler		
Peru	6,5	3,8
Meksika	5,8	2,7
Salvador	5,8	2,5
Mikaragua	5,6	2,6
Irak	6,0	4,4
Kore (Güney)	5,5	2,8
Venezuela	5,2	1,5
3) Kalkınması Durgun Giden Ülkeler		
Kosta Rika	4,0	0,3
Brezilya	4,4	1,3
Arjantin	2,0	0,3
Şili	3,4	1,1
Paraguay	3,0	0,8
Uruguay	0,0	1,3
Seylan	2,9	0,2
Hindistan	4,2	1,8
Kenya	3,6	0,7
Fas	2,8	0,0
Rodezya	3,4	0,1
Uganda	3,1	1,0
Türkiye (1)	4,1	1,5
Kara Afrika (Finkafon) (2)	3,3	1,0

1) Bilindiği gibi TÜRKİYE, 1963-1966 da gerçekleştirdiği yıllık ortalama % 6,5 lik ve yine, 1968-1971'de de % 6,2'lik bir büyüme hızı ile, en azından, yavaş kalkınan, İ.A.G. Ülkeler arasına girmiştir. (Merkez Bankası Raporu: —1961 fiyatlarıyla— 1971

2) (1960-1965, O.E.D.E. 2. 1967)

¹⁴ Jean Fourastié, «La Course du Progres», *le Monde*, 24 nisan 1967

¹⁵ A.İ.D. (Uluslararası Kalkınma Teşkilatı), 15 Haziran 1966

Çizelge V-VI bize 1958-1965 yılı itibariyle iktisaden geri kalmış ülkelerin genel ekonomik görüntüsünü yansıtmaktadır. Çizelge (VII) ise, bu, ülkelerin kalkınma aşamalarına göre sınıflanmasını, yansıtmaktadır.

Kalkınma hızının, söz konusu ülkeler bakımından önemi «yani kişiler arasında paylaşılacak olan şu PASTANIN-büyümesi», şu andaki hayat seviyesinin kaç yılda bir iki misline çıkması bakımından, ayrıca büyüktür.

Örneğin, İsrail'deki gibi %7 lik bir kalkınma hızı ile, kişilerin hayat seviyesini on yılda iki misline çıkarmaktadır. Yunanistan ve İspanya için %6 lik bir gelişme, 12 yılda, M.G.ri iki misline çıkarmaktadır.

Kalkınmış ülkelerde, %4 veya 3,5 lik bir kalkınma seyri ile, hayat seviyesi her 17 veya 20 yılda iki misli gelişmekte, Bu oranlarda, iktisadî kalkınma spektaküler bir seyir izlemektedir.

Fakat, anılan bu kalkınma hızı %2 nin altına indimi, hayat seviyesini yükseltmek güçleşmektedir. Çünkü bu durumda, ancak her 35 yılda (Yani yoksul ülkeler için, bir nesil boyu) ve %1lik bir kalkınma için ise, 70 yılda, ancak iki katına çıkmaktadır.

Sonra unutmamak gerekir ki, kalkınma hızı oransal (nisbîdir), yani kalkınmış ve geri kalmış ülkelerin seviyelerine göre, kişi başına yapacağı katkılar, değişmektedir. Bu husus ülkeler arası, gelişme farkını kapatmakta veya büyütme önemli bir rol oynadığı gibi, kişilerin yaşam seviyelerini yükseltmede de, önemlidir.

Örneğin: Bir Hintli için yıllık % 1,8'lik net bir kalkınma hızı (Büyüme hızı Hindistan için yıllık ortalama % 4,2 idi), ile yılda $81 \$ \times 1,8(\%) = 1 \$ 45$ lik bir hayat seviyesi yükselmesi getirmektedir.

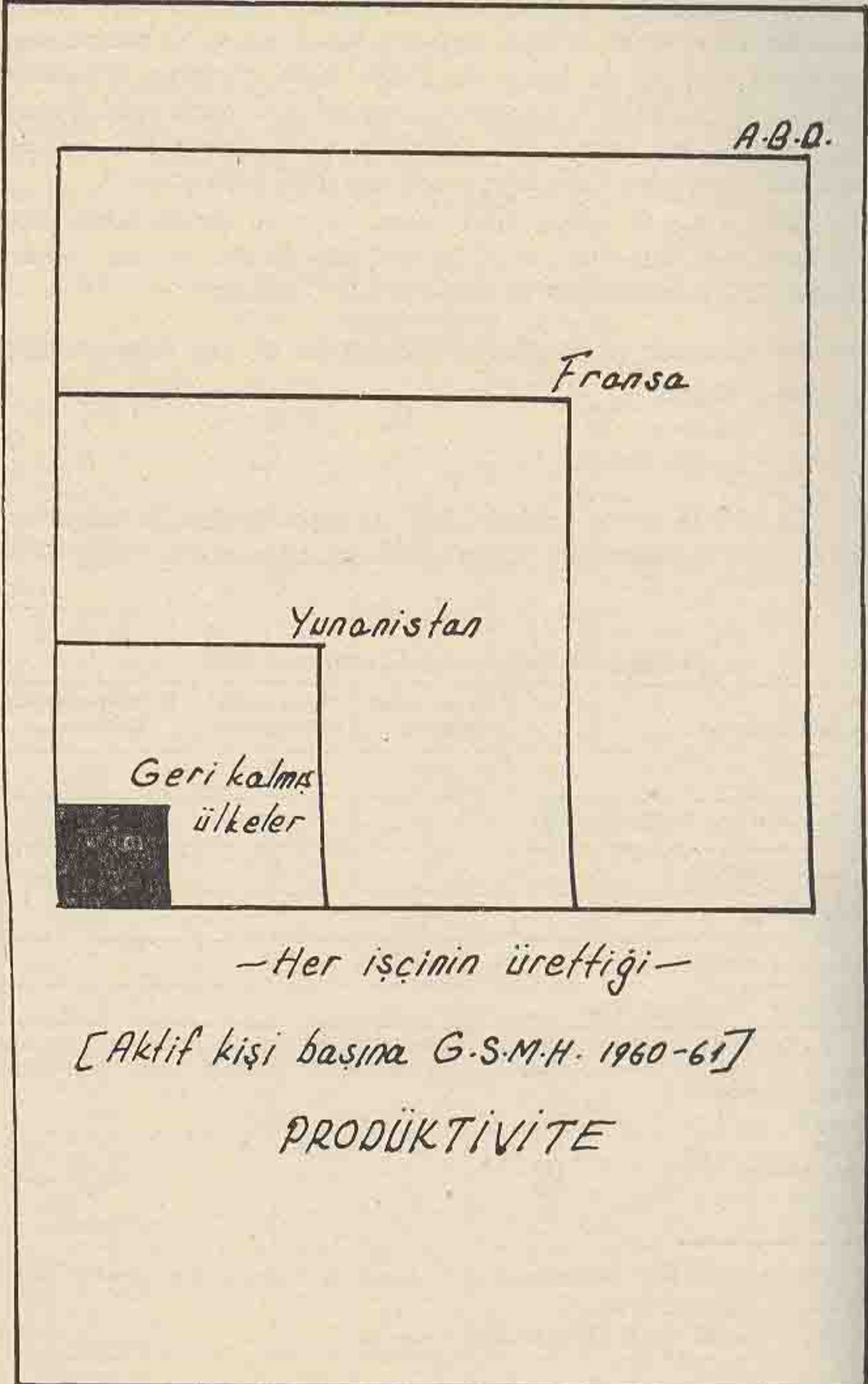
Bir Arjantinli için aynı işlem: $541 \$ \times 0,3(\%) = 1 \$ 62$ lik, bir A.B.D. leri vatandaşı için ise, yıllık ortalama 2,4 (%) lük bir kalkınma, $3.312 \$ \times 2,4 = 79 \$,50$ lik, bir refah yükseltmesi getirmektedir.¹⁶

Bu örnekler, gelişmiş ülkelerle, geri kalmış ülkeler arasındaki farkın büyüklüğü hakkında, aydınlatıcı bir fikir verebilmektedir.

Hiç kuşku yoktur ki, İ.A.G. ülkelerin, hızlı bir kalkınma gerçekleştirememeleri, düşük bir prodüktivite ile de izah edilir. Kısaca diğer nedenler yanında, her bireyin sahip olduğu gelir seviyesinin düşük oluşu, genellikle, çalışanların çoğunluğunun prodüktif olmayan bir çalışma tarzı içinde olduklarını göstermektedir.

¹⁶ Bu rakamlar, Çizelge (V ve VI) daki 1965 yılına göre doğrudur kuşkusuz.

Çizelge VIII. Prodük tivite Yönünden karşılaştırma

Unutmamak gerekir ki, bazan bir diğerine karıştırılabilen randıman (verim) ve prodüktivite (üretkenlik) kavramları arasında büyük farklar bulunmaktadır. Verim, örneğin, bir hektar başına bir yıl, bir makine başına bir saatte veya bir işçi başına bir günde, düşen üretilimdir. Prodüktivite kavramı ise, muhasipler, sekreterler, araştırmacılar ve hatta genel Kurmaylar v.b. dahil, bir kesimin veya kesimlerin bütün üretkenliğini, içermekte ve temel önemi olan, Organizasyonuda isim içine katmaktadır.¹⁷

Örneğin A.B.D. lerinin çiftlik başına, zayıf bir verimi, fakat yüksek bir üretkenliği bulunmaktadır. Eğer aşağıdaki ülkeler arasında, tarımsal üretkenlik karşılaştırılacak olursa şu sonuç¹⁸ bulunur:

Bir Amerikalı (B.D) çiftçi	Üretkenliğiyle	44 kişi	beslenebilmekte
» Fransız	»	12	»
» Rus	»	4-5	»
Bir üçüncü Dünya	»	1-2	»

Bir ülkenin, bütün üretimini, her üreticinin, üretkenliği hesaplıyarak ele alınırsa (Zimmermanın, yaptığı gibi), aşağıdaki, anlamlı çizelge oluşur.

ÇİZELGE IX

Prodüktivite Bakımından Ülkelerarası Fark

Ülkeler Grubu	Birinci sektör -Primaire-	İk.nci sektör -Secondaire-	H.zmetler sektörü -Tertiaire-
A.B.D.	100	100	100
Avrupa (Doğu Ülkeleri dışında)	30	32	31
Latin Amerika	13	21	28
Orta Doğu	10	11	13
Asya ve Afrika	6	7	7

Kaynak: Zimmerman (19)

I'O.E.D.E., Amerikan fiyatlarıyla kişi başına, G.S. milli geliri hesaplamış ve İngiltere'ye 100 endisini vererek, gelişmiş ülkeler arasındaki, üretkenlik farkını aşağıdaki gibi ortaya koymuştur.

A.B.D.	176	S.S.E. Birliği	82
Fransa	112	Japonya	77
Batı Almanya	110		
İngiltere	100		
İtalya	83		

¹⁷ Verile. için, Bknz Zimmerman, *Poor Lands the Widening Gap, Random House, New York, 1965, Sh. 95-96*

¹⁸ J. Fourastié, a.g.m., Le Monde.

Bu rakamlar anılan ülkeler bakımından üretkenlik arasındaki nisbi durumu yansıtmaktadır (A.B.D. rinde produktivitenin, S.S.C.B. ğine oranla iki katı olduğunu göstermektedir).

Yine yukarıda andığımız 1' O.C.D.E'nin düzenlediği rakamlara göre düzenlenen aşağıdaki çizelge (X), bize anılan ülkelerin, ilgili sektörleri bakımından produktivite farkını yansıtmakta, gelir seviyesi, ekonomik yapı ve üretkenlik ilişkileri arası bağımlılığı da aydınlatmaktadır.

ÇİZELGE X
Türkiye Dahil Çeşitli Ülkeler Bakımından Üretken Sektörlere
Göre Üretkenlik (1965 yılı için)

Ülkeler G.S.M. Hasıla K.ş. Başına M.İl. Gel.r	1. Sektör		2. Sektör		3. Sektör	
	Akt.f Nüfus	G.S.M. H.	Aktif n.	G.S.M. H.	Akt.f n.	G.S.M.H
A.B.D. 623 Milyar Dolar 3560 \$ (M.G.) Prodüktivite	% 6	% 3,6 2136	33	% 39 4200	61	57,4 3,300
İsveç Tahminen 2500 \$	11,5	8	42,6	45	45,9	47
Danimarka 2,100 \$	17	11,3	41,8	40,6	41,2	48,1
Fransa 83 Milyar Dolar 1920 \$ Prodüktivite	18	7,8 800	41	47,4 2200	41	44,8 2100
Almanya (F) 86 milyar \$. 1900 \$	11,1	4,4	49,5	52,7	39,4	42,9
İtalya 42,7 Milyon Dolar 1100 \$	26,1	13,4	49,4	39,5	33,3	47,1
İspanya 17 Milyar Dolar 570 \$	35,1	20,8	34,4	36,2	30,5	43
Yunanistan 4,4 Milyar ? 590 \$ Prodüktivite	54	27,9 300	20	27,4 800	25	44,7 1000
Türkiye 7,2 Milyar \$ 250 \$ Prodüktivite	76	37 120	12	25 520	12	38 800

İktisadî sektörlere göre (X) çizelge, çok ilginç üretkenlik, durumları yansıtmaktadır. Örneğin, A.B.D. rinde, aktif nüfusun % 6 sı, birinci kesimde, G.S.M. Hasılanın % 3,6 tısını üretmektedir. II. sektörde ise, aktif nüfusun %33, G.S.M.H.nın yine % 39 nun, nihayet III. sektörde Aktif nüfusun %61'i, G.S.M. Hasılanın % 57,4'ünü üretmektedir.

Çizelge açık bir tarzda, bireysel üretkenliği çeşitli iktisadî sektörlere göre, farklı oluşu, karşılıklı olarak bu sektörlerin, G.S.M.Hasılaya yaptıkları katkıda da yansımaktadır. Biraz yukarıda andığımız A.B.D. leri için, örneğin G.S.M.H.lada tarımcıların payı: 2,136 Dolar.

Sanayide Çalışanların Payı: 4,200 Dolar

Hizmetlerde » » : 3,300 » dir.

Aynı durum Türkiye için hesaplanırsa tarım kesiminde çalışanların katkısı 120 Dolar

Endüstri Kesiminde çalışanların katkısı 520 Dolar

Hizmetler » » » 800 » »

Fransa için ise, sırasıyla, 800, 2200 ve 2100 dolar,

Yunanistan için ise, 300-1000 dolardır.

1'O.C.D.E.'nin istatistiklerine dayanan diğer rakamlarla, ilk bakışta, bir mukayase yapmağa olanak verebilecek, daha açık bir grafik düzenlemek gerekir ise, aşağıdaki grafiği elde ederiz.

Anılan dört ülkenin, prodüktif üç sektöründe, çalışan her kişiye isabet eden üretkenliği gösteren grafik, bu ülkeler arası farklılığı da açıkça göz önüne sermektedir. Örneğin, A.B.D. leri, tarımsal kesiminde (I. sektör) çalışan, her çiftçi, Türkiye'nin benzer sektöründe çalışan, her çiftçiye nazaran 7 misli daha üretkendir. Fransa'nın çiftçisi, Türk çiftçisine nazaran, 4 misli üretken olduğu anlaşılmaktadır.

Yine, son çizelge ve grafik yüksek prodüktivitesi dolayısı ile, sanayileşmenin, kalkınma da oluşturduğu, önemli öncelik de aydınlığa kavuşmaktadır. Bir diğer gözlem belli bir ekonomik yapı değişikliğinden sonra, sanayi ve ticaret dallarında, gelişme hızının, tarımsal kesime nazaran daha hızlı olduğu yönünde belirmektedir.

6) 2000 Yılında: Üçüncü Dünya ve Kalkınmış Dünya

2000 Yılında üçüncü Dünya'nın durumu ne olacak? Sorusuna şimdilik kesin bir karşılık vermek olanağı yoktur. Bu konuda Weiner ve Kohn¹⁹ deyimleri ile, spekülasyondan, sadece söz edilebilmektedir.

2000 yılını ilgilendiren incelemelerin çoğu gelişmiş ülkeler üzerine yapılmıştır. İ.A.G. ülkeler için, sınırlı bir iki etüd²⁰ dışında büyük bir çalışma yapılmamıştır. Zira böylesi geleceği kavrayan bütün modellerin gerektirdiği karmaşık çalışmayı ve zorunlu değişkenleri, açık bir tarzda derlemek, İ.A.G. ülkelerin kolaylıkla yapabilecekleri bir çalışma değildir. Sonra çağımızın iktisadî planlamacıları²¹ şu andaki bilgilerle, 10-20 yıllık dönemleri kavrayan plânlar yapmaya; ancak, yettiğini belirtmektedirler. Zira daha uzun dönemlerde işin içine girmesi mümkün ekonomik, politik ve psikolojik DEĞİŞKENLERİN, şu anda saptanması mümkün olmayan nitelikleri, böylesi bir incelemenin doğruluk ve geçerliğini, büyük ölçüde sarsabilir.

Buna rağmen günümüzde büyümekte olan bu uçurumu, tersine dönüştürecek çok köklü tedbirlerin ele alınmakta olduğu yönünde henüz bir ciddi belirti görünmemektedir. Bu gidiş durdurulmazsa, bu eğilimin hakkındaki varsayımların doğruluk kazanma şansı çoğalabilir.

7) İ.A.G. Ülkelerin Doğrultusu

Büyüyen Uçurum: (the Widening gap)

Çağımızda, iktisaden az gelişmişlerin, günümüz kalkınmış ülkelerine, yetişmeleri, gerçekçi bir amaçtan fazla, ancak bir düş olabilir. Bu doğrultuda önemli, olan günümüzün çok zengin ülkeleri, daha da zenginleşirken, insan onuru ile bağdaşmayacak düşük bir yaşam seviyesinde bulunan milyarlarca insanın sürünmesidir.

Bundan ötürü acil olan, bu geniş ve çaresiz insan yığınlarına, insanca bir hayat seviyesi sunabilmektir. Nisbî zenginlik fakirlik sorunları ise, ikinci adımı oluşturmaktadır.

Bir Alman iktisatçısı²² yoksul ülkelerle, çok gelişmiş ülkeler arasında büyüyen uçurumu, yansıtan ilginç bir çizelge sunmaktadır.

¹⁹ H. Kohn and A. J. WIENER, *The Year 2000*, New York, 1967.

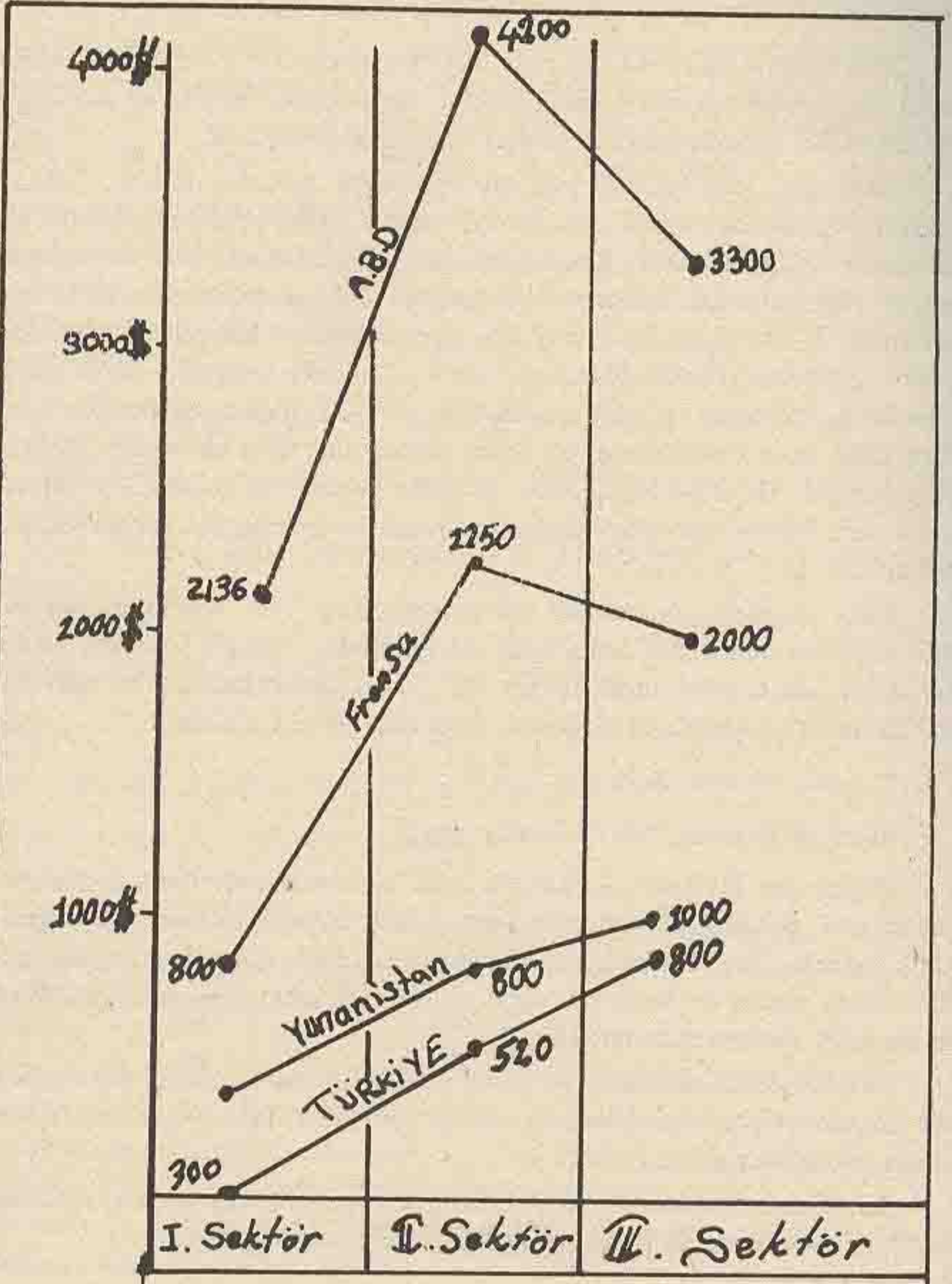
²⁰ Japon Research Center, *The World in 2000*, Tokyo 1967.

— Centro de Estudios del Futuro de Venezuela, *prospection siglo XXXI, Venezuela Ane 2000*, Caracas, 1964

²¹ J. Tinbergen, «Tiers-monde et Communauté Internationale», *Revue: Tiers-Monde*, Temmuz-Eylül 1967, Sh. 618.

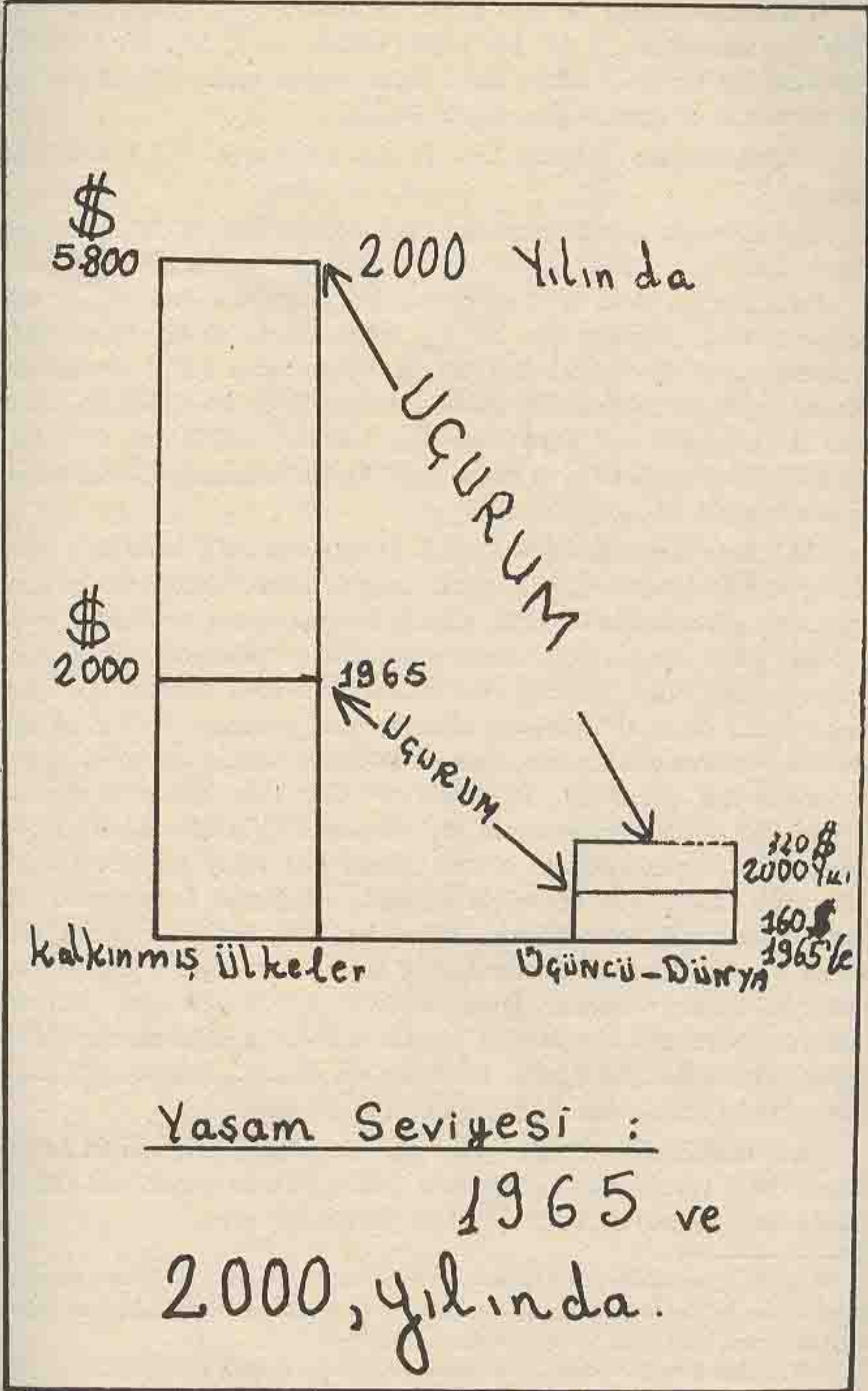
²² Edgar KRÖLLER, *Intereconomics*, No: 11, 1967.

Çesitli Sektörlerde Aktif kişi Başına Üretkenlik Durumu Gösteren Grafik

- A.B.D.
- Fransa
- Yunanistan
- Türkiye

Çizelge XI. Gelişmiş ülkelerle, Geri Kalmış Ülkeler Arasındaki Gelişme Farkı

Yukarıdaki çizelge de esas alınan rakamlara göre, gelişmiş ülkeler, yılda ortalama olarak % 4,8' geri kalmış ülkeler ise, % 5 lik bir hızla büyümektedirler. Oysa, iki tarafın farklı nüfus artışları nazari dikkate alınınca net ekonomik gelişme, değişmektedir Şöyleki:

Gelişmişler İçin: Büyüme hızı; % 4,8 nüfus artışı %1,3 Kalkınma Hızı; % 3,5

Geri Kalmışlar için: Büyüme hızı % 5, Nüfus artışı: % 2,6, Kalkınma hızı % 2,4

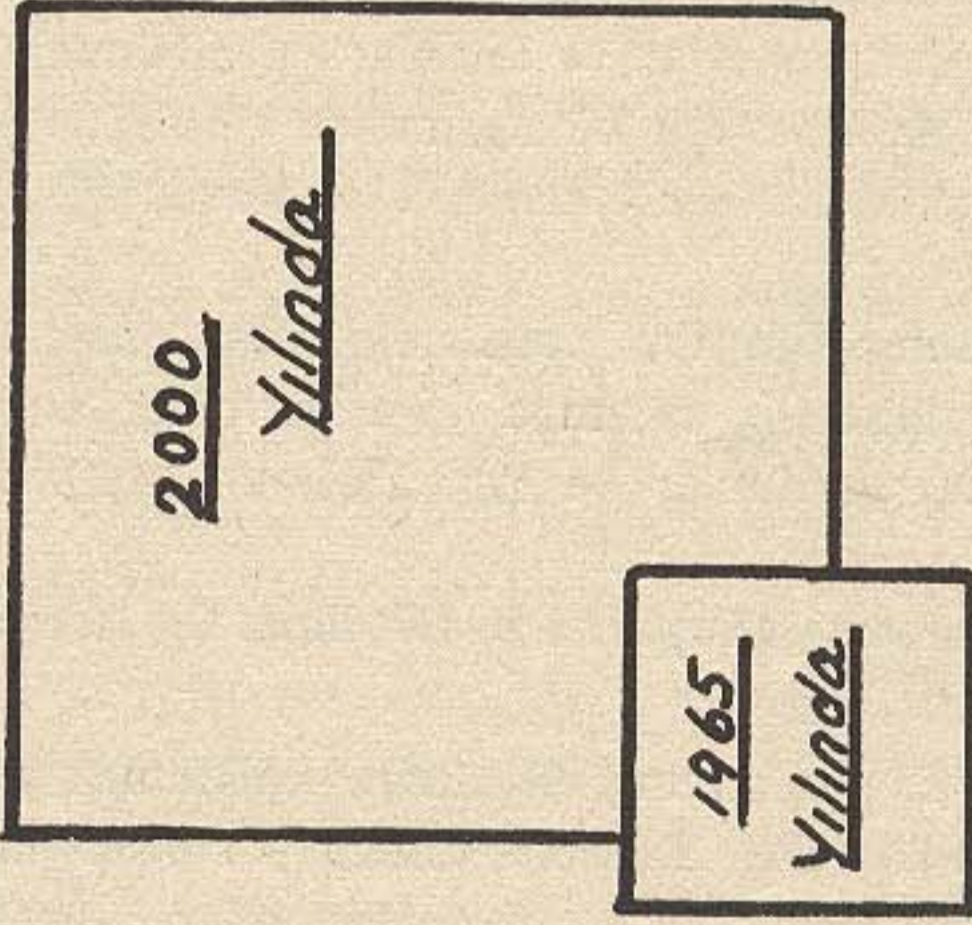
Fakat her iki blok, farklı gelir seviyelerine uygulandığından (gelişmişler için 2000 \$, yoksullar için, 160 \$), zengin ülkeler de kişi başına yılda ortalama olarak 70 \$, yoksullar için ise, bu ortalama 3,8 \$, olmaktadır. Bundan ötürü gelişmişler, yıllık kişi başına düşen 2000 \$ lık geliri, iki katına 4000 \$ a çıkarmak için 20 yıl yeter, oysa yoksullar, 160 \$ arın, iki katına 320 \$ a yükselmek için 30 yıla muhtaçlar.²³ Bu varsayım gerçekleştiği takdirde sonuç şöyle olacak: Gelişmişlerde:

1967 lerde fark $2000-160=1.840$ \$ 30 yıl sonra 2000 larde fark $5800-320=5.480$ \$ olacaktır ki, yoksullarla, zengin, ülkeler arasındaki korkunç uçurumun, «geometrik» bir hızla, giderek arttığını ortaya koymakta, ve bu tehlikeli gidişi dengeleyecek uluslararası, etkin tedbirlerin zorunluğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, milyonları saran açlık karşısında. A Camus, yıllarca önce: «Milyonlarca insan aç olduğu zaman, bu herkesi ilgilendiren bir sorun olmaktadır», diyordu. Dünyanın açlığa gitmekte olduğunu haykırarlardan biri de, R. Dumont'dur.²⁴ Gerçekten eğitim ve öğretim seviyesi çok düşük olan iktisaden geri ülkelerde, «Yeşil Devrimi» gerçekleştirmek ve bununla sorunu kökten çözmek pek kolay değildir. Çünkü, daha önce üretkenliği artırabilmek, her şeyden önce, eğitim seviyesini yükseltmek ve çiftçileri teşkilâtlandırmak ve bu iki alanda yeteri ölçüde yatırımlar yapabilmeye bağlıdır. Oysa, nüfus artışı hızlı olan geri ülkelerde, bunları, günümüzün koşullarında başarmak kolay görülmemektedir (Örneğin, yapılan hesaplara göre, Hindistan'da, G.S.M. Hasılının % 22,5' nin çocuklar tarafından tüketildiği belirtilmektedir).

Önümüzdeki «Üç on yıla» yakın süre de, sözü geçen uçurum kapanmazsa, 2000 yılında gelişmiş ülkelerle yoksul ülkeler arasındaki G.S.M. Hasıla farkı aşağıdaki çizelge (XII) de yansımaktadır.

²³ Hiç kuşkusuz, ekonomik büyümeyi etkileyen bütün unsurlar aynı kalmak şartıyla... Hemen şunu belirtelim ki, uzun sürede, günümüzün kalkınmış ülkelerinde, hızlı kalkınmayı frenleyen, engelleyen iç ve dış unsurlar belirebilir.

²⁴ R. Dumont ve B. Rozied, *Nous Allons à la Famine le seuil*, 1966, paris.

GELİŞMİŞ ÜLKELER

GERİ KALMIŞ ÜLKELER

Toplam Gayri Safi Millî Hâsıla

Çağımızın büyük bilim adamlarından ikisi, bu tehlikeli duruma dikkatleri çekmişlerdir. Bunlardan İsveç iktisatçısı olan Gunnar Myrdal (Birleşmiş Milletlerin, Avrupa Ekonomik Komisyonu'nun eski Sekreteri), diğeri, A.B.D.leri tarım ekonomisi ünlülerinden, Prof. E.L. Butz'dur. Yayınladığı bir makalede,²⁵ G. Myrdal, «Seçkin» bir tarım iktisatçısı olan Prof. E.L. Butz'un düşüncelerine katılmakta ve şunları belirtmektedir: Dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğunun «patlama» yolunda ilerlerken, dünya gıda üretiminden daha istikrarlı bir eğilime rastlarsa, bazı konularda taviz vermek vazgeçilmez olacaktır. Eğer şimdilerden harekete geçip de, bu aşkar çatışmayı, en azından önümüzdeki «on yıl» içinde-yani 1976 dan önce²⁶ önliyecek gayretler gösteremezsek, dünyanın çeşitli kesimleri, öylesine bir felaketin uçurumuna yaklaşacaklardır ki, bu Batıdaki Barış ve istikrarı da tehdit edecektir.»

I'O.C.D.E'nin gıda dengesi konusunda yaptığı ve 1965-1966 durumlarını karşılaştıran bilançosunun sonuçları, hiç bir yoruma gitmeden durumun korkunçluğunu ortaya sergilemektedir (nüfus artışı % 2,6, gıda maddeleri üretimi % 4 ile 5 arası—kişi başına—).

Birleşmiş Milletler ve Batı kesiminde ileride de değineceğimiz gibi, bu tehlikelerin boyutlarının anlaşılması olduğunu gösteren ve birer alarm çağrıları sayılabilecek, haykırımlar, raporlar ve kitaplar yayınlanmaktadır. Bu gün için, Dünya kamu oyununun, sınırlı bir kesiminde ciddiyetle yankı yapan bu çalışmaların, giderek daha geniş alanlara yayılabileceği kabul edilmelidir.

Şimdi, gelişmiş ve geri kalmış dünyalar, arasındaki, daha önce, ayrıntılarıyla değindiğimiz büyük farkı bir anlamda yaratan, diğer anlamda sürdüren iki önemli araç: Dış yardımlar ve Dış Ticaret'e geçebiliriz.

II. Geri Kalmışlık «skandalını» Oluşturan ve Sürdüren Dış Borçlanma ve Dış Ticaret Sorunu

Şunu belirtmek gerekir ki, geri kalmış ülkelerin, kalkınmış, zengin ülkeler tarafından sömürülmesi «Dış Ticaret» kanalı «Yoksul ülkeler aleyhine dönüşen, dış ticaret hadleri», Dış Borçlar, Yardımlar, aracılığıyla olmaktadır. Sömürünün çağımızda, aldığı bu yeni biçimlere, Kapitalist Batı ülkeleri kadar Sosyalist Doğu ülkeleri de (Üçüncü Dünya'nın yoksul ülkelerinden, dünya piyasası fiyatlarına göre mal aldığı oranlarda katılmış olmaktadır.), kendine özgü bir biçimde katıldığı görülmektedir.

²⁵ Gunnar Myrdal, «Trajectoire Vers la Collision», *Le Courrier de l'Unesco*, Şubat, 1966, Sh: 21.

²⁶ Biz belirtiyoruz.

1. Kapitalist Ülkeler Bakımından

A) Kapitalist Ülkelerin Yardımları

Kalkınmış kapitalist ülkelerin İ.A.G.Ü. e yaptıkları yardım, II. Dünya savaşı sırasında, yavaş yavaş ortadan kalkan kolonyalizm'den sonra başlar. Daha önce ise, yoksul ülkelere sadece özel yardımlar yapıyordu.

Dış yardım politikası böylece «Fransa'ya İngiltere'ye bağlı ülkelerde uygulanan eski kolonyal donatım politikasını (yenilenmiş metodlarla) ikâme etmiş oluyordu».²⁷

İlerdeki dış yardım çizelgesinden anlaşılacağı gibi, kalkınmış kapitalist ülkeler, iktisaden geri kalmış ülkelere, 1965 yılından beri, yılda ortalama 10 milyar dolarlık bir malî fon aktarmış olmaktadır. Bu miktarın önemi yardım veren ülkelerin, G.S. Millî Gelirin içindeki payı ile, orantılıdır. Oysa 10 milyar \$ lık yardım, anılan ülkelerin, G. S.M. Gelirinin % 0,65 ne ancak tekabül etmektedir. Oysa Birleşmiş Milletler, bu oranın en az % 1 olmasını önermektedir. Hemen belirtelim ki, aynı ülkeler askeri harcamalar için «yılda 140 milyar \$ lık bir fon ayırmaktadır».²⁸

Gelişmiş ülkelerin, geri kalmış ülkelere yaptıkları yardımları (1956-1967), aşağıdaki tablodan izlemek mümkün

Önemli olan, G.S.M. Gelire göre bu yardımın yetersizliği ve her yıl daha da azalan oranı (1962 de % 1,02 iken, 1964 te % 0,95 ve 1966 da % 0,88), değildir. Dış yardımın koşulları da önemlidir. Ve bu ağır koşulların, İ.A.G. ülkelerin kalkınmasıyla bağdaşmadığı hatta onu önlediği,²⁹ artık Batı dünyası tarafından da resmen kabul edilmiştir.³⁰

Dış yardımın gerçekten, geçen 20 yılın uygulamadaki bunalımı ile günümüzün kalkınmamış ülkelerinin, gelişmeleriyle bağdaşmadığı (miktarının yetersizliği, ağır faizi kalkınma tarzı ve biçimi, artık reddedilmeyecek bir olgu haline gelmiştir.

²⁷ M. Guernier, *la Dernier Chance du Tiers monde..* edit, Robert Laffant, Paris, 1968.

²⁸ M. Guernier, *a.g.e.* Paris, 1968, sh. 114 sh. 117

²⁹ TIBOR-MENDE, *De l'Aide a la Recolonisation, les Leçons d'unc Echee*, le Seuil, Paris, 1972.

³⁰ *Pearson Raporu, Jackson Raporu, l'O C D E , incelemeleri.....*

ÇİZELGE XII

Türkiye'nin O.C.D.E Ülkelerinden aldığı kamusal kaynaklı yardımlar (net) 1950-1970 Dönemi (Milyon lira olarak).

Ülkeler	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Almanya (F.)	31,3	22,3	23,1	28,8	16,5	23,3	17,1	16,3	32,2	37,6	34,2
Belçika-Lüksemburg	0,0	0,0	—,6	,3	1,3	3,2	1,4	2,2	1,3	1,8	1,5
Fransa	0,0	0,0	0,0	0,0	6,1	0,0	7,5	7,1	12,6	3,5	2,7
Hollanda	—,6	—,6	—,6	,1	,3	2,3	1,0	1,8	5,8	0,8	1,2
İtalya	,8	5,1	—2,0	6,9	—4,7	—6,3	4,4	11,7	12,3	20,8	1,4
A.E.T.	31,5	26,8	19,9	36,1	19,5	—22,5	31,4	39,1	64,2	64,5	41,0
Avusturya	—,2	0,0	,1	,1	,2	1,5	1,0	,6	1,6	1,0	,2
Danimarka	0,0	,5	—,1	—,1	,3	,4	,3	,3	,1	0,0	,3
İngiltere	—1,8	—,6	,3	7,7	9,2	19,8	19,3	16,4	12,4	5,5	10,2
İsveç	0,0	0,0	0,0	0,0	1,9	,6	1,1	,9	—,1	,5	1,0
İsviçre	0,0	0,0	0,0	0,0	,1	1,1	3,9	1,4	—,1	1,0	,4
Norveç	0,0	—,1	—,1	0,0	,3	,5	,5	0,0	,5	,5	,5
A.B.D.	108,0	162,0	209,0	178,0	123,0	129,8	117,0	99,0	89,0	79,0	95,0
Japonya	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	,1	,1	,1	—,4	,2	,2
Diğerleri	0,0	0,0	—,1	,1	,1	,1	—,1	,2	4,5	23,4	9,9
Toplam	137,5	188,6	229,0	221,0	154,0	176,2	174,5	158,0	173,7	175,6	158,7

(1) Bir yıl içinde ödenmiş brüt yardım tutarından ana para ödemeleri çıkarılmış olup, faiz ödemeleri dahildir.

Kaynak : O.C.D.E., *Geographical Distribution of Financial Flows to Less Developed Countries, 1960-1964, 1965 1966-1967* (Paris, 1965 ve 1967-1968), diğer 1968, 1969-1970 yıllarının rakamları, O.C.D.E.'nin, diğer istatistiklerinden...

Gelişmiş ülkelerin geri kalmış ülkelere yaptıkları yardımlar aşağıdaki çilegede yansımaktadır.

ÇİZELGE XIII

İktisaden A.G. Ülkelere Gelişmiş ülkelerin (özel kamu) net Yardımları (1956-1967- Mali akım-

Ülkeler	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1956-1967 Ödeme Toplamı
Avusturya	(34,0)	(45,0)	(52,0)	(50,0)	(58,0)	(70,9)	(73,8)	(96,9)	(118,8)	(136,9)	(135,9)	(185,6)	
Avusturya	4,4	-4,8	-6,6	1,3	5,7	20,2	31,0	5,9	21,3	47,3	49,3	47,8	
Belçika	89,7	36,5	111,9	167,8	182,2	163,9	118,2	174,7	164,3	221,11	178,0	153,4	
Kanada	105,6	131,6	155,1	82,3	144,7	87,0	109,6	130,5	141,8	169,3	266,7	252,9	
Danimarka	4,6	2,1	5,2	(21,2)	37,9	33,3	14,7	(10,5)	31,8	15,2	24,1	24,8	
Fransa	1.124,1	1.228,7	1.337,4	1.171,7	1.325,1	1.406,3	1.395,2	1.242,0	1.360,4	1.299,4	1.319,7	1.343,9	
Batı Almanya	417,0	522,5	510,5	806,3	624,7	839,0	650,0	604,5	707,3	726,8	737,9	1.142,9	
İtalya	133,7	208,6	154,8	149,2	298,3	257,5	390,4	321,1	236,8	265,5	631,6	284,9	
Japonya	(123,4)	(110,5)	(314,8)	(190,2)	246,1	381,4	286,2	267,4	289,8	485,5	669,3	855,3	
Hollanda	2.800,0	145,1	200,5	217,7	238,6	200,3	114,2	134,4	118,4	238,8	254,1	227,0	
Norveç	8,6	9,2	3,1	6,9	10,2	26,9	6,8	21,6	23,0	38,4	17,1	30,2	
Portekiz	(3,0)	(2,0)	(1,0)	(17,0)	(36,9)	(43,8)	(40,8)	(51,1)	(61,9)	(30,5)	39,7	-	
İsveç	14,8	25,2	26,7	45,0	46,6	51,9	37,3	53,4	67,2	72,7	108,0	120,7	
İsviçre	93,4	114,2	78,7	112,8	156,8	210,6	161,1	202,8	110,0	163,3	127,8	121,2	
İngiltere	588,7	960,5	668,2	843,6	880,8	899,0	745,1	720,1	917,8	998,7	1.025,5	980,0	
A.B.D.	3.236,3	4.099,7	3.658,0	3.276,1	3.818,2	4.548,7	4.354,5	4.579,0	4.770,0	5.519,6	4.983,0	(5.567,0)	52.410,1
C.A.D Ülkeleri Toplamı	6.074,5	7.636,6	7.304,5	7.147,5	8.111,7	9.241,1	8.528,9	8.615,9	9.141,6	10.429,0	16.562,6	11.384,9	104.175,5

Kaynak: I'O.C.D.E nin, Kalkınmaya Yardım Komitesi (CAD), 16. Temmuz, 1960 ve 1968. Paris.

Dış yardımların 1967 lerden sonraki yetersizliğine, bizatihi, bu yardımı yapan uluslararası örgütlerin en önemlileri de katılmaktadır.

L'O.C.D.E'nin, kalkınmaya yardım Komitesi (CAD), E. Martin'in başkanlığında Tokyo'da yaptığı toplantı da, İ.A.G. Ülkelere yapılan yardımları, yeniden gözden geçirmiştir.³¹

Anılan Başkan'a göre, 1969 yılının bilançosu, dış yardım lehine görülmektedir: 1969 yılı için 13,3 Milyar \$, 1968 de 13,2 Milyar dolar da kalan dış yardım, durgun bir seyir izlemiş ve parasal enflasyonu da dikkate alırsak, gerçek değeri, hatta azalmıştır, bile, denilebilir. Kalkınmış Batı ülkelerinin, G.S.M. Hasıllarında, dış yardım oranı da azalmıştır (1968 de % 0,79 iken, 1969 da %0,72). Kamusal yardım % 80 ise, %Bağlı yardımlardan» oluşmaktadır. (yani yardımı alan ülke, kredi sağlamış ülkede, bu yardımı kullanmak mecburiyetindedir).

E. Martin, dış yardım konusunda, gelişmiş kapitalist ülkelere, G.S.M. Hasıllarının % 1'ini ayırmalarını (Bunun % 0,70 si, kamu kredisi olacaktı), bağlı yardımlardan vazgeçilmesini önermektedir.

Dış yardıma yöneltilen önemli tenkitlerden biri de, bunun çeşitli alanlarda sunî ihtiyaçlar yaratmış olması ve üçüncü dünyada, geri kalmışlığı sürdürmede araç olarak kullanılmasıdır.

Örneğin: dış yardımın yarattığı sun'î ihtiyaçların, değil yalnız endüstrileşmiş ülkelere ithal edilen bazı lüks tüketim maddeleri veya çok fazla sermaye isteyen pahalı üretim tekniklerine inhisar etmediğini, fakat TIBBî ihtiyaçları da irrasyonel bir tarzda, içerdiğini belirten Illych, «kızamık hastalığının feci salgınlar halinde olduğu, gelişmemiş bir ülkede, ORGAN nakline, kaynak transferi yapmak veya, öğretim-eğitim formasyonunun büyük yetersizliğine rağmen ve halkın 3/4 nün A.B.C. yi sökemiyecek bir cahillik içinde bulunduğu bir ortamda, yabancı dil öğrenimine ilk planda yer verildiğini»³² eleştirmektedir. Böylesi sun'î ihtiyaçlar hiç kuşkusuz, egemen sosyal grupların yararına olarak karşılanmaktadır. Böylece, lüks tüketim maddelerini, lüks tıbbî ihtiyacı ve lüks öğretimi, sağlayan, dış yardım geniş halk yığınlarının, zorunlu ihtiyaçlarını dikkate almamakta ve yoksul ülkelerin kalkınmalarını, yarattığı bağımlılıklarla engellemektedir.

³¹ L'O C D E 'nin, «CAD», kurulunda, F. Almanya, Belçika, Kanada, Danimarka, A.B.D., Fransa, İtalya, Japonya, Norveç, Hollanda, Portekiz, İngiltere, İsveç, İsviçre, bulunmaktadır (Avustralya'nın L'O C D E de artık, yer almadığı belirtilmektedir) *Le Monde*, 15-Eylül-1970

³² I Illych, «Le Tiers-monde Peut Faire Autrement», New York review of books, Fransızcası - *Analys et Prévision*, Haziran, 1970.

İsviçre'li Prof' Iffland, dış yardımın çıkmazına deyinince, şunları belirtmektedir: «çoklukla yardım, rüşvet ve irtikabı özendirmeğedir. Hiç kimse Hindistan'da Kongre partisinin, hükûmet partisinin, en etken şahsiyetlerinin, Amerikan doları sayesinde zenginleştikleri, aynı olayın Formoz'a da, Güney Amerika'da tekrarlandığı bir vakıadır».³³

Nitekim, T. Mende, dış yardımları eleştiren kitabında,³⁴ ve diğer yazılarında,³⁵ Zengin ülkelerin yaptıkları yardımları, yoksul ülkelerin azınlığını oluşturan yöneticilerin ve egemen sosyal çevrelerin yararı ve kültürel tercihlerine göre, yapılmakta olduğunu ileri sürmektedir. Geniş halk yığınlarının ihtiyaçları ise tatmin edilmemektedir. Dış yardımlar, yoksul ülkeleri kalkındıracaklarına bu ülkelerin sadece belli bir sosyal grubunun kalkınmasına yol açmaktadır.

T. Mende'in andığımız çalışmaları Batının dış yardım, politikasını yargılamakta vardığı sonuçları, kısaca anmakla yetinelim:

Zengin ülkeleri, yoksul ülkelere «yardım» adı altında yaptıkları taranferler ve açtıkları krediler anılan ülkelerin kalkınmalarını aşağıdaki nedenlerle engellemektedir:

1 — Batı ülkelerinin yaptıkları gerek dış yardım yıllık,³⁶ 3 milyar \$ dan bile daha azdır. Yoksul ülkelerin ihtiyaçları ise bunun çok üstündedir. Anılan oran, kalkınmış ülkelerin yıllık millî gelirlerinin, ancak % 0,2 sini bulmaktadır. Bu seviye gelişmiş ülkelerin yaptıkları REKLAM harcamalarının sadece 1/10 kadardır. Sonra özel yatırımlarla dış yardımı birlikte toplamamak gerekmektedir. Kamusal ve «BAĞIMLI» yardımların maliyeti çok ağırdır. Teknik yardımın bu günkü biçimi ise, pek yararlı görünmemektedir.

2 — Söz konusu yardım, daha çok bunu yapan ülkelerin ticarî ve stratejik yararlarını gerçekleştirmektedir (dış yardımın coğrafî dağılımına bir göz atmak, bunu isbatlar). Burada egemen olan unsur, yardım yapan ülkenin egemenliğini, bulunduğu yerde, kuvvetlendirmek, güven altına almak, olmadığı yerde ise, yerleştirmeye gayret etmektir. Bu amacı, dış

³³ Charles Iffland, Centre de Recherches Européennes, 1967, *L'Aide aux Pays Pauvres Dans l'Impasse*.

³⁴ Tibor MENDE, *De L'Aide a la Recolonisation, les Leçon d'une Echee; le Seuil*, Paris, 1972, a.g.e.

³⁵ T. Mende, «Le Tiers-monde Victime de la Croissance», *le Monde*, 20 ve 21 ;9;1972 say. I

³⁶ Biz belirtiyoruz.

yardım kadar, etkili ve ucuza maledecek başka bir araç yoktur (Örneğin, A.B.D. lerinin, Yugoslavya'ya yaptığı yardım, bütün Güney Amerika ülkeleri yardımı toplamından daha fazladır).

3 — Hibe kısmı tamamen azalan yardımlar, yüksek faizleri, ile giderek ağırlaşmakta, ödenmez bir hale gelmekte, borç ödemek için, yeniden borçlanmak gerekmektedir.

4 — Ağır şartlarına rağmen, anılan dış yardımlardan, «Özellikle ve ilk önce, yoksul ülkelerin geri kalmasında, büyük sorumlulukları olan «Statükocu» Sosyal/ekonomik güçler, yararlanmaktadır».³⁷ Bunların çıkarları yönetici —BÜROKRATLARIN—, menfaatleriyle birleşerek, kalkınmanın gerektirdiği, yapısal değişme ve gelişme reformlarının yapılmasını ENGELLEMEKTEDİR.³⁸

Kısaca geri kalmış ülkelere parasal veya mal akımı tarzında yapılan yardımlar ve özel yatırımlardan, yardımı yapan kalkınmış ülkeler, stratejik, siyasal, ekonomik (hammadde sağlama ve pazarlama) yararlar sağlamakta olduklarından, İ.A.G. ülkelerin kalkınmalarına büyük bir katkı yapmamaktadırlar.

T. Mende, dış yardım istatistikleri saran dumanlı perde, kaldırılırsa, batının yaptığı gerçek yardımlardan, üretken olanların seviyesi, belki hiç bir zaman «1 veya 2» milyar \$ rı aşmamıştır, demektedir.³⁹

Oysa kalkınabilmeleri için yoksul ülkeler, egemenlik haklarını, tamamen kullanabilmelidirler. Dış yardımın sağladığı araçlarda, ekonomik ve politik baskılarla elde edilen AYRICALIKLAR (İmyazlar), kaldırılmalıdır.

Kalkınmış ülkeler bu çok yoksul ülkelere gerektiğinde yabancı şirketleri millileştirme ve yeni geleceklerin sayısını da sınırlama hakkı tanımalıdır.

Yabancıların ve onların dahili müttefiki olan (İşbilirlikçi), çevrelerin dar çıkarlarına bakmadan, yapısal (Strüktürel) değişiklikler yapmalarına engel olunmamalıdır. Ve bütün bunlar yapılırken; ekonomik bağımsızlık ve insan onuruna saygılı olmalıdır. Ancak bunlar yapıldığı takdirde, yoksul ülkeler, gelişmişlerle yararlı bir ortak ilişkilerini kurup, sürdürebilirler.⁴⁰

³⁷ T. Mende, «Dénonce l'Hypocrisie de l'Aide», *Le Monde*, 29;2;1972.

³⁸ Biz Belirtiyoruz.

³⁹ T. Mende, «Le Tiers-monde Victime de la Croissance, a.g.m. *Le Monde*, 20.9.1972

⁴⁰ T. Mende, a.g.e. sh. 236

Buraya kadar, kısaca anılanlardan ötürü, bugünkü eğilimleriyle Dış Yardım politikası, yoksul ülkelerin üretken kapasitelerini, büyütebilecek nitelikteki, ithalâta yönelmemekte, çoklukla israf edilmektedir. İ.A.G. ülkelerde, iktidarı elinde tutan azınlığın pahalı yönetimi, dış fonları, çabucak eritivermektedir. Çoklukla dıştan yapılan aşırı özendirme sonucu, hiçte zorunlu olmayan pahalı yeni silahların ithâlîne yol açılmakta, ülkenin koşullarına uymayan bir eğitimin, büyük yatırımlar sonucu yetiştirdiği, uzmanlar (Beyin gücü), kalkınmış ülkelere geçmekte, iktisadî kalkınma en önemli unsurlarından bir diğerini daha yitirmektedir.⁴¹

Yardım çarkları gelişmiş ülkelerin MERKANTİL eli böylece bir elle yapılan yardımı, diğer ellerle, fazlasıyla geri, alıvermektedir.⁴²

a) artan borçlar

İ.A.G. Ülkelerin bu borçları, her yıl % 14 oranında artarak 60 Milyar \$ rı bulmaktadır. Dünya Bankası (BIRD), başkanı, R. Mc Namara, «bu borcun yönetim maliyeti, bunu ödemeğe ayrılabilen ihracat gelirlerinden iki kez daha fazla arttığını belirtmektedir».⁴³

Şu son zamanlarda ise, adı geçen borçların 75 Milyar \$ a çıktığı anlaşılmaktadır. On yıl öncesine oranla, artış üç kattır. Faiz yükleri ise 4 yılda bir iki katı ağırlaşmaktadır. Yoksulların dünya ticaretindeki payları ise, 1950 lerde %30 1960 larda % 25 ve 1970 lerde ise, % 19'a inmiş bulunmaktadır. Yoksul ülkelerin çoğu, ihracat gelirlerinin 1/3 ni borçlarını ödemeğe ayırmak mecburiyetinde kalmaktadırlar.⁴⁴

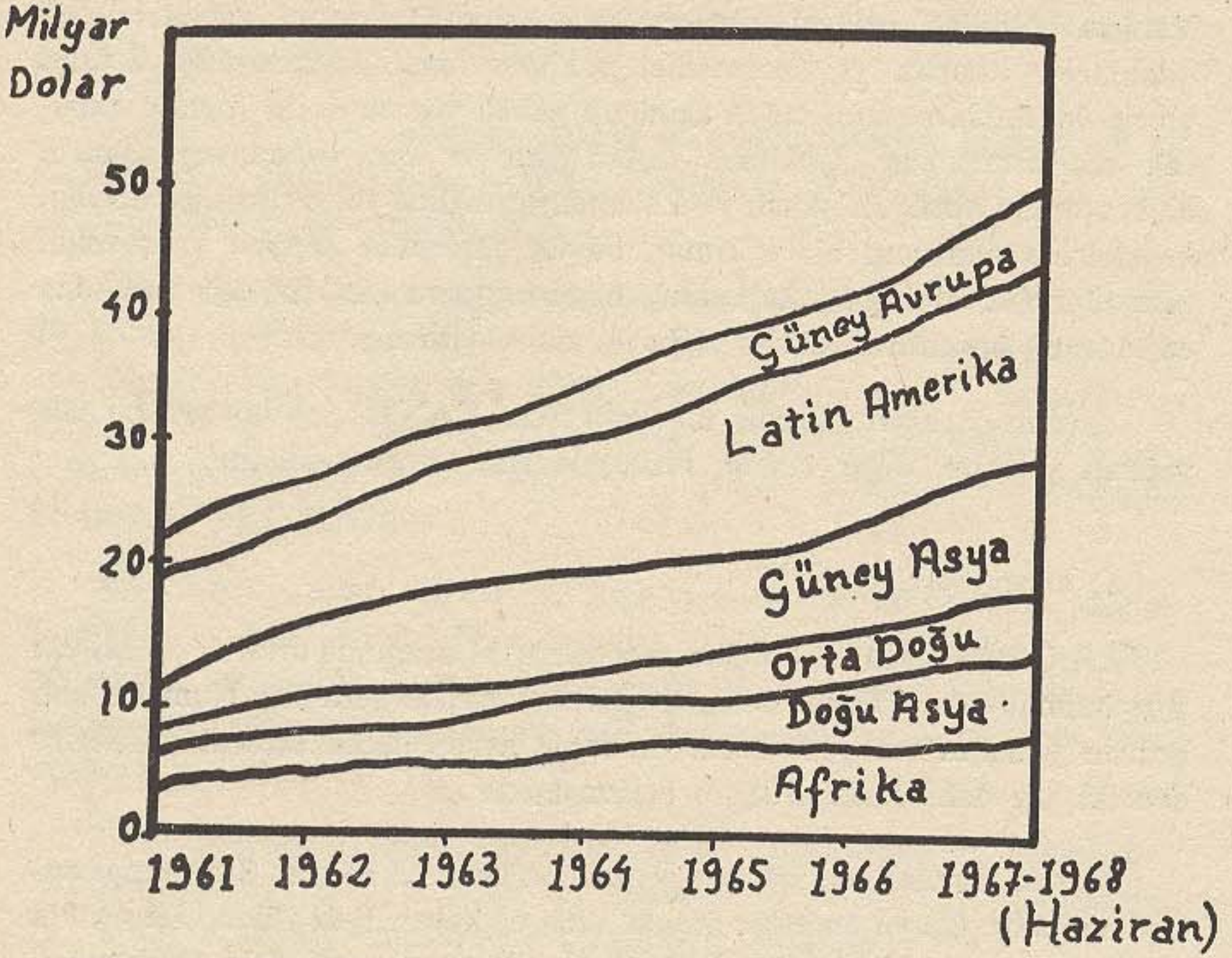
⁴¹ 1966 da A.B.D. lerinin üniversite ve kollejerinde, hocalık yapan Hindistanlı 1143 profesör vardı. Buna karşılık, Hindistan geçici olarak A.B.D.lerinden aynı katogoride 192 profesör, almaktaydı. (A. Murcier, Le Monde)...

⁴² Belirtmek gerekir ki, Tibor MENDE'in kısaca andığımız çağrılarını, iktisaden Az gelişmiş ülkelere, olan sevgisinden, bir diğer deyişle, tamamen insancıl duyularla, yapmaktadır. Yoksul ülkelerin, giderek yoksullaşmasının, uluslararası ilişkileri batı aleyhine öylesine bozabilecektir ki, bu bozulan dengeler batı için, büyük tehditler ve tehlikeler getirecektir. T. Monde, Batı ülkeleri arasında, bir savaşa bile götürebilecek, bu dengesizliklere, Batıya olan aşkı nedeniyle değinmektedir. Tamamen insancıl olmazsa bile, yoksul ülkelerin durumlarını düzeltebilecek, her düşünce ve tedbiri, alkışlamak gerekir.

⁴³ Anan: Elena de la SOUEHERE, A. la CNUCED, écheç au developpement, *Le Monde Diplomatique*, Haziran 1972, Sh: 7.

⁴⁴ T. Mende: «Yoksul Ülkeler, Bir Tehdittir», New Sweck, 23-10-1972, Sh. 60., Türkçesi N. Himmetoğlu, *Milliyet*, 27.10.1972

b) Yoksul ülkelerin dış borçları (kamusal)

Kaynak : BIRD

Yukardaki grafik, İ.A.G. ülkelerin hibe ve doğrudan özel sektör yatırımları dışında, kalkınmış Batı Ülkeleri ve BIRD-AİD, gibi uluslararası örgütlerden alınmış olan dış borçların seyrini göstermektedir.

Miktarların önemi bir yana, bu borcun ödeme ve yönetimi, yoksul ülkeler için çok pahalıya mal olmaktadır. Örneğin: Latin Amerikasında, alınmış bulunan borcun yönetimi masrafı, her yıl alınan yeni yadımın %87 si nin harcamasını gerektirmektedir.

Afrika için bu oran % 73, Doğu asya için; % 52 Orta Doğu ve Güney Asya için: % 40 (Bu iki kesimde, ihracata verilen krediler, daha az bir önem taşımakta) Güney Avrupa için % 92 oranındadır.⁴⁵ Bu durumda gayet açıktır ki, 1965 ten 1977 ye kadar uzanan bir dönemde, yoksul ülkeler aldıkları borçların, taksit faizlerini ödemek için, yeniden borçlanmak mec-

⁴⁵ Le Rapport PEARSON, *Vers une Action Commune Pour le Développement du Tiers-monde*, Denoël, Paris, 1965 Sh, 110 ve 111., a.g.e.

buriyetinde, kalmışlar ve kalacaklardır. Kısaca, dış borçların bu ceryan tarzı, yoksul ülkelerin kalkınmaları için, ihtiyaç duyulan ek malî kaynak getirmemekte, bir diğer deyişle, kalkınmış ülkelere doğru, transfer çok düşük oranlarda kalmaktadır.

Yaptığı basın toplantısında Fransa Reisisumhuru POMPIDOU, «eğer kalkınmış ve geri kalmış ülkeler arasındaki açığı kapatamazsak, dünya için FELAKET doğurabilecek, şu veya bu tarzdaki, bir çatışmayı, önleyemeyeceğiz» diyordu.⁴⁶

B) Yoksullaştırıcı Dış Ticaret

Yoksul ülkelerin kalkınmasını engelleyen ve gelişmiş ülkelerle arasındaki açığı büyüten mekanizmalardan biri, ülkelerarası eşit olmayan bir DİŞ TİCARET, diğeri yukarıda andığımız, miktarı ve nitelikleriyle yoksul ülkeleri, kalkındırma süreçleriyle bağdaşmayan, bir DİŞ BORÇLANMA dır. (Zira dış yardım kavramının, bütün çekiçliliğine rağmen örtülü gerçeği yansıtmıyor ve ne kadar paradoksal görünürse görünsün şu son 20 yılın sonuçları, aslında, yoksul ülkelerin, gelişmiş ülkelere, yardım ettiklerini göstermektedir).

Kalkınmış ülkelerle, yoksul ülkeler arasındaki ticaret, sürekli, geri ülkelerin aleyhine dönüşmektedir. Bu sadece tarımsal menşeli mallar için değil, genellikle, bütün malları içeren genel bir eğilim olarak kendini göstermektedir.

Gelişmiş ülkeler, geri kalmış ülkelere doğru çoklukla, fiyatı iki nedenle sürekli yükselme eğilimi gösteren SANAYİ malları ihrac etmektedirler. Önce bu malları, giderek daha çok mükemmeleşebilmektedirler (Teknolojik etki). Diğer neden parasal etki. Batı ekonomileri, enflasyonist eğilimi dolayısıyla aktif işleyişin içinde, fiyatları, en az yılda ortalama olarak % 2 oranında arttırmaktadırlar.

Bunların yanında, en önemli unsur, yoksul ülkelerle, kalkınmış ülkeler arasındaki FARKLI EKONOMİK YAPILAR dolayısıyla, yoksul ülkelerin ürettikleri DEĞER fazlaları, entegre olamamış bir ekonominin organik yapıları tarafından tamamen massedilememesi, olgusunda bulunmaktadır. Geri kalmış ekonomiler, kalkınmış ekonomilerle uluslararası ticarete karşı ya gelince daha, güçlü ekonominin egemen olabilen aygıtlarının oluştur-

⁴⁶ *Le Monde Diplomatique*, 2-Nisan, 1972, Sh. 2.

duğu eşit olmayan koşullar, dezentegre, geri ekonominin ememediği bu fazla değeri, kendilerine taşıyabilmektedirler.⁴⁷

Dış ticaret hadlerini, geri kalmış ülkeler aleyhine sürekli olarak bozan sürecin temelinde bu farklı ekonomik yapılar yatmaktadır. Yoksa Singer-Prebich-Myrdal'ın, savundukları gibi, tarımsal menşeli mal ihraç etme nedeni değil. Çünkü yoksul ülkeler, için, dış ticaret hadlerinin aleyhte bozulması, sadece tarımsal mallarla sınırlı değildir. Bu ülkeler sanayi malları ihraç ettikleri zaman da, aynı kayba uğratılmaktadırlar. Sonra kalkınmış, ülkeler, yalnız sanayi malları değil, fakat tarımsal menşeli mallar ihraç ederken, yine avantajlı durumlarını —Yoksul ülkelere karşı— korumaktadırlar, (örneğin bir Danimarka, yeni Zelanda, Tarımsal menşeli mal, ihraç ederken, anılan HADLER aleyhlerine dönmemektedir).

C) Ticaret Mi, Yoksa Poker Oyunu Mu?

Bu adaletsiz, eşit olmayan ticaret, kalkınmış ülkelerle, geri kalmışların dış ticareti bir POKER oyununa dönüşmektedir. Bir tarafın kazanması, diğerinin, mutlaka kaybetmesini gerektirmektedir ve kazanan taraf da, sürekli hile yapabilen, gelişmiş taraf olmaktadır. İşte bu gün, Batı Ülkeleri için, sürekli kaybettiği için, parası tükenen bu yoksul oyun arkadaşının, oyuna devam edememesinde beliren TEHLİKELER, söz konusu edilmektedir.

Oyunun (Ticaretin) devam edebilmesi, için yoksul tarafın da kazanması gerekmektedir. İşte şimdi, Batı ülkelerinde, yoksul ülkelerin mal ihraç edebilmeleri için bazı çareler düşünülüyor olması bundandır. Zira sömürünün de bir sınırlılığı bulunmaktadır.

Şurası muhakkaktır ki, gelişmiş ülkelerle, geri kalmışlar arasındaki uçurum büyümektedir. Ve 1975 yılına kadar yapılan tahminler, yoksul ülkeler aleyhine olan bu eğilimin değişebileceği yönde değildir. Bir gösterge olmasına rağmen, İ.A.G. ülkelerin uluslararası ticaretteki payı düşmeye devam edecek ve 1975 ten önce % 20 nin altına inecektir.⁴⁸ Bir örnekle yetinelim:

⁴⁷ Diğerleri yanında, ucuz Türk çimentosunu, Örneğin, Nijerya'ya-farklı mevzuatı dolayısıyla- ihraç edemeyen, ve bu daldaki fazla değeri, kendine akıtamayan Türk müteşebbisinin (İhracatçısı), bıraktığı boşluğu, LÜBNAN'lı ihracatçı, Türkiye'den aldığı çimentoyu, Nijerya'ya satarken, doldurmuş olmaktadır...

⁴⁸ Yves BERTHELOT, L'Aide Doit Eontribuer au Déveleppement *Projet*, Aralık, 1970 Paris. Sh. 1183.

1954 yılında 1 Cip alabilmek için 14 çuval kahve yetiyordu. 1966 larda, aynı alım için, 39 çuval kahve gerekiyordu. Bu gün ise, acaba kaç çuval kahve isteyecekler?... yapılan hesaplara göre hammadde ithal eden gelişmiş ülkeler, yoksullar aleyhine dönen «Dış Ticaret Hadleri» dolayısıyla en azından 8 Milyar \$'lık bir kayba uğradıkları belirtilmektedir.⁴⁹

Bundan ötürü kalkınma sürecinde, dış yardımları dış ticaretten ayrı düşünmek mümkün değildir. Dış ticaretin sürekli kazdığı «kuyuyu,» dış yardımlarla «hemde yetersiz nitelikleri,⁵⁰ ile kapatmağa gitmek ne mümkün».⁵¹

D) Kenarda Kalmış Ülkeler

Yoksul ülkeler, kalkınmış ülkeler arasında bazen kavgaya dönüşebilen tartışmalara, katılmak olanağına da sahip olamamaktadırlar. Oysa zengin ülkelerin bu kavgalarının en büyük KURBANI yine yoksul ülkeler olmaktadır. Örneğin, doların değerindeki her değişiklik, geri kalmış bu ülkelerin, ister tarımsal, ister endüstriyel bütün mallarının fiyatlarını, menfi yönde etkilemekte, dış ticaret hadlerini aleyhlerine bozmaktadır. Örneğin Bakır fiyatlarının düşmesi, 1 yılda PERU'ya 100 Milyon \$'lık bir gelir kaybettirmiştir.

Bir diğer hesaba göre, zengin ülkelerin, yoksul ülkelerle giriştikleri ticaretten yılda, bu ülkelere verdikleri dış borç olan 10 Milyar \$ kadar bir kâr sağlamaktadır.⁵²

Bu koşullar içinde, dış yardımın bir faydası dokunabilir mi, yoksul ülkelerin kalkınmasına?...

Yine bir diğer rapor, «Birleşmiş Milletler'in organize ettiği, kalkınma için ilk on yıl», eğer başarısızlıkla sonuçlanırsa, yani yoksul ülkelerde G.S. M.H., yılda % 5 i bulmazsa, bu ne malî dış yardımın yetersizliğinden, ne nüfus planlamasının başarıyla uygulanmamasından değil her şeyden önce, geri kalmış ülkelerle, gelişmiş ülkeler arasındaki ilişkilerin, yoksul ülkelerin malî kaynaklarını emen-çeken, özellikleri sonucudur», demektedir.⁵³ İşte üçüncü-Dünyanın ilk büyük sorunu burada yatmaktadır.

⁴⁹ P. PRADERVAND, «ou sont les véritables causes du «gap»?»

Develeppement et Civilisation, —içinde—, Eylül, 1967, Sh. 24.

⁵⁰ Biz belirtiyoruz.

⁵¹ Josué Eastro, *Le monde*, 8.3.1967

⁵² M. Guernier, *La dernière chance du tiers-Monde*, Robert Laffont, Paris, 1968

⁵³ *Semaine Sociales*, 11-16. Temmuz 1967

Kalkınmış ülkeler uluslararası örgütlerde (Birleşmiş Milletler ve diğerlerinde), üçüncü dünyanın ihrac ettiği bazı ürünlere kolaylıklar tanımayacağı bir anlamda angaje olmuşlardı. Tam tersine, A.B.D. ri biraz da doların bunalımının yarattığı baskı altında, tek taraflı olarak, dış yardım hacmini % 10 oranında azalttığı (Güney Amerika ülkeleri için daha fazla), gibi, yoksul ülkelere ithal edilen mallardan da % 10 oranında bir vergi aldığı ve onların fiyatlarını yükselttiği için, anılan ülkelerin dış ihracatını azaltmış oldu (Örneğin, 17 Kasım tarihli, International Herald Tribune, 8 yıldan beri, TABİİ KAUÇUK'un en düşük fiyat seviyesine indiğini bildiriyordu. Bu nedenle Brezilya'nın örneğin, kakao kuru, % 50 oranında bir azalmaya maruz kaldı).

Şurası çürütülmez bir gerçektir ki, A.B.D. lerinin dünyanın değişik yerlerine yaptıkları, dış yardımlar (borçlar) ve özel yatırımlar, çok güçlü olarak A.B.D. nin daha zenginleşmesine yaramakta hizmet etmektedir. Bunun yanında iktisaden geri kalmış ülkelerin çaresizliğine bir çare olmaktadır? Bu konuda J.F. KENNEDY'nin verdiği karşılık, umud verici nitelikte görünmemektedir.

«Yer yüzünün her tarafında, zengin ülkeler daha zenginleşmeye ve yoksul ülkeler, de yoksullaşmağa devam etmektedirler. Yoksul ülkelerin sermayeleri daha da azalmakta, nüfusları, daha da artmakta umutları ise giderek daha kaybolmaktadır. İşte böylesi bir ortam en katı milliyetçilik girişimlerinin gelişmesini oluşturmakta, DİKTAKÖR'lük fikri doğmakta ve yabancı ülkelerle girişilmiş bulunan ekonomik ilişkilerin kendiliğinden bir TEHDİT yarattığı kanısı her kesi sarmaktadır. Şunu söylemek gerekir ki, dünyanın en zengin olan ülkesi A.B.D. en yoksul ülkelere, yeni bir umut oluşturacak tutum ve davranış örnekleri veremedi».⁵⁴

2. Sosyalist Ülkeler Bakımından —Dış Borçlar ve Dış Yardımlar—

Sosyalist ülkelerin 1954-1967 döneminde yoksul ülkelere yaptıkları yardımlar global olarak 8.981 Milyar \$⁵⁵ civarında. Kapitalist ülkelerin gelişmemiş ülkelere yapmış oldukları dış borçlar ise, 116.561 Milyar dolar,⁵⁶ kadardı.

İ.A.G. Ülkeler, hem kapitalist gelişmiş ülkelerle, hem de Sosyalist gelişmiş ülkelerle olan dış ekonomik (borç-ticaret) ilişkilerinde kayıplara

⁵⁴ John F. KENNEDY, *Strategie de la paix*, Ed. calmânn-Levy, Paris 1961, Sh. 71

⁵⁵ V. Vasilev, *Politiâue d'Aide du Bloc Soviétique aux P.E.V.D.D., L'O.C.D.E.*, Paris, 1969

⁵⁶ BIRD, *Capitiaux Privés et Public*, ile, V. Vasilev in a.g.e.

uğramaktadırlar. Sistem farklılığı, yoksul ülkelerin, sürekli değer kaybetmesinin, bazı durumlarda da, sadece oranını değiştirmekte, yoksa tamamen ortadan kaldıramamaktadır.

Bununla beraber, tamamen eşit ve adil ilişkiler ve oranlar yansıtmadığı halde, sosyalist cephenin, mevcudiyeti, dış yardımları, ve ticareti, uluslararası iktisadi ilişkilere olduğu kadar, İ.A.G. Ülkelere de, katkısı olduğu söylenebilir. Her şeyden önce bu ilişkiler ve yardım, İ.A.G. Ülkelere bir olanak sağlamanın ötesinde, diğer gelişmiş ülkeler arasındaki ticarî bütün ilişkileri olumlu yönde etkileyebilmektedir. Şimdi buna rağmen, düşünce de şöyle bir sorun belirtmektedir; Sosyalist Blok, kendi refahlarını gerçekleştirmeye doğru ilerlerken, yoksul ülkeleri hatırlayabilecekler mi? İ.A.G. Ülkelerle girişecekleri ekonomik ilişkilerde (dış yardım, borç), iki tarafın gerçek karşılıklı çıkarlarını ölçüt alacak yoksa, bu blok da, Batı gibi yoksul ülkeleri, kendi ulusal çıkarlarını gerçekleştirmede bir araç mı yapacak?⁵⁷

Her şeyden önce şunu belirtmek gerekir ki, Sosyalist ülkelerin yardım yapmış olması, İ.A.G.Ü, için ve bütün uluslararası toplum için yararlı sonuçlar doğurabilmektedir. Böylece yoksul ülkelere, bir tercih olanağı sağlanmış olmaktadır. İki farklı kamptan gelen tekliflerden yararlanabilirler, Batı ve Doğu'nun gelişmiş ülkeleri arasında bir cins yarış başlamış olmaktadır. Bu yarışta bazı siyasal mülahazalarla sadece yardımın, seviyesini yükseltmek değil, fakat iyileştirmek de söz konusudur. Ve egemenliklerinden, bazı siyasal tavizler vermeye kadar da yönelebilirler. Böylesi bir gelişmenin izlenmesi evrende, birlikte barış içinde yaşamayı daha yaygınlaştırabilir.

A) Uluslararası Ticaret Üzerine Sosyalistlerin Düşünceleri:

Uluslararası ticaret konusunda sosyalist teorisyenler, oldukça liberal bir anlayışa sahiptirler. Bu konuda bütün ayırıcı fark gözetici (discrimination) tercih, sınırlama, lisans, engelleme v.b. gibi KAYITLARIN ilgâsını istemektedirler (Bu arada, A.E.T.; A.E.L.E., Comonwealth, Yaoundé anlaşması, da dahil), «en fazla avantaja sahiplik» ilkesinin, genelleşmesinden yanadırlar.⁵⁸

⁵⁷ Sosyalist Blokun, günümüzün İ.A.G. ülkeleriyle giriştikleri çok yönlü ilişkilerin gerçek amacını yansıtacak ve kımıldamaz nitelikte veriler, henüz yeteri ölçüde oluşmamıştır. Mevcut veriler, şimdilik iki nokta arasında bazı dengelemelere gidildiğini gösteren bir eğilim yansıtmaktadır... B. H.

⁵⁸ S.S.C.B. iki gümrük tarifesi uygulamaktadır. Kendi ürünlerine aynı ülkeyi uygulayan uluslara uyguladığı ASGARİ TARİFE, ve diğer ülkeler için uyguladığı, MAK-SİMUM TARİFE.....

İktisaden Az Gelişmiş ülkelere gelince, S.S.C.B. iktisatçıları, ham maddelerin, evrensel FİYATLARININ yeniden değerlendirilmesine MUHALEFET etmektedirler ki, bu noktada üçüncü-Dünyanın tenkitlerini çekmektedirler. Buna karşılık, tropikal ülkelerin ham maddeleri, yarı işlenmiş malları, tüketim malları ile donatım mallarının girişlerini, engellememektedirler. Ticaretin stabilizasyonunu, pazar ve sabit fiyat garanti-leyerek uzun vadeli anlaşmalar imzalamayı teklif etmektedirler. İ.A.G.Ü. ile olan uyumlaştıran işlemleride S.S.C.B. gi, bazı telafi edici operasyonlar oluşturmağa gayret etmektedir. Fakat dengesizlikler, çok büyük olduğu zaman Örneğin, Arjantin gibi, dengeleyici ödeme, Lokal (yerli) PARA ile, konvertibilitesi olan «Rouble» ile ve aynı zamanda en güçlü dövizle (Dolar) ile YAPILMAKTADIR.⁵⁹

Yukarıda anılan bu düşüncelerde beliren «tezler», Sosyalist Avrupa ülkelerin tümü, ve 1958 den 1966 ya kadar Çin tarafından kabul edilmektedir. 1966 dan itibaren ise, iç ve dış nedenlerle, dış ticaret, hakkındaki, düşünce akımlarının dışında kalmaktadır. Kendi teknolojik geriliğini giderecek mühendislerin yeterliliğine inanan ÇİN, geri kalmışlığını yenmek için yarı-otarşık bir sistem uygulamaktadır.⁶⁰

B) Sosyalist Blokun İ.A.G.Ü. lerle Ticareti

Sosyalist Avrupa ülkeleri, İ.A.G. Ülkelerle olan ticaretlerinde, TEORİK ŞEMALARIN'dan büyük ölçüde ayrılmış olmaktadırlar. İktisaden A. G.Ü. le olan ticarî ilişkilerindeki büyüme itiraf etmeli ki, aktiflerine kaydedilebilecek bir noktadır. Nitekim sosyalist Blokun İ.A.G.Ü. ile olan global ticareti, 1955 ile 1968 yılları arasında % 400 lük ve 1960 tan beri % 140 lık bir artış kaydetmiştir. Bu artış S.S.C.B. için daha duyarlıdır (% +892), doğu Avrupa için ise (% +258), Asya Sosyalist ülkeleri için ise, (% +313) tür.

Avrupa sosyalist ülkelerinin payı % 72, ile egemen gözükmekte (Rusya için % 41), fakat Sosyalist Asya ülkelerinin % 28 lik payı da ihmâl edilmeyecek bir seviyede bulunmaktadır.

⁵⁹ Dolarla ödeme, sanıldığından da daha yaygındır. Bir Sovyet uzmanı, resmî bir yayında şu eleştiriyi yapıyordu: «Konvertible olan dövizle bir ödeme yapmayı imzalamış bulunan iktisaden Az Gelişmiş 15 ülke, elde ettikleri dövizleri, kapitalist ülkelere satın aldıkları mallarda kullanmaktadırlar». M.V. SAVELYEV, Ekonomicheskiye Nauki, Moskova, No: 1, 1968., Anen, Proje, Temmuz-Ağustos, 1970, Sh. 829.

⁶⁰ J. P. BRULE, «Récentes Courbes de L'Economie Chinoise», *projet*, Aralık-1969 (La chine S'est Levée» özel sayısı içinde).....

ÇİZELGE: XIV

Sosyalist Ülkelerin, İ.A.G.Ü.ile Olan Değişimi
İthâlât - ihrâcat (Milyon dolar, -FOB. fiyat-).

Ülkeler Grubu	1955	1960	1963	1965	1966	1967	1968
S.S.C.B.	253	875	1.830	2.290	2.360	2.510	2.510
CAEM (Rusyasız)	542	915	1.390	1.680	1.780	1.770	1.920
Avrupa Sosyalist Ülkeleri Toplamı	795	1.790	3.220	3.970	4.140	4.280	4.430
Sosyalist Asya Ülkeleri (1)	405	690	905	1.395	1.215	1.250	1.675
Sosyalist Ülkelerin değişim toplamı	1.200	2.480	4.125	5.365	5.355	5.530	6.105
Batı Ülkelerinin değişim toplamı (2)	33.830	41.540	45.810	53.100	57.620	59.740	66.920
Evrensel değişim (3)	93.540	127.870	153.860	186.390	203.400	214.290	238.150

Kaynak: Cnuced, Cenevre, 1969

- 1) Kıt'a Çini, Kuzey Kore, Dış Mogalistan, Kuzey Vietnam
- 2) Piyasa Ekonomili, bütün Gelişmiş ülkeler.
- 3) Sadece dünya ihracatı

Yukarıdaki çizelgenin, yarattığı sonuçlar, başlangıç yılı olan 1955'e oranla (Sosyalist alemin, tropikal ülkelere yardıma başladıkları yıldır), etkileyici görünmektedir. Evrensel değişimin, rakamlarıyla karşılaştırıldığında ise daha mütevazi görünmektedir.

ÇİZELGE XV

Sosyalist Ülkelerin, İ.A.G.Ü.ile Olan Değişiminin Ağırlığı⁶¹
(% olarak)

	1953	1960	1963	1965	1966	1967	1968
Dünya Ticaretine oranla	1,80	1,10	2,80	2,80	2,62	2,59	2,56
İ.A.G.Ü. nin Dünya ile olan Değişimine oranla	2,60	4,30	6,40	6,80	6,80	6,90	6,90
Sosyalist ülkelerin değişimine oranla	6,50	8,00	11,00	12,00	11,90	11,40	11,60

İ.A.G.Ü.rin ticaretinde, sosyalist ülkelerin, pek yüksek olmayan payı, 1965 lerden itibaren de durgun bir seyir izlemektedir (Çin'de ve Doğu Avrupa'da kendini gösteren «Ekonomik Güçlüklere» paralel olarak).

⁶¹ Bu oranlamalar, CNUCED (Cenevre, 1969), rakamlarından yararlanarak hesaplanmıştır.

Anılan ticaretin yapısı, Sosyalist ülkelerin ihracatının % 70'si sanayi, donatım ve işlenmiş mallardan oluştuğunu göstermektedir. İktisaden geri kalmış ülkelerin, ihracatı ise, başlıca ilkel hammaddelerden oluşmakta (% 90-1960-ve % 60-1968), endüstri mallarının payı ise sadece % 10 oranında kalmaktadır.

Sosyalist ülkelerin bütünü, İ.A.G.Ü.lerden 61 ülke ile değişim faaliyetlerine girişmekte, fakat bunlardan 10'nun payı % 50 kadardır. Asya % 60 lık payı ile başta gelmekte, onu % 30 lık bir oran ile Afrika ve % 10 ile de Latin Amerika'sı izlemektedir.

Anılan ticarî değişimin durgunluğunu izah edebilecek nedenleri üç noktada toplamak mümkün:

1) *Fonksiyonel*: Planlama ve bilatarizm, esneklik yokluğundan çok iyi bilinen ve burada üzerinde fazla durulması gerekmeyen, bazı nitelikleri (Plânın saptadığı katı hedeflerdir).

2) *Denge*: Sosyalist ülkeler, İ.A.G. Ülkelerle olan ticaretlerinde, değişimlerinin stabilizasyonuna azami bir dikkat harcamaktadırlar. İyi dönemlerde ithalatları artmakta, kötü dönemlerde ise azalmaktadır, (Dünya fiyatlarının aşağı inmesi veya yükselmesi).....

3) *Malî*: Üçüncü engel ise malî nevidendir. CEAM, iktisaden A.Ş. ülkelere karşı gümrüğünü kaldırmakta, fakat amacı, ithal edilen dış ürünlerin fiyatını, ulusal fiyatların seviyesine getiren dahili vergilendirmeleri yani gerçek «Sosyiet Selling Price»⁶² e dokunmamaktadır. Dış malların fiyatını, iç mallarinkilerle, eşitlendiren bu mekanizma, sonuç olarak, özellikle, mallarının fiyatları, sovyetlerinkinden daha ucuz olan yoksul ülkeleri cezalandırmış olmaktadır Tropik ürünlerden, sebzeler, kakao vb. son derece düşük fiyatlardan alınmış olmaktadır. Oysa kalkınmış Batı ülkelerinden ithalat ise daha az etkilenmektedir. Adını andığımız mekanizmadan yüksek ücret, bileşkelerinde taşıyan bu Avrupaî malların fiyatları, daha pahalı olmadıkları zaman bile, sosyalist ülkelerin benzer mallarının fiyatlarına en az eş seviyededir.

⁶² M. Vassilev'den naklen, aldığımız bu deyim, A.B.D.'lerinin «l'American Selling price» ni andırmaktadır. Zira A.B.D. lerinde de, Örneğin, İthal edilen yabancı kimyasal ürünleri, anılan malların ithal değeri üzerinden değil; fakat, ülkede üretilen benzer malların fiyat seviyesi üzerinden GÜMRÜK'lendirilmektedir.

ÇİZELGE XVI
İ.A.G. Ülkelerin, Aşağıdaki Ülke Gruplarına Karşı Ticarî Denge Durumları
(Milyon \$ olarak)

Ülkeler ve Grupları	1955	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
S.S.C.B.	+ 77	+ 145	— 30	— 190	— 370	— 250	— 130	— 240	— 390	— 470
CAEM (rusyasız)	— 42	— 30	— 120	— 180	— 30	— 120	— 80	— 100	— 230	— 163
Doğu Ülkelerinin Toplamı	+ 35	+ 115	— 150	— 370	— 400	— 370	— 210	— 340	— 620	— 613
Sosyalist Asya Ülkeleri (1)	— 75	— 160	— 165	— 275	— 375	— 340	— 343	— 525	— 585	— 610
Sosyalist Ülkelerin Toplamı	— 40	— 45	— 315	— 645	— 775	— 710	— 553	— 865	— 1.205	— 1.223
Batı Ülkeleri	— 370	— 2.020	— 2.500	— 1.060	— 270	— 340	— 880	— 1.460	— 820	— 1.560

«+», işaretleri, İ.A.G. Ülkelerin Ticarî Dengelerinin Lehine durumunu yansıtmakta.

«—», işaretleri İ.A.G. Ülkelerin Ticarî Dengelerinin aleyhine olan durumu göstermektedir.

1) Kıt'a Çin'i, Kuzey Kore, Dış Moğalistan ve Kuzey Vietnam.

Kaynak: Cnuced'in Çalışmalarından, Cenevre, 1969,

Bu kesimin baş kısmında, İ.A.G. Ülkelerin, ister, kalkınmış Batı, ister kalkınmış Doğu, ülkeleriyle ticarete girişinler, sürekli kayıplara maruz kaldıklarını belirtmiştik.

Bu «Skandal'ın», organik, strüktürel taraflarına bu incelemede elbette değinmek mümkün değildir. Yalnız şunu belirtmekle yetinelim: farklı kalkınma aşamalarında bulunan ülkeler arası ticarete, kaybeden tarafı, sürekli, oransal olarak daha az gelişmiş olan taraf olmaktadır. Yukarıdaki çizelge bu gerçeği, kanıtlayan çok sayıdaki örneklerden sadece biridir.

Sosyalist blokun, iktisaden A.G. Ülkelerle olan ticareti, 1955 ten (+77), 1960 (+145), a kadar, yoksul ülkelerin lehine bir fark yaparken, 1961 den (-30) itibaren 1968'e kadar (-470), sürekli bir tarzda, yoksul ülkeler aleyhine büyüyen bir fark yapmaktadır. Aynı fark ve eğilim, Sosyalist ülkeler grubunun tümü için de, bilhassa 1961 lardan itibaren egemen bir seyir izlemektedir. 1968 de Sosyalist Doğu Avrupa ülkelerinin tümü nazara alındığında, bu fark 613 milyon doları bulmaktadır. Sosyalist ülkelerin tümü bakımından ise, yoksul ülkelerin aleyhindeki bu fark 1. Milyar 223 Milyon doları bulmaktadır. Aynı yıl, İ.A.G. Ülkelerin, Batı Milyar 223 Milyon doları bulmaktadır. Aynı yıl, İ.A.G. Ülkelerin, Batı Ülkeleriyle olan ticaret açıkları ise, 1. Milyar 560 Milyon dolar civarındadır.

Ayrıntılarına burada girmeyeceğimiz bu sürekli açıkların temelinde, EŞİT OLMAYAN BİR DEĞİŞİMİN,⁶³ çok yönlü unsurları bulunmaktadır.

Biraz sonra değineceğimiz, İ.A.G. Ülkelerin, büyüyen dış borçları'nın, yukarıda değindiğimiz ve sürekli bir tarzda yoksul ülkeler aleyhine işleyen ve açık verdiren mekanizmalar, aynıdır.

C) İ.A.G. Ülkelerin Büyüyen Dış Borçları

Yukarıda andığımız üç temel unsur nedeniyle Sosyalist ülkelerle ticaretleri frenlenmiş bulunan İ.G.Ü.in, bu bloktaki ülkelere olan borçlanmaları ise büyümektedir.

1960 lardan bu yana, eski koloni ülkelerinin, Sosyalist blokun tümü ile yaptıkları ticaretin, biriken açıklar bilançosu, 6,3 milyar doları bulmak-

⁶³ Daha ayrıntılı bir bilgi için Bknz: A. EMMANUEL'in değerli eseri olan, *l'Echange inégal. C. Bettelheim'in, takdimi ve teorik ilginç eleştirileriyle, birlikte économie et socialisme* 12, F. Maspero, Paris, 1969.

tadır. Yıllık ortalama 707 milyon u bulmaktadır (Batı ülkeleriyle ise, ticarî açık 11,09 milyar doları bulmakta, yıllık ortalama 1,2 Milyar \$). Anılan açığın sosyalist ülkeler arasında dağılımında, S.S.C. Birliğinin payı % 31, diğer Doğu ülkelerinin % 17, Asyalı Sosyalist ülkelerin ise, % 52 dir (Bakınız çizelge XX).

Yalnız sosyalist ülkelerin, İ.A.G. Ülkelerle olan ticaretinde, gerçeklik adına, değinilmesi vazgeçilmez olan diğer önemli bir nokta anılan ülkelerin, yoksul ülkelerde olan ticaretlerinde kendini duyuran bir donatım (Teçhizat) gayretidir. Fakat, bu açıkları sürdürmek, bir politika haline getirilirse, uzun sürede, büyük sakıncalar, doğurabilecektir.

Bilindiği gibi sosyalist ülkelerin, gelişmiş Kapitalist ülkelerinden, yüksek donatım malzemeleri olmak zorunlulukları ve dövize ihtiyaçları bulunmaktadır. Anılan yüksek teknolojiyi sağlamada, İ.A.G. Ülkelere, döviz sağlayan bir kaynak olarak bakma oranı, acaba ne kadardır?... Böylesi bir olasılık veya iddianın, gerçeklerle sınanabilmesi için, İ.A.G. Ülkelerle bu blokun ticaretinden doğan açıkların, ne kadarının konvertibl para ile, ödendiğini, ne kadarın ise lokal veya sosyalist paralarla ödendiğini bilmek gerekir. Oysa bu noktaları örten «sır» perdeleri bulunmaktadır.

D) Sosyalist Ülkelerin Malî İşbirliği Ve Teknik Yardım Modeli

İ.A.G. Ülkelerin iktisadî/beşerî kaynaklarını değerlendirmek için, Sosyalist modelleri S.S.C.B. uzmanları hazırlanmaktadır. Anılan modelin mekanizması sadedir.

Yoksul ülkeler, sosyalist bloka ihraç ettikleri mallar karşılığında, bu ekonomilerden, endüstrilerini oluşturmak için donatım malları almaktadırlar. Fakat, İ.A.G. Ülkelerin sanayileşmelerini başlatabilmek için, sosyalist ülkeler, bir kredi vermek ve ilgili ülkenin koşullarına ulaşabilecek teknik, teknolojik ve kültürel bir işbirliği sağlanmaktadır. «Sosyalist», diyebileceğimiz bu yöntem, verilmekte olan yardımın kullanım biçimini de belirlemiş olmaktadır. Önem verilen başlıca hedefler üç grupta toplanmaktadır:

- 1) Devlet ekonomisi kesiminin yaratılması,
- 2) Bir genel plânın oluşturulması
- 3) Bir temel endüstrinin kurulması.

Bunlar dışında, kredi sağlamanın başka koşulları da var: İlgili ülkenin yardım alabilmesi, bizatihi kendisinin, söz konusu PROJE'ye (veya Projelerin), ulusal katkılar yapmasına bağlanmaktadır (Sermaye, arazi, hizmet, ilkel madde, beşerî unsur-işgücü, vb.). Sosyalist uzmanlar bu, önceliklere büyük bir önem vermektedirler. Zira yaptıkları işbirliğinin ve yardımın yararlı olmasını istemektedirler...

Batı'da çok kişi sanki Sosyalist Blok ve özellikle S.S.C.B.nin, İ.A.G. Ülkelere yaptıkları malî yardımlar, 1950 lerden hatta 1955⁶⁴ lerde başlamıştır. Oysa gerçek hiçte böyle değildir. Prof. SKOROV'a göre, «Bu yardım dolaylı bir tarzda, Doğu ülkelerine, çok daha önceden, hatta 1917 Ekim ihtilalinde köklerini bulmaktadır».⁶⁵ Gerçekten, bir diğer çalışmamızda da anmış olduğumuz ibi,⁶⁶ S.S.C.B. hükûmeti ilk kez 1932 yılında, Atatürk Cumhuriyetine, 8 Milyon Dolarlık, faizsiz ve 20 yıllık vade ile ve de Türk parasıyla ödenebilecek bir borç, vermekteydi. Bunun dışında Sovyetler, Türkiye'ye endüstri projeleri yapımı, modern donatım, teknisyen ve mühendisler de, takdim ediyordu. Türk teknik kadroları SKOROV'a göre Sovyetlerde formasyon ediniyordu.

Fakat, S.S.C.B.nin, dış yardımının sürekli bir süreç haline girmesi, 1951 lerde, Afganistan'da bir akaryakıt depolama şebekesi kurmak amacı ile bir uzman heyetinin gönderilmesi ve aynı ülke ile 1955 lerde, bir yardım anlaşması, imzalamakla başladı denilebilir.⁶⁷

Bu yardımı daha sonra, Hindistan'a, Mısır'a, Yugoslavya, Suriye ve diğer İ.A.G. Ülkelere yapılan yardımlar izledi (Şunu belirtmeli ki, Mısır'a, Assuan barajının inşaatı için, % 2 lik düşük bir faiz ve pamuk karşılığında bir ödeme tarzı, teklif edildiği zaman, Batı dünyası hayret etmişti,

⁶⁴ G. Porman, *Projet*, Temmuz-Ağustos, 1970 makalesinde «l'Aide des Pays Socialist au Tiers-monde, Sh: 828, S.S.C.B.nin, İ.A.G.Ü.lerle imzaladığı ilk yardım anlaşmasının, Afganistan ile 1955'lerde yapılmış olduğunu belirtir.

⁶⁵ G. SKOROV, «l'aide de l'U.R.S.S., aux Pays Sous-Developpes» *Tiers-Monde*, —İçinde—, Ekim-Aralık, 1960., Ve - Türkiye'de Sovyetlerin bir tekstil fabrikasının kuruluşunu (2. Dünya savaşından önce) gerçekleştirdiklerini..., Berliner, belirtmektedir. Bknz, *Soviet Economic Aid. The new aid and trade policy in under-developed countries*, Eouncil of foreign Relations, praeger, New York, 1958, n.z, sh. 10.

⁶⁶ B. Hamitoğulları, *La Planification du Développement Economiâue En Turquie*, S.B.F. yayını, Sevinç Matbaası, Ankara 1968., Sh. 29.

⁶⁷ P, DROUİN, *Le Monde Economiâue et Financier*, 27.11.1955

Zira, aynı infaat için BIRD, dünya Bankası % 4 lük bir faiz istemekte idi)⁶⁸.

a) Verilen Borçlar

«Satın alma kredileri» veya yardım kredisinin, global gerçek miktarını, sağlıklı bir tarzda saptayabilmek çok güçtür. Bir Yugoslov kaynağı,⁶⁹ 1955-1965 dönemi için 7,7 Milyar dolarlık bir miktar ileri sürüyordu, ki bunun % 49 unu S.S.C.B. sağlamaktadır. Bu tahmini, Afrika ve Asya Ülkelerine, 3,88 Milyar dolarlık bir malî yardım yapıldığını belirten bir S.S.C.B. yayını, teyit etmektedir.⁷⁰ Bu konuda en etraflı ve büyük araştırma, «Devlet Departmanı» (A.B.D.) nin bu yardımlardan yararlanmış ülkelere sağlanan bilgilere dayanan araştırmasıdır.⁷¹ 1954-1967 dönemini saran bu incelemeye göre, Sosyalist blokun açtığı kredilerin 8981 Milyon dolar civarında olduğunu göstermektedir. (Bunun 5,989 Milyonu, sadece S.S.C.B. sağlamaktadır).

S.S.C. Birliği kaynaklarının andığı rakamlardan, andığımız şu A.B.-D.leri araştırmasının yansıttığı rakamlar bile (8981 milyon dolar), sadece I'O.C.D.E'nin İ.A.G. ülkelere sağladığı dış yardımlardan 11 kez daha aşağı seviyededir ve sadece A.B.D. yardımının 1/5'ini aşmamaktadır. Bu yardım, «tamamen bağlı yardımlardan oluşmaktadır, hibeye yer vermekte 10-12 yıllık süreler için ve % 3 veya 4 lük bir faizle verilmektedir».⁷²

Aşağıdaki çizelge(XVII), Bize, bu yardım dağılımını ve Batı ile karşılaştırma olanağını vermektedir.

Rakamların görünüşüne bakarak sosyalist blokun malî yardımlarını, Batı ile karşılaştırırsak, bunu Kapitalist, gelişmiş ülkelerin yaptıkları benzer yardımdan 14 defa daha az önemli olduğu görülecektir. Fakat, bazı kriterlere göre, bu yardımları değerlendirme, Örneğin, Nüfus, kişi başına, sosyalist ülkelerde düşen millî gelir bakımlarından iş değişir. Ve nüfusa göre yapılacak bir karşılaştırma farkı, 8'e, millî geliri ölçü aldığımızda, fark 3 defaya inmektedir (Çünkü, malî yardım/nüfus, oranı, Batı ülkeleri

⁶⁸ Daha fazla bilgi için Bknz. Guy CAÏRE, L'U.R.S.S., et l'Aide Economique au Tiers-Monde, içinde, Ekim-Aralık-1960, Sh. 511-539.

⁶⁹ *Revue de Politique Internationale*, Aralık, 1967.

⁷⁰ *Etudes Soviétiques*, No: 236, 1967.

⁷¹ Communist Government and Developing Nations: Aid and Trade in 1967., *Research Memorandum RSE-120*, Ağustos, 14. 1968, A.B.D., Devlet de partıman (De partment of State).

⁷² Prof. A. Philip, *Politique d'Aide du Bloc Sovietique aux Pays en Voie de Develo- pement*, (yazan V. Vassilev-), Önsöz, Sh. 7., O.E.D.E, a.g.e.

ÇİZELGE XVII

Sosyalist Ülkelerin İ.A.G.Ü.e Mali Yardımı

(Milyon dolar olarak).

Yardım yapan Ülkeler	1954-1965	1966	1967	1968	Toplam 1954-1967	1954'ten beri yıllık ortalama
S.S.C.B.	4.676	1.244	69	—	5.989	430
Kıt'a Çin'i CAEM (Rusyasız)	1.797 1.797	228 31	74	— —	2.099	150
Kıt'a Çin'i	813	31	49	—	893	64
Sosyalist ülkelerin Toplamı (1).	7.286	1.503	192	—	8.981	641
Batı ülkelerin Toplamı (2).	82.213 (3)	10.426	11.169	12.789	116.561 (4)	8.966 (5)

Kaynaklar: 1) V. Vassilev, politique d'aide du Bloc soviétique aux P.E.V.D.D., l'O.C.D.E. Paris, 1969

2) Dünya Bankası (BİRD): Capitaux Privés et publics.

3) 1956-1965, dönemi

4) 1956-1968, »

5) 1956 dan beri

için 12,2 \$; S.S.C.B. için ise 1,8 \$ ve Doğunun diğer ülkeleri için ise 1,4 \$ dir. Yine malî yardım kişi başına Millî Gelir oranı ele alınınca, Batı için % 0,6; S.S.C.B. için, %0,18, Doğu ülkeleri için % 0,22 dir).

Yalnız yukarıdaki rakamlar, harcanmış bulunan malî yardımlardan ziyade, angajmanları yansıtmaktadır. Vaad ile gerçekleşme arasındaki oran ne kadardır? Bilinmemektedir, kesinlikle... 1966 ile 1967 arasındaki, kredi düşüsü, daha önce yapılmış bulunan kredi vaadlerinin gerçekleşmediği anlamına mı gelmektedir? Bazı etüdler,⁷³ 1954-1964 döneminde, bu kredilerden yararlanma oranını % 30 civarında göstermektedir.

b) Malî Kredilerin bazı koşulları

Anılan bütün bu «KREDİLER», ticarî anlaşmalara bağlanan belli bir İŞBİRLİĞİ çerçevesinde DEVLET tarafından, açılan kredilerden oluşmaktadır. Hibe, tamamen istisnaî bir durum olduğundan (Her halükarda, bütün kredilerin %5'i aşılamaz), verilen krediler tamamen BORÇ'tur. S.S.C.B. iktisatçılarına göre, «Öyle bir kaniya vardık ki borç olarak verilen krediler, güttüğümüz amaç bakımından ve politik açıdan, ters so-

⁷³ İstvan AGOSTON, *Revue Economique et Sociale de Lausanne*, Ocak, 1967.

nuçlar doğuran hibelerden, daha yararlıdır.. Çok istisnaî haller dışında, sadece kredi veririz ve bilirizki bu en etkin yoldur.⁷⁴

Değinmek gerekir ki, sözü geçen hibeler de, çoklukla Meccanen okul veya hastahane inşası tarzında belirmektedir (hemen, hemen, bu tip yardım alan her Asya ve Afrika ülkesinde, bu neviden bir kuruluş da, hediye edilmektedir). Örneğin Cezayir'de, S.S.C.B., yine meccanen, bir tekstil ve bir petrol ve gaz enstitüsü inşa etmiştir.

Söz konusu krediler «Bağlı yardımlar», faslına girer. Belli ve açık amaçlara yöneliktir. Yardım alan ülke bunu ancak belirtilmiş bulunan Sosyalist ülke veya ülkelerden mal satın almakta kullanabilir,⁷⁵ Daha önce andığımız bir etüde göre,⁷⁶ bu yardım tipi ve koşulları, yardım alan yoksul ülkelerin kalkınmalarını hedef almaktan çok bu ülkelerle sosyalist blok arasında, yapılmakta olan ticareti azamileştirmeyi amaçlamaktadır. Burada S.S.C.B. daha önceden anmış olduğumuz gibi, çoklukla, hammadde, yarı işlenmiş madde ve bilhassa donatım hemde anahtarı hemen teslim edilen fabrikalar tarzında, bir İHRACAT yapmaktadır. ithal ettiği, ham maddelerin fiyatlarını, daha önceden belirttiğimiz gibi, hem dünya fiyatları üzerinden almakta, hem de bunları kendi, fiyatlarıyla eşitleştirerek, çok ucuzlatmaktadır. Oysa ihraç ettiği malların fiyatını, kendi tek yanlı iradesine göre saptayıp, yoksul ülkelere kabul ettirebilmektedir. I'O.C.D.E. nin kalkınma merkezi Başkanı rahmetli Prof. Andre Philip,⁷⁷ andığımız önsözde, izah ettiğimiz sistem, İ.A.G. Ülkelerin, S.S.C.B.irlğine karşı ticarî açığını arttırdığını belirtmekte ve 1961 lerde 18 milyon Rouble olan bu açığın, 1967 yılında 508 milyona ve 1969 larda ise 2-2,5 Milyar Roubleye yaklaştığını söylemektedir. Her açık gibi bu açık, da, kapatılmak için, yeniden borçlanmaya gitmeyi gerektirince, yoksul ülkelerin dış borçları daha ağırlaşmaktadır.

Nihayet, S.S.C.B. nin yoksul ülkelere yaptıkları malî yardımın yönetimi ve güdümünün temelini oluşturan EKONOMİK RASYONELLİK ile Kapitalist ülkelerin özel yatırımcıları arasındaki hesap berzerliği, yansıtan bir gelişme, son derece ilginçtir.

Andığımız malî yardımın, söz konusu rasyonalizasyonu ile ilgili değerli bir çalışmayı, S.S.C.B.'nin «Bilim Akademisine» bağlı ünlü, iktisatçı

⁷⁴ *Time Magazine*, s. 106. 1967

⁷⁵ Aslında bu krediler, çoğu zaman konvertibilitesi olmayan «Rouble» ile veya yine konvertible olmayan bir diğer Sosyalist parası ile yapılmaktadır.

⁷⁶ V. Vassilev, *a.g.e.*

⁷⁷ Az gelişmiş ülkelere yakınlığı bilinen, kapitalist sistemden yana olmayan, liberal sosyalist bir Fransız iktisatçısı.

G.M. PROHOROV'un başkanlığında, A.V. Lavrentier, M.P. Strepetev, USA-KOV.N.P. Smelev ve V.D. Meniker, yürütmüş, hazırlanan araştırma (1966)⁷⁸ yoksul ülkelerle, yapılacak işbirliğinin çerçevesini oluşturmuş olmaktadır.

Sözü geçen, yardımın diğer yönlerine geçmeden önce, S.S.C.B.'nin, yukarı da andığımız, «Anahtarı elde» teslim edilen fabrikalarına dair, durumu yansıtmaya çalışalım.

ÇİZELGE: XVIII

S.S.C. Birliğinin-İ.A.G. Ükelere, «Anahtarı Elde» Fabrika İnşasına Yarayan Donatım Araç ve Gereçinin İhracı
-M.lyon Rouble Olarak-

İthalci Ülkeler	Yıl: 1967	1966 Yılı İçin Bütünleyici İstatistikler.
Afganistan	25.712	—
Cezayir	2.642	1.473
Seylan	1.018	764
Habeşistan	345	2.617
Gine	1.001	—
Hindistan	81.438	—
Endonezya	309	—
Irak	4.104	—
İran	20.176	—
Mali	4.725	3.432
Pakistan	3.792	4.702
Mısır	72.650	—
Suriye	18.917	—
Somali	1.959	2.098
Tunus	852	2.616
Türkiye	12	67
Yemen	5.532	4.930
Toplam	245.184	

1) S.S.C.B.'nin Dış Ticaret için yıllık istatistiği, 1966 yılı için de rakamlar sağlamakta
Kaynak: V. Vassilev: Politique d'Aide du Bloc Soviétique, a.g.e.

⁷⁸ Problemes de Coopération Economique Entre Pays Socialistes et Pays en Voie Développement. Moskova, 1966. Anan, V. Vassiler, a.g.e., sh: 113

Sosyalist Blok'un içinde işgal ettiği en öndeki, büyük ağırlığı ile S. S.C. Birliğinin, yoksul ülkelerle yaptığı «Malî Yardım» larının niteliğini daha iyi kavrayabilmek için, daha önce bu ülkenin, İ.A.G. Ülkelere yaptığına değindiğimiz makina ve donatım ihracatının, ülkelere göre dağılımına bir göz atmak yararlıdır.

ÇİZELGE: XIX

S.S.C.B'nin, İ.A.G. Ülkelere Doğru Yaptığı Makina ve Donatım İhracatı
— 1967 Yılı için, Binde, Rouble olarak—

Ülkeler	1967	1966 yılı için Tamamlayıcı İstatistik.
Afganistan	30.982	—
Cezayir	4.392	7.952
Arjantin	1.421	1.691
Birmanya	324	379
Brezilya	1.176	640
Kamboçya	189	434
Seylan	1.356	—
Kıbrıs	290	308
Etiyopi (Habeşistan)	571	2.940
Gana	144	—
Gine	4.354	—
Yunanistan	5.549	10.816
Hindistan	105.458	—
İndonezya	325	—
İrak	16.734	—
İran	30.008	7.897
İzlanda	415	639
Kuveyt	3.178	1.551
Lübnan	146	121
Mali	5.746	—
Fas	335	157
Meksika	433	55
Nepal	491	541
Pakistan	22.253	—
Mısır	121.831	—
Suriye	24.064	—
Somali	3.604	—
Sudan	685	960
Teyland	345	249
Tunus	1.268	3.024
TÜRKİYE	5.858	5.958
Uruguay	266	206
TOPLAM	5.748	5.789
	399.939	

Daha önce verilen yardımın çok yüksek sayılamayacak % 2,5 veya 4 lük bir faizle ve 10-12 yıllık bir süre ile verildiğini belirtmiştik. Bu borcun ödenme tarzı, genellikle, söz konusu proje, işleyecek bir duruma girdikten sonra başlamakta ve tediye biçimi de, ülkeden diğerine değişmektedir. Şu üç örnek, bunu göstermektedir:

1) Hindistanın IV. kalkınma plânına S.S.C.B, 900 Milyon Roublelik açtıkları kredinin, % 2,5 lık bir faiz ve Rouble ile ödenmesi ön görülüyordu.

2) Hindistan'a 1968 Mayıs'ında bağlanan 77 Milyon \$ lık, borcun 3/4 nin mala ödenmesini öngörüyordu;

3) İran'a 100 milyon dolarlık bir avans-demir çelik, fabrikasının kurulması için-, 5 yılda ve doğal GAZ la ödenme şartıyla, veriliyordu.

Daha önce anlattığımız ve ilgili, çizelgelerde de yansıyan Sosyalist blokun bu özel yardımlarının büyük bir kısmı, İ.A.G. Ülkelerin, sanayileşmesini amaçlamaktadır. Bu amaçın Marksist teorilerle, yakın ilgisi de ortadadır. Sanayiye öncelik veren tutumun iki nedeni vardır: Biri yoksul ülkelerin tarıma dayalı strüktürünü değiştirmek, ve bu strüktür değişirken ve sanayileşme başlarken, işçi-sınıfının sayısal olarak artması, birliği ve dayanışmasının oluşması»...⁷⁹ Gerçekten daha önce de anmış olduğumuz gibi, S.S.C.B.ni, İ.A.G.Ülkelere doğru yaptığı ihracatın %40'ına yakını anılan bu kredilerle gerçekleştirmekte makina ve donatım (Üretim malları) malzemesinde meydana gelmektedirler. Ve bu doğrultuda gönderilen malların % 70'si de sanayi sektörlerine doğrudur. Bak çizelge XIX yine, çizelge XVIII in gösterdiği gibi Sosyalist blok, «Anahtarı Hazır Fabrika» sağlamakta uzmanlaşmışlardır. 1967 lerde bir Moskova gazetesi,⁸⁰ S.S. C.B. nin Rusya'dan gönderilen bu nevi fabrika ve elektrik santrallerinin 300 olduğunu, yakınlardaki yayınlar ise, 599 hatta 800 sayılarını ileri⁸¹ sürmektedirler.

Sözü geçen bu yardımlar, İ.A.G. Ülkelerin sanayi kalkınmalarında gerçekten önemli bir rol oynamaktadırlar. Ve bazılarının ekonomik kalkınmasında egemen bir yere sahiptirler, örneğin, Afganistan'ın kalkınma planında, dış yardımların % 60 ını (33 senayi teşebbüs, bir hydro-elektrik santrali, v.b..) Hindistanın, III. endüstri ve enerji plânındaki kamu yatı-

⁷⁹ İşçi sınıfı ile ilgili ayrıntı için, bkz. PROKHOROV, VOPROSY EKONOMİKİ, (No: 11) 1962.

⁸⁰ Anan, G. Porman, a.g.m. sh. 836

ÇİZELGE XX

E)İ.A.G. Ülkelere Sosyalist Ülkelerin Verdikleri Kredi ve Hibeler [1954-1967 ve 1966 ile 1967] ; Milyon Dolar (UŞ.) Olarak

	1954-1967				1966				1967			
	Toplam	S.S.C.B	Doğu Avrupa	Kıt'a Çin'i	Toplam	S.S.C.B.	Doğu Avrupa	Kıt'a Çin'i	Toplam	S.S.C.B	Doğu Avrupa	Kıt'a Çin'i
Toplam	8.981	5.989	2.099	893	1.503	1.244	288	31	129	69	74	49
Afrika	1.451	858	297	296	88	77	0	11	47	9	17	21
Cezayir	304	232	22	50	1	1	—	—	—	—	—	—
Kamerun	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Merkezi Afrika Cumhuriyeti	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Kongo Brazavil	34	9	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—
Etiyopi	119	102	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gana	231	89	102	40	—	—	—	—	—	—	—	—
Gine	123	73	25	25	3	3	—	—	—	—	—	—
Kenya	62	44	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mali	101	55	23	23	3	—	—	3	—	—	—	—
Moritanya	7	3	—	4	—	—	—	—	7	3	—	4
Fas	79	44	35	—	44	44	—	—	—	—	—	—
Nigerya	14	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Senegal	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sierra Leon	28	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Somali	94	66	6	22	9	—	—	—	—	—	—	—
Sudan	49	22	27	—	—	—	—	—	17	—	17	—
Tanzanya	79	20	6	53	28	20	—	8	—	—	—	—
Tunus	54	34	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Uganda	31	16	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—
Zambiya	23	6	—	17	—	—	—	—	23	6	—	17
Uzak Doğu	944	411	294	239	28	2	24	0	0	0	0	0
Birmanya	124	14	26	84	24	—	24	—	—	—	—	—
Kamboçya	80	25	5	50	4	4	—	—	—	—	—	—
Endonezya	740	372	263	105	—	—	—	—	—	—	—	—
Latin Amerika	431	185	246	—	128	85	43	—	70	55	15	—
Arjantin	49	45	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brezilya	312	85	227	—	128	85	43	—	—	—	—	—
Şili	55	55	—	—	—	—	—	—	55	55	—	—
Ekvator	5	5	—	—	—	—	—	—	5	5	—	—
	10	—	10	—	—	—	—	—	10	—	10	—

Ekvator	5	5	—	—	—	—	—	—	5	5	—	—
Uruguay	10	—	10	—	—	—	—	—	10	—	10	—
Orta Doğu ve Güney Asya	6.155	4.535	1.262	358	1.259	1.078	161	20	75	5	42	28
Afganistan	610	570	12	28	6	1	5	—	5	5	—	—
Seylan	123	30	52	41	—	—	—	—	—	—	—	—
Yunanistan	84	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hindistan	1.948	1.598	355	—	639	571	68	—	10	—	10	—
İran	386	330	56	—	289	289	—	—	10	—	10	—
Irak	184	184	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nepal	80	20	—	60	20	—	—	20	—	—	—	—
Pakistan	301	178	56	67	112	84	28	—	7	—	—	7
Suriye	393	233	144	16	192	133	59	—	—	—	—	—
Türkiye	218	210	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mısır	1.679	1.011	562	106	—	—	—	—	43	—	22	21
Yemen	149	92	17	40	1	—	1	—	—	—	—	—

Bunlar dışında, Kıt'a Çin'i, 1967 de Tan-Zam, demiryolunun inşaatını vaadetmişti. Yalnız, bunun gerektireceği kredi miktarı, henüz saptanmamış idi. Kaynak: U.S. Department of state, Director of intelligence and Research, Research Memorandum R.S.E-120, Ağustos. 14.1968, Communist Governments and Developing nations: Aid and Trade in 1967.

rımlarının % 33 ünü, Malî ilkesi plânının öngördüğü yatırımlarının %20 sini⁸² oluşturmaktadır.

İ.A.G. Ülkelerin Sosyalist Bloka olan borçlarına geçmeden önce, ülkesine göre, anılan bloku verdikleri kredi ve hibeleri görelim. (Çizelge XX e bakınız.)

Sosyalist Blok'un, İ.A.G. Ükelere, yaptıkları yardımlar (borç, hibe v.b.), hakkında kesin bilgiler saptayabilmek, henüz, mümkün görünmemektedir. Güçlükler, yapılan yardımların global niteliklerinden de, coğrafî dağılımına ve yararlanan ülkelere uzanmakta, yapılan, anlaşmaları ile, gerçek ödemeleri de, kapsamaktadır.

Gerçekten, sosyalist Blok'un İ.A.G. Ükelere yaptıkları, global yardımlar, hiç bir zaman resmî yayınlara, ilgili otoritelerce yansıtılmamaktadır (bazan kısmî, küçük istisnalar dışında). Sadece, bazı ticarî ve ekonomik işbirliği dolasiyle, yapılan anlaşmalar, kimi zaman basına yansımaktadır. İşte bu sonuncuları derleyen 1966 yılı başlarında yapılan yayınlara göre İ.A.G. Ükelere, 4.597,4 milyon Rublelik, bir yardım yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu yardımda S.S.C. Birliğinin payı 3 milyar Rubleyi aşmaktadır.⁸³ Bu rakamlar, yardım veren ve alan ülkeler arasında dağılmış bulunmakta. Fakat bu yayımı yapan enstitünün (Sosyalist Sistemi, Evrensel Ekonomi Enstitüsü S.S.C. Birliği Bilim Akademisine bağlı), yetkilileri, bu yayının «Basına yansıyan sonuçlara dayandığını ve global miktarın daha yüksek olduğunu belirtiyorlar ve 1954-1965 yılları için, 3,5 milyar Rublesi S.S.C. Birliğine ait olmak üzere, 5 Milyar Rublelik bir rakamı sunuyorlardı.⁸⁴

Oysa, daha yeni yayınları, S.S.C. Birliği Maliye ve Dış Ticaret Bakanlıklarının yetkilileri, 1954 ile 1971, dönemi arasındaki Sovyetler yardımının 4 milyar Rublelik olduğunu belirtmektedirler.⁸⁵

Yukarıda kısaca andığımız, yarı resmî kaynaklar dışında, dış ülkelere ekonomik yardımlar yapan kuruluşların, global ve Resmî tam güvenilir yayınları bulunmamaktadır.

Öyle sanılmaktadır ki, bu yardımın miktarı, yarı resmî kaynakların belirttiklerinden çok daha fazladır. En son tablo'da (XX) yansıyan ve

⁸¹ Anan, G. Parman a.g.m. sh. 836

⁸² V. Vassiliev, a.g.e.

⁸³ *Problèmes de Coopération Économiques Entre Pays Socialistes et Pays en Voie de Développement*, (Rusca), a.g.e. Anan, v. vassilev, a.g.e. de, sh: 113

⁸⁴ V. Vassilev: a.g.e., sh: 67

⁸⁵ 50 ans de Finances Soviétiques, *Institut de Recherches Financieres*, Edit. «Finansy», Moskova, 1967.

Amerikan çevrelerinin yaptığı tesbitlere göre, bu yardım, 1954-1967 dönemi için, 9 milyar Dolara yaklaşmaktadır (Kıt'a Çin'in payı 893 milyon \$, S.S.C. Birliğinin ise, 5.989 milyon \$). Sovyet ve A.B.D.leri kaynaklarının anılan bu yardım hakkında andığımız yayınlarında, 1,6 milyar dolarlık bir fark bulunmaktadır (daha önce belirttiğimiz üzere, A.B.D.ri, bu yardımdan yararlanan ülkelerden, derlediği bilgilere, dayanan ve ilgili çizelge de belirtilen veriler, S.S.C. Birliği'nkilerden gerçeğe daha, yakın kabul edilebilir).

Nihayet, Sosyalist Blokun, sözü geçen bu 9 Milyar \$ lık yardımına bir de 1955-1967 arası İ.A.G. Ülkelilere yapılan ve 5,5 milyar \$ lık kabul edilen, «Askerî yardım» da ekleyince; bu blokun, yardımları 14,5 Milyar \$ rı bulmaktadır. XXI nolu çizelge askerî yardımları yansıtmaktadır.

Bu incelemenin çerçevesi, Sosyalist Blok'un nedeni kolaylıkla anlaşılan, askerî yardım rakamlarının gizlenmesi, yanında, ekonomik yardım konusunda da çok KETUM, olmalarının yorumuna girişmeye olanak vermemektedir. Yalnız, askerî yardımların Sosyalist Blok'ta da büyük bir yekûn tuttuğu ve bunun, kapitalist ülkelerin yaptıkları silahlandırma yarışı ile paralel gelişmesinin, İ.A.G. Ülkelere yapılmakta olan ekonomik yardımın, seviyesini azalttığı ve ülkeler arası kalkınma eşitsizliğini ortadan kaldırmadığına değinmekle yetinelim.

Böylece Sosyalist Blok, iktisaden geri kalmış ülkelere, 40'na ekonomik ve 20'sine ise askerî yardım yapmaktadır (hiç kuşkusuz, bunlardan bazıları, her iki tip yardımdan da yararlanmaktadır. Örneğin; Hindistan, Endonezya ve Mısır, Sovyetlerin 6 Milyar \$ ekonomik yardımının 2,976 milyonun, 5,5 Milyon \$ lık, askerî yardımın ise, 3,5 milyarını almaktadırlar, —karşılıklı oransal paylar % 50 ve % 63,5 olmaktadır).

a) Yoksulların Sosyalist Blok'a Borçları

Şimdi, İ.A.G. Ülkelerden, bir fikir verebilmek için, bazı ulusların, Sosyalist Blok'a olan ticarî, malî ve askerî yüklerine bir göz atalım.

İlgili Çizelge XXII anılan 11, geri kalmış ülke, 1951 yılında beri, yerine göre, mal ile, sosyalist parası veya dolarla, 9, Milyar dolara yakın bir ödemede bulunmuşlardır, Sosyalist blok'a ⁸⁶

⁸⁶ G. Porman, *a.g.m.*, sh. 837.

Aşağıdaki çizelge (XXI) askerî yardımları yansıtmaktadır.

ÇİZELGE: XXI

Sosyalist Blokun, İ.A.G. Ülkelere Askerî Yardımları (1955-1967)
—Milyon Dolar Olarak (U.S.)—

Ülkeler	Yardım Miktarı
Toplam	5.510
<i>Afrika</i>	360
Cezayir	250
Kongo (Brazaville)	5 Milyondan az.
Gana	10
Gine	10
Mali	5 Milyondan az.
Fas	40
Somali	30
Tanzanya	10
Uganda	10
Yakın Doğu ve Güney Asya	3.800
Afganistan	250
Kıbrıs	30
Hindistan	610
İran	110
Irak	650
Pakistan	40
Suriye	460
Mısır	1.500
Yemen	100
Uzak Doğu	1.350
Kamboçya	10
Endonezya	1.340

Nigerya'nın 1967 yılında, aldığı askeri yardım, bu tabloya yansımaktadır
Kaynak: V. Vassilev, a.g.e., Sh: 72.

ÇİZELGE: XXII

Yoksul Ülkelerden 11'inin, S.S.C. Birliğine Karşı Tahmini
—Milyon \$ Olarak—

Ülke	T.M. Birikmiş (1) 1951-1961	Teknik Yardım		Askeri Yardım 1954-1966
		Vadedilen Kredi	Verilen Kredi	
Afganistan	— 213,7	570	256	250
Cezayir	— 54,8	232	200	250
Gana	+ 134,1	89	57	10
Gine	— 76,0	73	61	10
Hindistan	— 461,0	1.593	896	610
Endonezya	+ 2,3	372	227	1.340
Irak	243,0	184	168	650
İran	— 31,9	330	300	110
Mali	41,6	55	39,8	40
Mısır	— 68,2	1.011	622,5	1.550
Suriye	— 4,4	233	62,8	460
Toplam	— 1.058,2	4.742,0	2.890,1	5.280,0

1) T.M. Ticarî Muvazene

Kaynak: I'O.C.D.E. yayını, V. Vassilev, a.g.e.

Bu ödemeye bir de, gelişmiş Batı Ülkelerine ödediklerini eklemek gerekir. 1968 yılında, İ.A.G. Ülkelerin kamusal borçlarının tümü 47,5 milyar dolar tahmin edilmekteydi.⁸⁷

Eğer 1960 yılı, hareket noktası diye ve yıllık ortalama da, bir hesap unsuru olarak ele alınırsa, 1968 yılı sonunda, İ.A.G. Ülkelerin Sosyalist Bloka karşı olan, ticarî, malî ve askerî borçları 15,9 milyar dolar, seviyesi ortaya çıkmaktadır.

b) Diğer Yardımlar

İ.A.G. Ülkelerin kadrolarını yetiştirmek veya yetişmiş olanların formasyonu daha iyileştirmek ve gerektiğinde, bu ülkelere yetişmiş uzman ve nitelikli teknisyen işçi göndermek, yardımın diğer bir türü olarak ortaya

⁸⁷ B.İ.R.D. (Dünya Bankası)nın, 30-Haziran-1968 de tahmini.

çıkılmaktadır. Bu yardım türünde de, S.S.C. Birliğinin büyük bir ağırlığı olmaktadır. S.S.C. Birliğinin Deniz Aşırı Ülkeler'de, çalışan uzmanlarının sayısı yılda 10.000 kişiyi aşmaktadır. 22000 işçi ve teknisyen Rusya'da eğitilmiş olmakta ve 150.000 işçi ve teknisyende, İ.A.G. Ükelere gönderilmiş bulunan uzmanlar tarafından eğitilmiş bulunmaktadır. Üçüncü-Dünya'dan S.S.C. Birliği'ne, gelen bursluların sayısı 10-24 bin arasındadır. Doğu Avrupa ülkelerine ise, gidenler (Burslu), 6.300 kişiden ibarettir.⁸⁸

Daha iyi bir takdim tarzı sunan Çin'in uzmanları ise, çoklukla Afrika'da, yerli halkın yaşama biçimlerini, kabullenen «stilleri» ile (Tanzanya'da tıbbî ekipler örneği) dikkat çekmektedir.

F) *Sosyalist Blokun Yardımından Kimler Yararlanmaktadır?*

Bu kısmın başında, giriştikleri uluslararası ekonomik ilişkilerde, İ.A.G. Ülkeler, ister kapitalist, ister sosyalist, düzende olsun, gelişmiş ülkelerle olan değişik münasebetlerinde, işin içinden (en hafif deyiimi kullanmak için) en az kârlı çıkan yine anılan bu yoksul ülkeler olmaktadır demiştik. Şimdi bu genel eğilimi, Sosyalist Blok bakımından nuanslandırmak gerekirse, kısaca bu kısmın sonucu olarak şunlar söylenebilir.

Yoksul ülkelerin bu kesim ile olan toplu ilişkilerinde neler kazanıp, neler kaybettiklerini ana hatlarıyla saptayabilmek, için, önce Sosyalist blokun, bu ilişkilerden neler kazandıklarını (bazı noktalarda, tekrarlamak pahasına) belirtelim:

Sosyalist Blok:

Sosyalist Blok yardımlarının, yoksul ülkelere, ancak bir kısmına yapılmış olması, Siyasal stratejik önceliklerin, dış yardım politikasında, bir ağırlık olarak yansıdığını göstermektedir. Gerçekten dış yardım almak için, İ.A.G. Ülke olmak yetmemektedir. Borç alacak ülkenin, KAPİTALİZM'e karşı, Sosyalist Blok'un oluşturduğu TEK CEPHE STRATEJİSİNDE, bir özellik veya ağırlığının olması, aranılan ölçülerden biridir. Ekonomik amaçlar, ikinci ölçütleri, oluşturmakta ve 1960 lardan beri ise Sosyalist Blok içinde başlayan Egemenlik Kavgası-Çin, S.S.C.B. rekabeti-, üçüncü ölçüt olmaktadır.

Siyasal amaçlar, kısaca örneğin, Kara Afrika'sını ve Güney Amerika'yı (asgari ölçülerde) kapitalist sistem etkilerinden, yörüngesinden kurtarmak.

⁸⁸ P.O.C.D.E., yayınları.

Akdeniz'e yerleşmek ise, Kapitalist Avrupa'yı tecrit etmek isteyen ve «eski bir amaç»la'da ilgili olmalıdır. Mısır, Libya, Cezayır, Suriye, TÜRKİYE'ye, yapılan yardımda, diğer nedenler arasında, bu siyasal amacın da etkisi olabilir.

Siyasal amaçlara, ekonomik çıkarlar eklenmektedir. Sosyalist Blok'un İ.A.G. Ülkelere, yaptıkları, yardımlar, Batı'nın yardımları ile karşılaştırıldığında, kuşkusuz daha ucuza geldikleri görülmektedir. Buna rağmen, bu yardımları, YOKSUL Dünya'ya «Kardeşçe» ve sırf iyilik olsun diye yapıldığı da, iddia edilemez.

Şurası bir gerçektir ki, bu blokun yardımları, yine «Batı ülkelerinki gibi», dış pazar sağlama ve dış ticareti geliştiren, bir araç olarak kullanıldığı da, kabul edilmelidir. Bu nokta «Sosyalist Blok'un Oransal olarak az olan yardımları», politik ve ticarî planda, bir başarı sayılmaktadır,⁸⁹ Gerçekten bu yardım sayesinde, bilhassa S.S.C.B.,i geleneksel olarak kendisine kapalı olan pazarlara, girmesini başarmıştır.

Batı ile «Barış içinde Birlikte Yaşama», yarışı /içinde, Sosyalist Blok, kim ne derse desin, Üçüncü-Dünya'dan bir kısmının destek ve sempatisini kazanmış, eski durumu, Batı aleyhine bozulabilmiştir.

Sosyalist Blok'un, dış yardım ilişkileri, yoksul ülkelerle bu alemin, ticaretini, iki tarafa azami ölçülerde yarar sağlama yerine, daha çok gelişmiş olan tarafa, DIŞ PİYASA ve ham madde kaynağı sağlamaktadır.

Daha önce ilgili çizelgelerle Sosyalist Blok'un, Üçüncü-Dünya'ya yaptıkları ihracatı belirtmiştik. Şimdi bu blok, ham madde ihtiyacını da, bu ülkeler sayesinde garanti etmektedir, (tabii kauçuk için, Seylan, Melazya, Endonezya, petrol ve gaz İran, Irak, Cezayir ve Libya, sağlamaktadır. Madenler için: Seylan, Gine, Kongo, Brezilya, Hububat için: Arjantin. Pamuk için: Mısır...).

Bu ilişkilerde dikkate değer, bir nokta da şudur: Yukarı da anılan bazı malları ürettiği ve kendi kendine, bu türünde yettiği halde, İ.A.G. Ülkelerden, benzer mallar ithâline hız vermesidir. Örneğin, Doğu Avrupa ülkeleri, Petrol ürünleri ithalatçısı, haline gelmiştir. Gerçekten 1968 den 1969 sonharına kadar, S.S.C. Birliği, petrol ürünü etrafında «20» adet anlaşma yapmıştır. Uzmanlar, bir kaç yıl içinde, Arap ülkelerinden 20 Milyon ton, petrol ithal edeceğini, tahmin etmektedirler.⁹⁰ Tahmin edileceği

⁸⁹ V. Vassilev, *Politique d'Aide du Bloc Sovietique*, a.g.e. sh. 98

⁹⁰ Paul BALTA, *Revue de Défense Nationale*, Mayıs-1970

gibi S.S.C. Birliği, ithal ettiği, bazı hammaddeleri yeniden, kapitalist gelişmiş ülkelere, ihraç edebilmektedir.⁹¹

a) İ.A.G. Ülkeler Bakımından:

Daha önce değindiğimiz bazı özellikleri dolayısıyla Sosyalist Blok'un yardımları, yoksul Ülkeler'e de elbette, bazı yararlar sağlamaktadır. Bunları kısaca özetledikten sonra, zararlarına da kısaca değineceğiz.

Her şeyden önce, Sosyalist Blok'un bizatihi dış yardımlarının MEVCUT OLMASI önce Üçüncü-Dünya'ya, sonra, uluslararası ilişkilere bir çok yararlar sağlamaktadır.

Gelişmiş Kapitalist ülkeler karşısında, eşit ve adil olmayan bir ticaretin kötü sonuçlarına göğüs geren yoksul ülkeler için, bir tercih bir, sığınak oluşturmaktadır. Batı Dünyasının TEKEL'i, karşısında ve iki blok arasındaki rekabetten, sağladığı bazı ortam ve araçlar yoksul ülkeler tarafından kullanılabilirdiği takdirde, iyi sonuçlar alınabilir. Diğer yandan bu yarışma, kapitalist ve sosyalist, her iki blokun da dış yardım politikalarının koşullarını daha iyileştirmeyi sağlar. Günümüzde, bu yönde bir gidiş oluşmaktadır. Dış yardımı siyasal hedefleri gerçekleştiren bir «Araç» haline getiren «Politikleştirme» oranı azaldıkça, hiç kuşkusuz, ekonomik destek sağlayan yanları daha güçlenebilecektir. Bu ise, evrensel çapta, barışın güçlenmesine ve yoksul ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olabilecektir.

Sosyalist Blok'un, dış yardım koşullarından bazıları, İ.A.G.Ülkelerin, bozuk ekonomik yapılarına, yeni bir disiplin anlayışı taşıyabilir (Planlama, endüstrileşme v.b.).

Sosyalist blok yardımları, kapitalist blokun yardımlarından daha, avantajlı görülmektedir (faiz seviyesi ve ödeme tarzı ile). İ.A.G. Ülkelerin koşullarına, beşeri yatırımı öngördüğü için daha çok uymaktadır. Örneğin; Hindistan'ın, «Rajasthan» kanalı gibi, büyük bir proje, eğer Çinliler, beşeri

⁹¹ Biz belirtiyoruz, Benzer ürünleri ürettiği için, Batı dünyasında hiç bir ülke, satın aldığı petrolun, gazın veya pamuğun, bir Üçüncü ülkeye ait olduğunu, iddia ve tesbit edemeyecektir. Böylece, S.S.C.B., Batı'dan ihtiyaç duyduğu, yüksek teknolojiyi, daha kolaylıkla ithal edebilecek dövizleri sağlayabilir. Yalnız şu varki, aynı ürün dalında, İ.A.G. Üle haksız bir rekabet de, oluşmuş olmaktadır.

kapitalin, seferber edilmesinin, büyük etkisini ve kudretini göstermemiş olaydılar, biraz zor gerçekleşirdi.

Sosyalist blok'un yardımları, yoksul ülkelerin kalkınmaları için, avantajlı koşullar yaratmakta mıdır? kalkınmış kapitalist ülkelerin, tarımsal büyümeye önceliği veren ve hiç de iyi sonuçlar alınmayan «Dış Yardım Stratejisi»ni tersine, «Sosyalist Blok'un» sırasıyla endüstriyel temeller yaratma zorunluğu, plânlama, dahili tavarrafu harekete geçirme ve Ekonomik Büyüme ile Beşerî formasyon —eğitim— bağlantılarına, önem veren yönleri ile, *DIŞ YARDIM TEORİSİNE*, son derece değerli katkılar yapmış olduğu, inkâr edilmez bir gerçektir. İ.A.Ğ. Ülkelerin, kalkınmalarına getirdiği bu nitelikler, aynı zamanda kalkınmış Batı Ülkelerinin de, bunalım geçiren dış yardım stratejilerini, yoksul ülkeler lehine eskisine oranla daha iyilestirecek yenilikler yapılması yönünde etkilemiştir.⁹²

Buraya dek, değinildiği kadarıyla, Sosyalist blokun, varlığı ve yoksul ülkelerle ekonomik ilişkileri, İ.A.G. Ülkeler lehine küçümsenemeyecek sonuçlar doğurabilmektedir. Hiç kuşkusuz, bu ilişkiler, hiç bir zaman, her iki taraf için, «EŞİTLİK» ilkesinin, doğrultusunda, avantaj ve devavantajları paylaştırmamaktadır. Bu ilişkilerin daha çok, gelişmiş taraf lehine işlediği, bir gerçektir.

Bununla beraber, «Sorun» bütün yanlarıyla ele alınıp incelenince, gelişmiş Kapitalist ülkelerin şimdiki ilişkilerine nazaran, yoksul ülkelerin, daha lehine olduğu da bir vakıadır.

⁹² Birleşmiş Milletlerin, İ.A.G. Ülkeler için saptadıkları Birinci On Yıllık Kalkınma Döneminin (1960-1970), başarısızlıkla bitmesinde ve yoksul ülkelerin, büyüyen geri kalmışlıklarında, Kapitalist Dış Yardım Stratejisini, aşırı bir sömürüye dayanmış olmasının da büyük bir payı vardır. Durumun doğurabileceği tehlikeleri sezen çevreler, resmî yayınlar ve raporlarla, bunu yansıtmaktadırlar. Bu konudaki, hazırlıkların en önemlileri şunlardır:

— BİRD'in yaptırdığı ve PEARSON Raporu diye anılan ve altı dile çevrilmiş bulunan «Partners in development, Report of the Commission on international development» 1969, Proeger, publishers....

— Jackson Raporu, (PNUD)'un hazırlattığı, «Etude dela Capacité du Système des Nations Unies pour le Développement» (O.N.U. Cenevre 1969 2. Cilt, 75 ve 575 sahife).

— PETERSON Raporu : 1970 yılında, A.B.D. hesabına, A.B. Devletlerinin, dış yardımı hakkında... yaptırılmış inceleme..

— l'O.C.D.E'nin, kalkınmaya yardım komitesini (C.A.D), yaptırdığı inceleme ve yayımları

— Tibor-MENDE, *De l'Aide à la Recolonisation, Les Leçons d'un Echec*, Ed. du Seuil, Paris, 1972, kitabı ve, *Le Monde'de* çıkan (20-21;9;1972) incelemesi: «Le Tiers-Monde Victime de la croissance»

b) Sovyetlerin Rekabeti

Bu tesbiti yaptıktan sonra, Sosyalist Blok'tan, özellikle, S.S.C. Birliğinin, önümüzdeki yıllarda, (ve şu anda Batı Dünyası ile giriştiği ilişkilerin seyri devam ettiği takdirde), İ.A.G. Ükelere büyük bir RAKİP olarak çıkabileceği ve bu durumun, yoksul ülkelerin, kalkınmalarına bazı engeller çıkarabilecek nitelikte olduğu noktasına değinmekle, bu kısma son verelim.

S.S.C. Birliği, büyük bir endüstriyel gücün yanısıra, birde, çeşitli madenler, tarımsal mallar ve bazı, sanayi ve kimyasal temel ürünlere dayanan, ham maddelerin de, önemli bir üretici ülkesidir. Diğer yandan kalkınmakta olan ekonomisini daha da geliştirmek için, değeri yüksek olan donatım ve teknolojiyi, birde vatandaşlarının hayat seviyesini yükseltmek için, yine, karmaşık yapıda, hazırlanmış tüketim mallarını BATIDAN ithâl etmek durumundadır. Bu iki tür ithâlatın yapılabilmesi için ise, güçlü DÖVİZ kaynaklarına muhtaç bulunmaktadır.

Daha önceki, değinmelerimizde de, belirtmeğe çalıştığımız gibi, bu dövizlerin bir kısmını, İ.A.G. Ükelere sattığı, endüstriyel menşeli, donatım mallarıyla karşılamakta, diğer yandan, BATTI'ya sattığı, ham maddelerle, temel mallarla karşılamaktadır. Böylece S.S.C. Birliği, çoklukla ham maddeler ihraç eden İ.A.G. Ükelerle, bu noktada çatışmakta, onların rakibi olmaktadır. Ve bu rekabet, S.S.C. Birliğinin «Güçlü Döviz'e», olan ihtiyacı ölçüsünde, güçlenebilmektedir. Resmî istatistiklere dayanan hesaplar, nitekim, 1950-1966 dönemi için, S.S.C.B.,ni, donatım malları ihracatının, % 11,8 den, % 20,8'e, yakıt ve ham madde v.s. ihracatının ise, % 36,7 den % 53,3'e yükseldiğini göstermektedir. Oysa, aynı dönemde, S.S.C. Birliğinin dışardan, aynı maddelerin alımı karşılıklı olarak, % 45,3 ten, % 24,2'ye düştüğü görülmektedir.⁹³

Yine GAAT'ın istatistikleri, S.S.C. Birliğinin gelişmiş piyasa ekonomilerine yaptığı toplam ihracatta, ilk ve ilkel maddelerin, artmakta olduğunu belirtmektedir. 1968 da: 86,8, 1967 de: % 89,1 ve 1968 de: 89,07.

Eğer andığımız bu eğilim, daha da gelişecek olursa, bazı Sovyet uzmanları tarafından, sık sık tekrarlanan, yoksul ülkelerle S.S.C. Birliği, arasındaki, bir diğerini «tamamlama», solaganı, yerini, hem gelişmiş Batı ülkeleri piyasasında, hemde sosyalist Blokun diğer pazarlardan kırıcı bir Rekabete bırakabilir.

⁹³ V. Vassilev: *a.g.e.*, I'O.C.D.E. yayını, Sh: 28, Tablo, 13.

Aşağıdaki çizelge (XXI), gerek Doğu Avrupa'nın Sosyalist Ülkelerini, gerekse, İ.A.G. Ülkelerin, Batının gelişmiş Kapitalist ülkelere, yaptıkları ilk ve ilkel madde ihracatının, eğilimini, 1968'e kadar yansıtmaktadır.

ÇİZELGE: XXII

Batı Ülkelerine- İlk ve İlkel Madde(1) İhracatı. (İ.A.G. Ülkeler İle Avrupa Sosyalist Ülkeleri).

(Milyon Dolar Olarak —FOB—)

Ülke Grubu	1964	1965	1966	1967	1968	Artış 1964-1968
Sosyalist Doğu Ülkeleri	2,50	2,76	3,34	3,53	3,57	% 42,8
İ.A.G.Ü.	20,72	21,35	22,35	23,16	24,70	% 19,4

1) Gıda maddeleri, ilkel maddeler, madenler, akaryakıt v.s.
Kaynak: Uluslararası, Ticaret, 1968, GAAT, Cenevre, 1969.

Başlangıçta, İ.A.G. Ülkelerin, geri kalmışlıktan kurtulabilmeleri için, önemli bir olanak gibi görünen Avrupa'nın Sosyalist Blok'u ve özellikle S.S.C.B., bugün, gelişmekte olan YENİ ekonomik eğilimleri yoksul ülkelerin yararları ile çatışabilecek doğrultulara, hangi oranlarda kayacaktır?

Sosyalist Blok (Avrupa kanadı), uluslararası egemenlik savaşı ile, refahı ulusal çevrelerinde daha yaygınlaştırmada, İ.A.G. Ülkelerin, zayıf durumlarını, bir «treplen olarak ve hangi ölçülerde kullanacaktır?

İ.A.G. Ülkelerin, geleceklerini (ekonomik gelişmelerini) yakından ilgilendiren bu iki temel soruna verilecek karşılıklar, sadece, Sosyalist Avrupa Blok'unun ulusal çıkarları veya ideolojileri DEĞİŞKENİNE değil, aynı zamanda, İ.A.G. Ülkelerin davranış ve bilinçlenme değişkeni ile, eskisine oranla daha realist olmaya kayacağına benzeyen, kalkınmış Kapitalist ülkelerin, dış yardımlara, yeni doğrultular gösteren yeni eğilimleri DEĞİŞKENİ'ne bağlı görünmektedir.

III. Birleşmiş Milletlerin Kalkınmaya Katkısı

Siyasal sorunların, «Dünya Kamu Oyu'nun», dikkatini daha kolay çekebilen özelliklerinin sisleri, Birleşmiş Milletler'in, çok daha anlamlı, sayısız, değerli, Sosyo/ekonomik faaliyet ve çabalarını gizleyebilmektedir. Oysa örgütün, yaptığı faaliyetlerin % 85'i, insanlığın daha iyi bir yaşama düzeyine kavuşturulmasına yönelik çok çeşitli gayretlerden oluşmaktadır.

Birleşmiş Milletler'in «Kalkınma için Birinci On Yıl (1960-1970)», olarak kabul ettikleri dönemin, başarı ve başarısızlıklarının, tüm sonuçları gibi, «İkinci On Yıl'ın (1970-1980), açılışı ve taşıdığı yeni, önemli eğilimler de, sessiz sedasız geçirilmiştir. Halbuki, Örgüt, 24 Ekim. 1970'teki Genel Kurul Toplantısında, «2. On Yıl'ın» «Uluslararası Kalkınma Stratejisini», kabul etmişti. Dünya ulusları, ekonomik alemi, daha rasyonel ve bütün ülkeler için şansları daha eşitleştiren, DAHA ADİL bir SOSYAL DÜZEN yaratmayı gerçekleştirecek politikalar izlemeye, angaje oluyorlardı. Kalkınma sorunları, ilk kez, gelişmiş ülkelerin dar ulusal çıkarlarının TEK BOYUTLU kanallarından, yoksul ülkeler lehine genişletilen SOSYAL ADALET gereklerinin, yenilenmiş daha geniş bakış açısına oturuyordu... Eğer bu yeni gelişmenin önemi ve bilinci, «Dünya Kamu Oyu'na yeteri ölçülerde sindirilebilseydi, yoksul ülkelerin, büyük bir umutla baktıkları, Birleşmiş Milletler, Ticaret Ve Kalkınma Konferansı'nın (CNUCED), Santiago'da (Şili), cerayan eden 3. toplantısı (13.4/21.5/1972), yeni bir aşama olur, «Varlıklı Ülkeler», daha başarılı bir «Siyasal Test», geçirebileceklerdi.....

Kalkınma için çok yanlı işbirliği kavramınının 2. Dünya savaşından önceki yıllara rastladığı doğrudur. Milletler Cemiyeti tarafından tahsis edilen teknik yardımdan» ilk yararlananlardan birinin Çin olduğunu, kim hatırlar?».⁹⁴

1. Barışın Temelleri

Ekonomik ve sosyal barışın kurabileceği sağlam temeller ancak, evrensel çapta, siyasal barışı gerçekleştirebilir.

Ülkeler, uluslar arası, gruplar, insanlar arası, kalkınmada EŞİTLİK ve ADALETİN güçlü GÜDÜCÜLÜĞÜNÜ eģemen kılmak, çok güç ve karmaşık karşılıklı ilişkiler ve engeller ağından, geçmektedir. Çünkü bu noktalarda düğümlenen nedenlerin NEDENİ, ekonomik sosyal oluşlar ve gelişmeler, SİYASAL ve İDEOLOJİK, çıkarlar ve düşüncelerin eģemenliği altında bulunmaktadır.

Kuruluşundan beri, B.M.,ler çerçevesinde, yürütülen çok yönlü, ekonomik çabaların ÖZÜNDE, yukarıda anılan «o katı eģemenliği,» yumuşatan dağıtan unsurların gücü bulunduğundan, SİYASAL BARIŞ'A götürecekt sağlam dayanakların oluşması, geciktirilebilir; fakat, artık, engellenemez.

⁹⁴ P. G. Hoffman, «Le Programme Des Nations Unies Pour le Développement, *Revue, Tiers-Monde*, Nisan-Haziran, 1971, Sh, 267.

Yeni ekonomik/teknolojik gelişmeler (doğan yeni sorunlar), oluşan yeni sosyal ve BÖLGESEL güçlerin VERİLERİ (Çıkarıcı güçlerin direnmelerine rağmen), kolaylıkla yararlanabilir koşullara giren Dünyamızda, ULUSLARI-karşılıklı bir dayanışmaya itmekte zorlamaktadır. Birleşmiş Milletler bu yandaki gelişmelerin hem en etkin aracı, hemde, yansıdığı ortam olmaktadır.

Doğrudan ve dolaylı, çok yönlü katkıları, yarı karanlıkta kalan Birleşmiş Milletlerin, ekonomik nitelikteki bazı faaliyetlerine ana hatları ile değinmekte yarar bulunmaktadır.

İkinci Dünya savaşı sonrasında, hemen izleyen bir iki çabadan sonra, örgüt, geri kalmış ülkeler lehine ilk ciddi eylemi, Genel Kurul'un, 1948 yılındaki toplantısında 200. kararla, kabul edilen «Ekonomik Kalkınma için Teknik Yardım'ı oluşturmak oldu. Bunu 1949 da, 304. kararla onaylanan ve yoksul ülkelerin kalkınması için oluşturulan, «Genişletilmiş Teknik Yardım Programı'dır» (P.E.A.T).

İlk kurumsal dayanaklar böylece oluşturulduktan sonra, varlıklı ülkelerin yaptıkları «gönüllü yardımlarda» P.E.A.T., geri kalmış ülkelere donatım yardımı ve nitelikli uzmanların hizmetini sunmağa başladı. Sınırlı da olsa, bu yardımın bir kısmı, 1950 yıllarında koloni yönetimindeki bazı ülkelere yapılmış olması ilginçtir. Anılan yılda sadece 7 milyon \$ olan gönüllü yardımlar, 1958 de 31 milyona yükselmiştir.

Genişletilmiş Program, daha çok küçük projeler gerçekleştirmeğe, burslar vermeğe ve eğitim için çeşitli araçlar sağlamağa tahsis edilmiştir.

2. Birleşmiş milletlerin Yoksulluk ile savaşı

A) Özel Fondan «Kalkınma Programına»

Yoksul ülkelerin kalkınması, diğer unsurlar yanında, ekonomik ve malî kaldıraçlar ile başlatılabilmekte, başlamaktadır. B.M.,ler sorunu, 1949 dan beri ele almış bulunmaktadır.

Başlangıç olarak 250 milyon dolarlık bir «FON», oluşturmak isteyen, Başkan Scheyven'in, tasarısı, ancak 1960 Genel Kurulu'nda ele alınabilecektir. Dünya Bankasının (BİRD) fonları, özellikle yoksul ülkelerin geniş ihtiyaçlarını karşılayamayacak bir seviyede idi. Bu güçsüzlüğü gidermek için, anılan bankanın sinesinde, Kalkınma için Uluslararası İşbirliği (A.İ.D), teşkilâtı oluştu. Yukarıda belirttiğimiz gibi, gelir seviyesi, 31 milyon aşamayan, PEAT, büyük ve önemli projeler gerçekleştirmediğinden, aynı yıl, Genel Kurul'un, 1240, nolu kararı ile, B.M. Özel Fonu kuruldu.

Böylece Teknik yardımla, Malî Yardım arasında «sentez köprüsü», kurulmuş oldu. 1966 yılına kadar birlikte çalışan, Özel Fon ile, PEAT, Birleşmiş Milletlerin Kalkınma Programında (PNUD), adı altında birleşiverdi. Üye ülkelerin, gönüllü, yardımları ile beslenen bu kaynak, 1959 larda, 55 milyon dolar iken, 1971 de 240 milyona ulaştı. 1972 de 265, 1976 da ise 1 milyar dolara yükseleceği, umut edilmektedir.

PNUD'in bu yardımları, ilişik çizelge (XXIV) de yansımaktadır.

ÇİZELGE: XXIV

PNUD'un Yardım Yaptığı Kalkınma Faaliyetleri Bütünü'nün Maliyeti.
(Ekonomik ve Sosyal Kesimlere Göre —1959 dan beri—)

Kesim	Proje Maliyet (A.B.D. Doları Olarak)
Tarım	1.176.200.000
Endüstri	746.700.000
Eğitim ve Bilim	589.700.000
Kamu Hizmeti	432.600.000
Sağlık	179.000.000
İnşaat Mesken V.s.	60.000.000
Kamusal Yönetim	205.400.000
Sosyal Koruma	40.300.000
Çok Sektörlü Projeler	181.600.000
Belirlenmeyen Kısım	381.000.000
Toplam	3.992.800.000

Yoksul ülkelerin sosyal/ekonomik kalkınmalarını, başlatmak ve hızlandırma mücadelesinin öncülüğünü yapan PNUD'un, 1959 dan beri, doğrudan veya dolaylı desteklenen projeler için, yapılan harcamalar, 4 milyar dolara yaklaşmaktadır. Bunun, 2.121 milyonu, yardım alan hükümetlerin, geriye kalanını ise (1.872 milyon doları), PNUD, karşılamıştır. Yardım alan ülkeler, uygulanmakta olan projeye, bina, personel, araç ve diğer hizmetler sağlayarak, masrafların ortalama olarak % 50'ni karşılamaktadır. Yapılan yardımın 2. niteliği, evrensel oluşudur. 130 ülke bundan yararlanmaktadır. Şimdilik, sürekli yararlanan ülke sayısı 90 kadardır, (Türkiye dahil). Kalkınma Programı, Birleşmiş Milletlerin, uzmanlaşmış

PNUD'un Kalkınmaya Yönelik Yardımlar Bütünü Maliyeti

ÇİZELGE: XXV

(Coğrafi Bölgeye Göre —1950 den Beri—)

Bölge	Proje Maliyeti (A.B.D. \$)
Afrika	1.324.100.000
Amerika	894.100.000
Asya ve Uzakşark	1.043.400.000
Avrupa	326.000.000
Orta Doğu	254.300.000
Bölgelerarası Projeler	53.600.000
Evrensel Yararlı Projeler	1.500.000
Belirlenmeyen Kısım	95.800.000
Toplam	3.992.800.000

diğer 16 komisyonu ile birlikte, yoksul ülkelerin, öncelik taşıyan kalkınma projelerini, uygular. Çok taraflı, Teknik yardım ve yatırım öncesi, malî yardım sağlayan nitelikleriyle, önce, yardımına koştuğu ülkenin, iktisadî kaynaklarını, özendirerek harekete geçirecek koşulları hazırlar. Sonra verdiği dış yardımları, harekete geçirilen, iç fonlarla birlikte en rasyonel tarzda kullanılmasını sağlamağa çalışır. Bu doğrultuda uygulanan projeler, iktisadî ve sosyal faaliyetlerin, hemen hemen bütün dallarını kapsar: madencilik, ormancılık, balıkçılık, enerji, ulaştırma, haberleşme, yerleşim, üretim, inşaat, ticaret, turizm, hayvan üretimi, tarım, tahılcılık, insan ve çevre sağlığı, eğitim, toplum kalkınması, yönetim, iktisadî plânlama v.b...

Birleşmiş Milletlerin sinesinde bulunan 16 değerli diğer örgüt: Örneğin, Tarım ve Gıda (FAO), Eğitim Bilim ve Kültür (UNESCO), Dünya Sağlık (OMS), Sınai Kalkınma (UNIDO), Çalışma Teşkilatı (ILO) v.b.ri, aracılığıyla, PNUD'un sağladığı yardımlar, projelerin miteliğine göre ilgili, uzmanlaşmış kuruluş tarafından, ulusal veya bölgesel sorunlara uygulanmaktadır.

Ocak 1971 den beri ise, PNUD'un başarılı, dinamik başkanı, P.G. Hoffman'ın da büyük gayretleri sonucunda, artık tek, tek proje yerine, yoksul ülkelerin, her birinin özelliklerine göre, yeni programlar hazırlanacak. Yalnız bu dizi projeler ilgili ülkenin kalkınma hedefleri ve ulusal plânının, yörüngelerine oturtulacaktır ki, PNUD, ancak bunlara yardım

yapacaktır. Bu yeni yaklaşım, yoksul ülkelerin uzun dönemleri kucaklayan plânlar yapmalarını daha çok özendirilecektir. Bu yeni ölçülere göre, Örneğin, 1972-1976 döneminde, Hindistan'a: 50, Endonezya ve Pakistan'a 35 şer, milyon dolarlık, bir yardım yapılacaktır.

B.M. Teknik ve Malî yardımıyla, örneğin: on yıl içinde, yapılan ara-malar sonucunda, brüt değeri 13 milyar dolar olan maden bulunmuştur. Yarım milyon insan, değişik dallarda, ihtiyaç duyulan formasyona kavuşturulmuştur, (Meslekî ve teknik beceriler kazanmışlardır). Geri kalmış ülke vatandaşlarından «55.000»nine, gelişmiş ülkelere, formasyonlarını iletirmek için burs verilmiştir.

B) Türkiye'ye Yapılan Yardımlar:

Memleketimiz, 1950 den beri anılan bu faaliyetlerden yararlanmaktadır. 1970 yılına kadar, Türkiye'de bu doğrultuda yapılan harcamalar, 115 milyon dolardır. B.M., Türkiye'de yılda ortalama, 5M \$ civarında bir harcama yapmaktadır (bu tür yardımların, 1/3'ri). Yurt dışı eğitim için, 1970 yılında 126 adet burs verilmiştir. Aynı yıl Türkiye'de ise teknik yardım çerçevesinde çalışan yabancı uzmanın sayısı 181'e çıkmaktaydı.

Gıda Programı (WFP) çerçevesinde yapılan yardımlar ise oldukça önemlidir (100 Milyon \$).

Şimdi Birleşmiş Milletlerin sinesinde topladığı değişik Teşkilâtların Türkiye'deki çeşitli faaliyetlerine kısaca değinmek,⁹⁵ bize bu örgütün kalkınmak ihtiyacında olan yoksul diğer ülkelere taşıdığı yarın boyutları hakkında da bir fikir verebileceğinden, yarar vardır.

Birleşmiş Milletlerin kalkınma Programı

— PNUD'un Türkiye'ye yaptığı yardıma global çizgide yukarıda değinmiştik. Şimdi bu yardımın, daha somut bir halde, hangi dal ve alanlara dokunduğuna değinelim:

— Batı Anadolu Jeotermal Enerji Araştırması. Bu proje, Batı Anadolu'daki yeraltı buhar (Jeotermal) enerji kaynaklarının, doğrudan ısıtma veya elektrik enerjisi üretiminde kullanılabilmesi olanaklarını, araştırmaktadır. M.T.A.E. ile birlikte yürütülen bu proje için, PNUD'un katkısı 1.265.000. dolardır.

⁹⁵ Daha fazla bilgi için bakınız. *Birleşmiş Milletler hakkında Temel Bilgiler*, yayını 1971.

- Yine MTAE, ile birlikte, Merzifon-İspir ve Menderes çevresinde, maden araştırılması projesi (1.044.000 \$).
- İstanbul Bölgesi su temini ve Kanalizasyon nazım plânı projesi (PNUD'un tahsisi: 1.880.000 \$).
- Ulaştırma koordinasyon ve Demiryolları Araştırması (870.000 \$).
- Ormancılık ve orman sanayilerini geliştirme (1.471.000).
- Bitki Araştırma ve entroduksiyon Merkezi (İzmir) proje daha iki yıl sürebilecektir.
- Şap Enstitüsüne yardım (516.000 \$).
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi Projesi, Unesco'nun uyguladığı ve on yıl süren bu projeye, PNUD'un katkısı 1.667.000 \$ ile, Modern öğretim metodları ile araştırma tesisleri kurma.. gerçekleştirilmiştir.
- Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin mühendislik eğitim faaliyetlerini geliştirmek projesi 294000.
- Gaziantep küçükSanayileri Geliştirme Merkezi, Projesi, (Birleşmiş Milletler Sınaî Kalkınma Teşkilatının (UNIDO) uyguladığı bu çalışmaya PNUD, 1.000.000 \$, tahsis etmiştir.
- Mühendisler için İş Başında Eğitim Merkezi. Amacı, yeni mezun mühendislere, fabrikalarda sorumluluk yüklenecek tarzda pratik bilgi ve nitelikler kazandırmak, olan ve UNİDO'nun uygulayacağı bu proje'ye, PNUD, 1.420.000 \$ (Ankara-Mamak'ta), tahsis etmiştir.
- Türk Sevki İdare Geliştirme Merkezi (PNUD'un yardımı: 1.250.000 \$).
- Merkez Güvenliği ve sağlığı Merkezi için (770.000 \$).
- Meyva ve sebze üretimi, işlenmesi ve pazarlanması Eğitim ve Araştırma Enstitüsü, 1966 da başlayan Türkiye'deki en büyük PNUD, projesi, F.A.O. tarafından uygulanmaktadır. PNUD bu projeye 2.014.000 \$ ayırdığı, bu önemli proje, iki yıl daha uzatılabilecektir. Çok geniş bir faaliyeti içeren bu projede, uluslararasından, 19 uzman çalışmakta, yolnovadaki ana merkezin yanısıra Antalya sebzeçilik istasyonunda, Bornova zeytinçilik enstitüsünde, Bursa konservedilik enstitüsünde ve Tekirdağ Şarapçılık istasyonunda, çalışmalar yapılmaktadır.
- Pendik Koyun ve Keçi Hastalıkları Labaratuvarı.
- Kartal Merkezi Dericilik-Araştırma ve Eğitim Enstitüsü
- Deniz Balıkçılığı Geliştirilmesi.
- Millî Telekomünikasyon Eğitim Merkezi.

Kısaca andığımız bu faaliyetlerin tümünü burada belirtmek incelememizin sınırlarını aşar şunu belirtmekle yetinelim ki; Birleşmiş Milletlerin, uzmanlaşmış, bütün örgütlerinin, Sinaî kalkınma Teşkilatı (UNIDO), Çalışma Teşkilatı (ILO), Uluslararası Atomik Enerji (IAEA), Uluslararası sivil havacılık Teşkilatı (I.C.A.O.), Gıda ve tarım teşkilatı (F.A.O.), Sağlık Teşkilatı (W.H.O). Birleşmiş Milletler Çocuklara yardım Fonu (UNICEF: Sadece, bu fondan, 12,5 Milyon dolar tahsis edilmiştir), gibi, çeşitli örgütlerden, memleketimiz yararlanmaktadır.

Türkiye örneğinde kısaca görüldüğü gibi, Birleşmiş Milletler, uzmanlaşmış, çeşitli örgütleri kanalıyla geri kalmış ülkelerin, kalkınmasına doğrudan, etkin bir tarzda yararı dokunabilecek istidatta, çok değerli yardımlar sağlayabilmektedir.

Birleşmiş Milletlerin, doğrudan bu somut yardımları dışında, bir de, uluslararası ekonomik ilişkilerin, geri kalmış ülkeler aleyhine işleyen yanlarını, düzeltmek, özellikle Dış Yardımların, gerek nicelik, gerekse nitelik yönünden, yoksul ülkelerin lehine gelişmesini sağlayacak, değerli gayretleri bulunmaktadır.

Kısaca andığımız bu çalışmaların ilkinde, Birleşmiş Milletlerin Ticaret ve Kalkınma Teşkilatı'nı (C.N.U.C.E.D.), diğerine ise, yine örgütün I. ve II. on yıllık Kalkınma Dönemleri, programlarını, Örnek olarak vermek, sanıyorum ki, İ.A.G. Ülkeler bakımından, B.M. lerin yararı ve önemini ortaya koymağa yetecektir.

C) CNUCED

B.M. Ekonomik ve sosyal konseyinin, (ECOSOC), 3.8.1962, günkü daveti, üzerine B.M. Ticaret ve Kalkınma Konferansı, 19 Haziran. 1964 te ilk defa olmak üzere Cenevre'de toplanan CNUCED, Birleşmiş Milletlerin genel toplantısının (30.12.1964) 1995 (XIX) kararı ile, genel Kurulun bir organı olarak doğuyordu.

Her dört yılda bir toplanan (ilk toplantısı: Cenevre, 23 Mart-16-Haziran 1964'te II. Toplantısı; Yeni Delhi'de, 1 Şubat-29 Mart. 1968. III. ve son toplantısı, Santiago (Şili) de; 13 Nisan-21 Mayıs 1972.

CNUCED'in daimi organı, konferansın üye ülkelerden seçtiği, önce (55), şimdi ise (⁹⁶), üyeden oluşan Ticaret ve Kalkınma Konsey'i dir. Bu konsey normal olarak yılda iki defa toplanır. fakat haftalarca sürer. CNU-

⁹⁶ *Revue de L'Action Populaire*, Nisan, Mayıs ve Temmuz, 1964.

CED'in Sekreteryası, Cenevre'dedir (İsviçre). 1969 larda genel sekreteri ünlü Dr. Raoul PREBİCH idi. Şimdi işe, Perez GUERRERO'dır.

Birleşmiş Milletler, gelişmiş zengin ülkelerle, geri kalmış yoksul ülkeler arasındaki korkunç farkı kapatabilmek için, ikinciler aleyhine işleyen «Dış Ticaret Hadlerinin», daha dengelenmesi, kısaca dış ticaretin, kalkınmayı sağlayacak raylarda yürütülmesi amacı ile kurmuş olduğu CNUCED'in, yukarıda adı geçen üç toplantısından, Spektaküler, başarılar çıkmamıştır. Fakat, kanımızca, bu toplantıları, başarısızlıklarla da nitelendirmek, aşağıdaki nedenlerle mümkün değildir.

8 yıllık ömründe, CNUCED'in, asırların biriktirdiği bir sömürü geleneğini elbette bir çırpı da kaldırabileceği beklenmemelidir. CNUCED'in yaptıkları ve yapabilecekleri, doğrudan ve dolaylı olarak yarattığı etkiler, değil yalnız bu sürelerde, uzun dönemler bakımından da değerlendirilmelidir.

Önce CNUCED'in, adı geçen bu üç toplantısında, gelişmiş ülkelerden, koparabildikleri, yapabildiklerini kısaca analım. sonra; uzun süre isteyen etkileri ve başarılarına değinelim.

Kuruluşundan bu yana CNUCED, geri kalmış ülkelerin dış ticaret ve bazen kalkınma sorunlarının tümünü ele almış bulunmaktadır (hatta bazı üyeler CNUCED'in toplantılarına, Uluslararası kalkınmanın önemli toplantıları gibi bakmaktadırlar) ⁽⁹⁷⁾. Şimdiye kadar sonut olarak gerçekleştirilebilenler ise, sadece «genelleştirilmiş tercihler sistemi» ile, şeker üzerine olan anlaşmadan, ibaret kalmaktadır.

Yeni Delhi'deki toplantı da (1968), geri kalmış ülkeler, ihraç edecekleri mallar için, gelişmiş ülkelere kendi mallarına, «Tercihli bir Tarife» uygulamalarını istemişlerdi. Bu istek nihayet ilk defa, 1. Temmuz. 1972 yılında, Avrupa Ekonomik Topluluğu (A.E.T.), tarafından kabul edilip onaylanıyordu. Japonya bunu izledi, İngiltere ve Norveç ise, 1, Ocak-1972, tarihinden itibaren, geçerli olmak üzere, bu kuruma katıldı. Sosyalist Blok, buna katılacağını vaad etmekte. A.B.D. leri ise, henüz bu karara katılmış bulunmamaktadır.

CNUCED'in, İ.A.G. Ülkeler kesimine gerin, diğer önemli başarısı, «gelişmemiş bulunan ülkeler arasındaki sanayi malları ticaretini-bölgesel

⁹⁷ Burada, Cenevre, Yeni Delhi ve Santiago'da, bir nevi yoksul ülkelerin HAK İSTEME, biçimine giren toplantılarında, alınan kararların hepsine değinmemiz mümkün değildir. İleride, İ.A.G. Ülkelerin, kendi aralarında kurdukları işbirliği konusuna geçerken, bu noktaya da, ayrıca değineceğiz.

grupların, bütünleşmelerin, oluşması sonucunda- hızlandırılmış,⁹⁸ olmasında görülmektedir.

Genelleştirilmiş terciqli tarife, değimine rağmen, kalkınmış ülkeler-arası, uygulamada, değişik sınırlarda, farklılıklar bulunmaktadır. Buna rağmen, bütün geri kalmış ülkelere ve karşılıklı olmamak üzere-uygulanmaktadır.

Buraya kadar ilgili noktalarda değindiğimiz kadarıyla, gelişmiş ülkeler, yoksul ülkelere karşı, son derece bencil ve cimri bir tutum içinde oldukları görünmektedir. Sonra, Birleşmiş Milletler, bir Dünya Hükûmeti değildir. Alınan kararları uygulayabilecek, güçlü bir İCRA, organı bulunmamaktadır. Bunların hepsi doğru; fakat, bütün doğrular, bu doğru da dile gelmemektedir.

B. Milletlerin genellikle ve CNUCED'in özel olarak yararı, şimdilik, yoksullarla zengin ülkeleri, bir araya getirip, söz konusu SORUNLAR'ı, açıkça ortaya koymağa, bir diyalog kurmağa araç olması, bir Dünya kamu oyunu oluşturmasında, ve muhalefet oyunu oluşturmasında, ve muhalefetlerin -geçte- olsa aşılmasında etkin bir araç görevi yapabilmesidir. Unutulmamalıdır ki, ulusların (hele kör-çıklarlar söz konusu olduğu zaman), bir diğerini ikna etme süreci çok hızla işlememektedir. Burada önemli olan nokta, bu sürecin işlemeye başlamış olmasıdır. Bir yandan gelişmiş ülkelerdeki, kamu oyunun da baskısı altında, aşırı sömürünün, gayrî insani, ahlâki olmayan yanlarının giderek aydınlığa çıkması, bir yandan, İ.A.G. Ülkelerin bilinçlenmesi, gibi, iki tarafta, olumlu gelişmeler oluşturması, uzun sürede, olumlu sonuçlar doğurabilecek nitelikte gelişmeler sayılmağa değer.

Bu gün çözülmüş olmadıkları halde, İ.A.Ş. Ülkelerin sorunları, Dünya kamu oyunun, hükûmetlerinin ve sayısız insanın düşüncesinde önemli bir yere sahiptir. CNUCED'in bu konuda egemen bir sorumluluğu bulunmaktadır. Uluslararası işbirliğinin zorunluluğu ve yararı artık anlaşılmıştır. Kalkınmış ülkelerde, daha önce andığımız, Örneğin, dış yardıma yöneltilen eleştirilerin oluşmasında, B.M.lerin rolü ve etkisi kuşkusuz bulunmaktadır. Eğer, bu gün, anılan bu sorunlara kalkınmış ülkelerin bir kısmı, gerekli önemi veriyor ve, davanın gerçek sahipleri olan yoksul ülkeler, soruna ciddiyetle eğiliyorlar, izliyorlarsa, bunda CNUCED'in payı büyüktür. 1971 yılının Kasım ayında LİMA'da (Peru), toplanan, geri

⁹⁸ Manuel PEREZ - GUERRERO: «Un Test Politique d'Envergure dont l'Enjeu Est la Paix du Monde», *Le Monde Diplomatique*, 2.4.1972. Sh, 2.

kalmış ülkelerin, Lima bildirisini imzalarken, yansıttıkları tek cephe, geleceği olumlu yönde etkileyebilecek nitelikte, çok değerli bir oluş, sayılabilir.

D) Ici ve IICI «On Yıllık» Kalkınma Dönemleri

Kuruluşundan 27 yıl sonra, Birleşmiş Milletler'in, günümüzün geri kalmış ülkeleri bakımından önemi, buraya kadar kısaca andığımız, örgütün CNUCED ticaret ve kalkınma, ONUDİ gibi endüstriyel kalkınma, F.A.O. gibi Tarım ve Gıda, UNESCO gibi, cehaletle savaşan Eğitim Bilim ve kültür örgütü ILO gibi iş ve işçi koşullarını geliştirmeyi amaç seçmiş bulunan uluslararası Çalışma Teşkilatı. v.b, gibi uzmanlaşmış teşekküllerin, her geçen gün genişleyen büyüyen yararlı hizmetlerini, bilmeden, anlamadan anlaşılmaz. Burada ancak adlarını andığımız ve iktisadî kalkınmanın, tarım, sanayi, eğitim, sağlık, işgücü, gibi bütün kesimlerine büyük hizmetler sunan, bu uzmanlaşmış kurulları ile Birleşmiş Milletler, yoksul ülkelerin kalkınmalarına büyük bir katkıda bulunmaktadır.

Andığımız bu katkı, makro düzeyde, Birleşmiş Milletlerin, Birinci ve İkinci On yıllık kullanma dönemlerinde (B.İ.O.Y.K.D.), de de, görülmektedir. Bu konu üzerinde, biraz durmaya çalışalım.

a) On yıllık Kalkınma Dönemi

(1960-1970)

1960 yılında Birleşmiş Milletler genel kurulu, bütün üyelerinin oybirliğiyle, 1960-1970, dönemini içeren on yılın, geri kalmış ülkelerin kalkınması lehine özel gayretler gösterilmesini kararlaştırmıştı.

Saptanan hedefler arasında, yoksul ülkelerin millî Gelirlerin büyüme hızını % 5 çıkarmak ve zengin ülkelerin, az gelişmiş ülkelere, her yıl, millî gelirlerinin en az % 1 rini dış yardım olarak vermek, vardı.

BIRD ve I'O.C.D.E., tarafından yapılmış bulunan gözlem ve incelemeler, bu previzyonların gerçekleşmemiş olduğunu göstermektedir.

Birleşmiş Milletlerin böylesi bir tutum olması, hiç kuşkusuz, ülkelerin gerek ulusal, gerekse uluslararası, düşünceleri ve eylemleri üzerinde olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir.

Geri kalmış ülkeler için, G.S.M. Gelir artışı, bölgeden bölgeye farklı bir hızda gerçekleşti. Gayri Safi Milli Gelir global olarak, 1960-1967 döne-

mi için yıllık ortalama, % 4,6 oranında büyümüş oldu.⁹⁹ 1968 lerde ise, % 5'e erişti.¹⁰⁰ anılan ülkelerde, nüfus artışı ortalama olarak yılda % 2,5 oranında arttığından, kişi başına isabet eden gelir payı, kuşkusuz az oldu. Buna rağmen hepsi birlikte ele alınınca, İ.A.G. Ülkelerde, üretim kapasitesi hissedilir derece de arttı, tasarruf ve yatırım hacimleri yükseldi ve asıl önemli olanı, bu ülkeler daha karmaşık ve geniş faaliyetlerde bulunma istidatını kazanmış oldular. 1969 larda ise, özellikle Güney-Doğu Asya'da gerçekleştirilen Yeşil Devrim sonunda, nisbeten daha iyi bir başarı sağlandı.

1960-1967 dönemi, içinde, gelişmiş kapitalist ülkelerin gelişme hızı ise, global olarak % 5,1 ve kişi başına da % 3,8 oranında gerçekleşti. Sosyalist Blok (S.S.C.B. ve Doğu Avrupa)'nın ise global planda % 6,1, kişi başına ise % 5,4 lük bir büyüme hızı gerçekleştirmiş oldular.¹⁰¹

Birleşmiş Milletlerin, bu on yılda saptadıkları amaçların hepsi gerçekleşmedi. Dış borçların ve yine dış Ticaretin, yoksul ülkelerin kalkınması ile bağdaşmayan yanları kadar, bu hedefleri gerçekleştirecek genel bir plan ve stratejinin yokluğu ile, yoksul ülkelerin hızlı nüfus artışı, başarısızlığın önde gelen nedenleridir.

Hayal kırıklığı uyandıran sonuçları yanında, olumlu yanları arasında, bu on yılın sonlarında, uluslararası kalkınma kuruluşlarının kalkınma politikalarında bir iyileşme düzelme, olduğu söylenebilir. Örneğin, Dünya Bankası (BIRD) grubunun, genişleyen faaliyetlerinde, bölgesel kalkınma Bankalarının büyüyen rolleri, uluslararası, para fonunu (F.M.İ), «Telafi edici finansman makenizma»larında, yine BIRD ile F.M.İ.'nin «Temel ürünler stoklarının», finansmanı konusunda aldıkları yeni kararlarda görülmektedir.

Birinci on yılın beklenen başarıları doğurmaması, Batı Dünyasının kamu oyunda «alarm haykırıışlarının» yayılmasına yol açtı. Papa VI. Paul, 1967 yılında yayınladığı «Papulum progressio»'da yoksul ülkelerin sıkıntısını, bütün dünyaya yayarak onların koruyucusu gibi göründü. Yeni araştırma yolları ilham etti. Kakınmış ülkeleri, bencilliklerini, ırkçılık ve milliyetçiliklerini terketmeğe çağırdı.

Uluslararası alanda ise, bu on yılın sonlarına doğru, bu alanda, ilerisi için önemli etkileri olacağını sandığımız ve daha önce anılan, (Pearson

⁹⁹ *Vers Un Développement Accéléré, Nations Unies* New-York, 1970. Sh. I.

¹⁰⁰ Ph. BEAULIEU, «Pays Riches, Pays Pauvres», *projet*, Temmuz-Ağustos, 1970 Sh. 779

¹⁰¹ *Vers un Développement Acceleré*, a.g. inceleme, Sh. 2.

Raporu (1969) PNUD için, Jackson Raporu (1969), A.B.D. için Peterson Raporu (1970), Birleşmiş Milletler için Tinbergen komitesi, v.s.) çalışmalar yapılmış ve, 2. on yılın daha başarılı olmasının koşulları hazırlanmış oldu.

b) «II. On Yıllık» Kalkınma Dönemi

(1971-1980)

24. Ekim 1970 yılında, kuruluşunun 25. yıl dönümünde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1970-1980 dönemini «Uluslararası Kalkınma Stratejisi» dökümanını¹⁰² kabul ederek, kalkınmanın ikinci On Yılı olarak kabul ederek ilan etti. Planlama merkezi, Prof. Mozak'ın başkanlığında güdülen Sosyal/Ekonomik konseyin sekreteryasından, daha 1968 yılının başından, Projeksiyon ve kalkınma politikalarıyla ilgili bir çalışma yapılmasını istedi. 1971-1980 dönemi için, hazırlanan Ekonometrik Kalkınma Modeli, 1968 Nisan'ında, hükümetlerden bağımsız olan ve prof. Tinbergen'in başkanlık ettiği kalkınmayı planlayan Komite'ye sunuldu. Sonra, Bütün, üye ülkeler ve Birleşmiş Milletler örgütlerine gönderildikten sonra, 1980 yılında, bütün alanlarda erişilmesi istenen hedefler listesi, ortaya çıktı.

Yukarıda oluşma tarzına kısaca değindiğimiz bu strateji'ye göre, «Dünya ülkeleri, ekonomik dünyayı daha rasyonel ve bütün ülkelere eşit şans tanıyan, daha adil bir sosyal düzen yaratmağa» angaje olmuş oldular.

İlkeler böylece, açıkça ortaya konmuş olmaktadır. Birleşmiş Milletler, bu ikinci On Yılda, bütün insanlığın geleceğini daha iyiye doğru götürecektir, doğrudan tedbirlere, katkıda bulunmayı vadetmektedir.

1970 yıllarını kalkınmanın II. On Yılı yapan, «Birleşmiş Milletler ve onun uzmanlaşmış kuruluşları, bütün insanlığın geleceğini daha iyileştirmeye, katkıda bulunmayı umut etmektedir».¹⁰³

Bu kez ciddi bir kalkınma stratejisi içinde, ekonomik ve sosyal gelişme hedefleri ortaya konmakta, bu hedeflerin gerçekleşmesi amacıyla tedbirler sıralanmaktadır. Her ülkeye, ulusal ve uluslararası doğrultuda, alınması gerekli tedbirler gösterilmektedir.

¹⁰² «Strategie Internationale du Déveleppement», Nations Unies,

¹⁰³ P. G. Hoffman, La Deuxieme Décennie des Nations Unies Pour le Développement Journée des nations - Unies 24. Ekim 1970.

Bu hedefleri kısaca özetlemek gerekirse:

İktisaden geri kalmış ülkelerin, bu on yıllık dönemin ilk yarısında, yılda ortalama olarak % 6 lık bir hızla gelişmeleri ve dönemin 2. yarısından sonra bu hızın daha da yükselmesi Kişi başına kalkınmanın % 3,5' un altına inmemesi (burada aile planlaması da önem kazanmakta) öngörülmüştür.

Görüldüğü gibi, ekonomik gelişmenin bazen geri kalmış ülkelerde, bu on yıllık süre de geliştirmek, bütün insanlık için HAYATİ bir önem taşımaktadır. Ekonomik gelişme, sadece üretimi arttırmakla yetinmemeli, istihdam yaratma ve eğitimi kalkındırma, milî geliri daha adil biçimlerde dağıtma ve diğer sosyal amaçları gerçekleştirme'ye de, önem verilmelidir.

Yukarıda andığımız, ulusal ve uluslararası örgütlere, saptanan amaçları gerçekleştirmek için yapılan tavsiyeleri de şöyle özetleyebiliriz:

İ.A.G. Ülkelere:

1 ... Geri kalmış ülkeler, ekonomik sosyal ve kurumsal yapılarını reforme ederek, «müzmin» ayrıcalıkları kaldırmak, etkisizleşmeyi, adaletsizlikleri bertaraf etmek ve bütün alanlarda toplumun medenileşmesini sağlamaları gereklidir.

2 — İ.A.G. Ülkeler, dahili kaynaklarını harekete geçirmek için, hiç bir gayreti esirgememelidirler.

3 — İ.A.G. Ülkeler, ticarî ve diğer ekonomik işbirliğini kendi aralarında geliştirmelidir.

Gelişmiş Ülkeler:

1 — Kalkınmış Kapitalist ülkeler, 1972 yılına kadar, G.S.M. Gelirinin % 1'ini (Bunun % 75, kamusal kesimden olmak üzere), yoksul ülkelere, malî bir transfer olarak aktarmalıdır. Yardımın tabiatı ve koşulları değiştirilmeli, hibe tarzındaki yardımların, 1975 lerde % 80'e ulaştırılması sağlanmalıdır.

2 — Bu on yıl içinde uluslararası ticarete dalgalanmalar açık olan ürünlerin fiyatlarına istikrar kazandırılmalıdır.

3 — Yoksul ülkelerin diğer mallarının ticareti, —işlenmiş veya yarı işlenmiş mallar—, kalkınmış ülkelerin himayeci politikalarıyla, kısıtlanmamalıdır.

4 — İ.A.G. Ülkelerin, sorunlarını çözmek için teknik yardımın, bilim ve tekniğin uygulanması yaygınlaştırılmalıdır.

Sosyalist Blok:

1 — Sosyalist ülkeler, İ.A.G. Ülkelerden yaptıkları ithalâtı arttırmalıdır. Ve onlara Kapitalist ülkelerinkiler kadar, bir teknik yardım sağlamalıdır. Daha adil bir gelir dağılımı, sosyal adalet, sağlanması.

Bu amaçla kalkınmış ülkelere, 1972 yılından itibaren G.S.M. Hasılasının en az % 1'ini dış borç olarak vermeyi ön görmekte, öğütlemektedir.

Dış yardımların daha iyi koşullarla verilmesi, ticari değişim, parasal sorunlar ve yatırımlar arasındaki ilişkilerin, bir diğeriyle olan önemli ilişkilerin, doğrultusunda eşgüdümü sağlanarak, birisinin sağladığı yararın diğerleri tarafından iptal edilmemesine, dikkat edilmesi gibi, yeni ve önemli aşamalar, getirmektedir.

Unutmamak gerekir ki, günümüzün gelişmiş bazı ülkeleri, 1918 ve 1962 lerde savaş için, savaştan önceki tüketimlerinin bazen 1/3 rini, ayıracak kadar bir fedakarlık yapmışlardır. Bu gün ise, Birleşmiş Milletlerin, yoksulluğa karşı açmış olduğu savaşta, bu kez, kalkınmış ülkelere ve onların halklarından, tüketimlerini azaltmayı değil; fakat, bu tüketimin geliştirmekte olan hızını, biraz düşürmeyi istemektedir. Hemde bu defa, onlardan, muhtemel bir evrensel savaşın isteyeceği çok ağır fedakarlıkları da, iptal edebilecek ve herkes için barış ve mutluluk getirebilecek, küçük bir fedakarlık.

Dünya kamu oyunu özellikle gelişmiş ülkelerdeki kesitleri, ve hükümetleri, bu doğrultuda gereken bilinci ve insanlığı gösterebilecekler mi dir?...

Her kese insanca bir refah, ahenmli ve sürekli bir dünya barışı, hedefleri halen gerçekleşmemiş olmakla beraber, bu yöndeki engellerin aşılmasında, küçümsenmeyecek bir mücadelenin, değerli bilinci, bir çok ıstırapın dindirilmesi, ve yardımın yapılması, Birleşmiş Milletler'in, burada andığımız ve anamadığımız, uluslararası uzmanlaşmış çeşitli kuruluşları ve bölgesel komisyonları (Avrupa, Asya, Afrika ve Güney Amerika), aracılığıyla oluşmakta ve dünyaya yayılmaktadır.

Bu niteliği ve işlevleri ile Birleşmiş Milletler, bazı gelişmiş ülkelerin oluşan yoksulluk denizinde boğulmamaları, bencil çıkarlarının, bazı gelişmiş ülkelerin oluşan yoksulluk denizinde boğulmamaları, bencil çıkarlarının, uşaklaştırıcılığından kurtulmalarını, yoksul ülkelere, yardımları ve yayınları ile, kendilerine düşeni yapmaları yolunda, evrensel çapta, bir hizmet sunmaktadır.

Bu çalışmaları ile, Birleşmiş Milletler, bazı ulusların bencil cimrilik ve tutkularını oluşturduğu kalın karanlığı, yırtan bir umut, bur ışıktır. Fakat boyutları büyüeyebilen bir ışık..

İ.A.G. Ülkeler, kendilerini saran, geri kalmışlık ÇEMBERİN'den kurtulmaya çalıştıkları bir sırada, çok yönlü yardımları ve işlevleri ile, Birleşmiş Milletler, onlara bir çıkış kapısı, olabilecek nitelikte görünmektedir.

Birleşmiş Milletler çerçevesinde güdülen kalkındırma girişimleri, şu kısa sürelerde, KADER DEĞİŞTİRİCİ olamamıştır ve olamazda. Zira, yoksul ülkelerin kalkınması sorunu, ekonomik vb. alandaki diğer güçlükler yanında PREBİCH'in belirttiği gibi, temelden SİYASAL bir niteliktedir. Şu anlamdaki uluslararası iktisadi ve ticarî ilişkilerde ve Sosyalist Blok dahil, Batı ülkelerinin seçkin yönetici ve kadrolarının zihniyetlerinde bir DEVRİM, gerektirmektedir. Bize öyle geliyor ki, Birleşmiş Milletler, şu çok yönlü faaliyetleri ve etkisi ile, böylesi bir değişme ve gelişmeyi sağlayabilecek, bir birikim yapmakta, yaptırmaktadır.

Şimdi de, İ.A.G. Ülkeleri kuşatan geri kalmışlık «demir perdesinden» kurtaracak, diğer çıkış kapısına değinelim.

IV. Bandoung'tan Santiago'ya, Yoksul Ülkeler

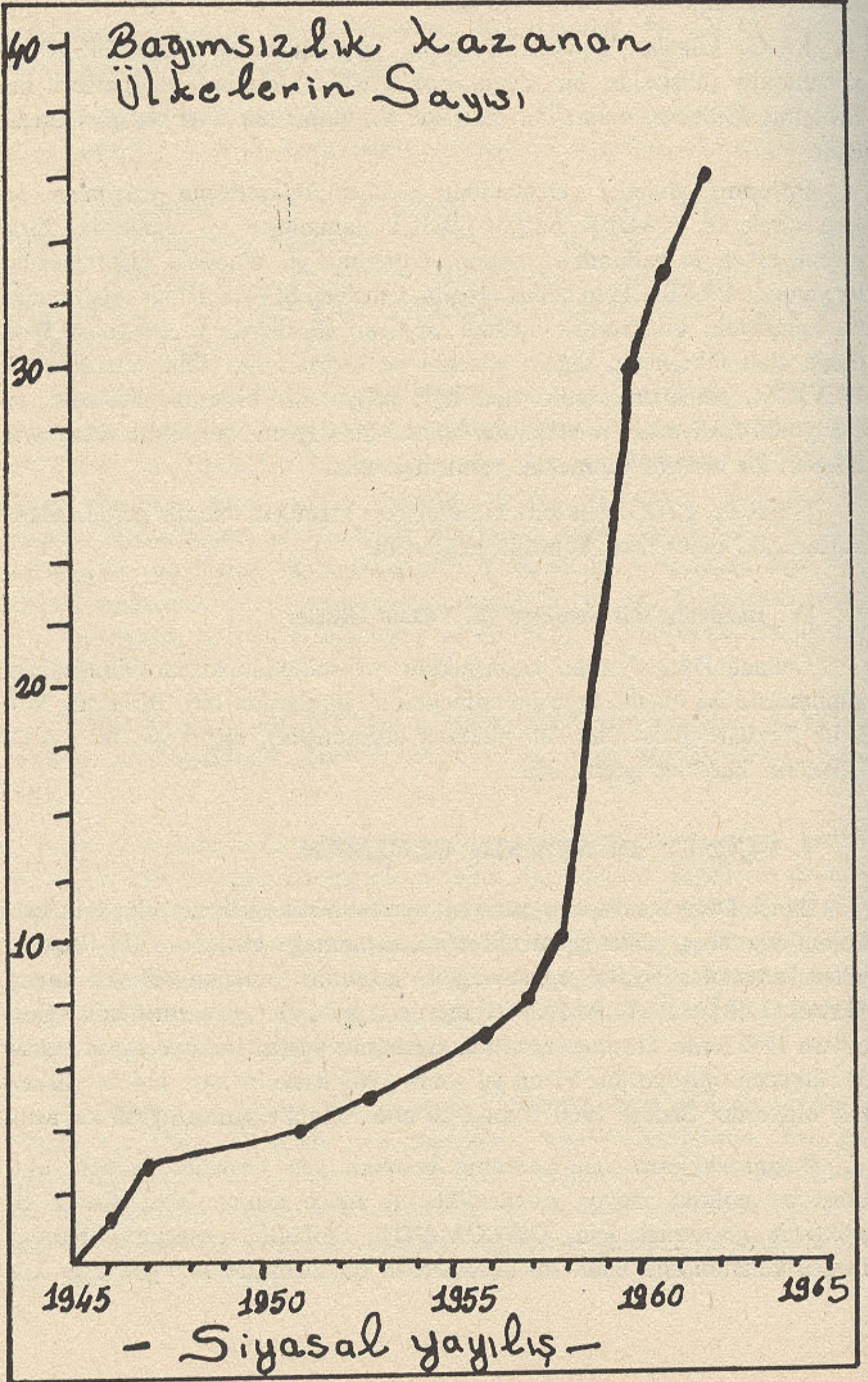
Üçüncü Dünya'yı geri kalmışlıktan, yoksulluktan kurtarabilmek için, günümüzde iki önemli araç bulunmaktadır. Bunlardan biri, Birleşmiş Milletler Tekilâtı (daha önce bu noktaya değinmiştik), diğeri ise, bu İ.A.G. Ülkelerin harekete geçmesidir.

1. ÜÇÜNCÜ DÜNYA'NIN OLUŞMASI

İkinci Dünya savaşının yarattığı sarsıntılarda, gelişmiş ülkelerin eski kolonileri, teker, teker egemenliklerini kazanmağa başladı. 1945 ile 1965 yılları arasında, siyasal egemenliğini kazanmış bulunan ülkeler sayısı, SİYASAL BİR PATLAMANIN meydana geldiğini göstermektedir. Gerçekten 1945 lerde, kuruluşu sırasında Birleşmiş Milletlerin üye sayısı sadece 51, ülkeden oluşuyordu. Yirmi yıl sonra 1965 lerde bu sayı 114 de yükselmiş oluyordu. Sadece 1960 yılında 20 eski koloni bağımsızlığına kavuştu.

Bağımsızlıklarını yeni kazanmış bulunan, yeni devletler önceleri, nötralist bir politika izliyor, egemenliklerine sıkıca sarılıyorlardı. Kendi kişiliklerini göstermek için, DİPLOMATİK DENGE, unsurunu, bazıları ustaca kullanmasını bildi. Bu devletlerden bir kısmı ise Batı'ya, diğer kıs-

Bağımsızlık Kazanan Üçüncü Dünya Ülkeleri Grafiği
(1945-1965)

mı ise S.S.C. Birliği tarafına kayarken, diğer bir kısmı ise Kıt'a Çin'ini tutmağa başladı. Halen bunlardan bazıları, örneğin Vietnam, Çin ile A. B.D., arasında direnip durmamaktadır? Güney Amerika ülkeleri, A.B.D. nin emperyalizmini, haykırmadıkları gün mü var?

Kısaca üç kıta'da, dağınık ve bazen şunları keyfi olarak çizilmiş bir çok küçük ülke doğmuş oldu. İlişikteki grafik 1945 ile 1965 arasında, bağımsızlığını kazanan ülkelerinin sayısını yansıtmaktadır. Böylece, Birleşmiş Milletlerde, 400.000 nüfuslu GABON'un bir oyu, bulunmuş oluyordu.

2. Bandoung, Belgrad, Kahire... Ve Santiyago

Hiç kuşku yoktur ki, iktisadî kalkınma, (daha öncede, yeri geldiğinde değinmiştik), siyasal bağımsızlık koşullarında; ancak, gerçekleşebilir.

Üçüncü-dünya'nın bağımsızlık kazanan ülkeleri başlangıçta, çok dağınıktı, İktisadî kalkınma konuları, henüz pek aydınlığa kavuşmuş değildi.

Yoksul ülkelerde Myrdal'ın «Büyük Uyanış» dediği bilinçin uyanması Bandoung konferansından önceki döneme rastlar. B. Bandoung, Belgrad, Cenevre, Yeni Delhi ve Santiago.....

24. Nisan 1955 lerde Bandoung'ta, toplanan 27 Asya ve Afrika ülkesinin (Türkiye dahil), toplanmasının kolonyalizme karşı gelmede, tek cephe oluşturma etkisi ve önemi büyüktür. Kuşkusuz, yoksul ülkeler arasındaki toplantıların ilki değildi, Bandoung (1926 da Biernille ve 1927 lerde Bruxelles, 1947 lerde Birleşmiş Milletlerde, Asya, Afrika gurubunun kurulması ve 1949 larda Nehru'nun Endonezya'yı desteklemek için Asya ve Afrika ülkelerini çağırdığı konferasn). Buna rağmen, sömüren elgelerle, sömürülen ülkeler arasında ki ilişkilerde, Bandoung bir TEMEL TAŞIDIR¹⁰⁴.

Bu konfersta Ceylan delegesı, «Biz yeni, Asya'nın, yeni Afrika'nın ulusları, dilimiz, dinimiz, kükûmet biçimimizin, farlılığı ne olursa olsun, derimizin rengi-sarı, siyah, kumral ne olursa olsun, ortak olan bir şeyimiz var: hepimiz yoksul ve geri kalmışız».¹⁰⁵ Bu sözler, Bandoung'un, Üçüncü-Dünya'nın formasyonunda, ilk temel aşama olduğunu göstermektedir.

¹⁰⁴ O. GUITARD, «Bandoung et le Réveil des Peuples Colonisés», P.U.F. Paris

¹⁰⁵ Notes et Documentaires du Secrétariat Social d'outre-Mer, No: 23 Nisan-Haziran, 1967.

1961 Eylül'ünde, Asya-Afrika ülkeleri bu kez tarafsız ülkeler, adı altında Belgrad'ta toplanacaktır. Ve Güney Amerika ülkeleri, bu toplantıya müşahit sıfatıyla ilk kez katılmış olacaklardır.

İlk köşesi *Bandoung*, İkinci köşesi *Belgrad*'ta, atılan üçgenin, 9.18 Temmuz 1962 lerde, ise üçüncü köşesi, *Kahire*'de oluşturulacaktır. Kahire Konferansının önemi, ekonomik sorunlara büyük bir yer vermiş olmasından ileri gelmektedir. Nitekim toplantının açılmasından bir kaç hafta önce üyeler, bu toplantıya bir tarafa angaje olmayan ülkelerin ekonomik konferansı «adını vermişlerdir. Daha sonraları ise» kalkınma sorunları Konferansı «demişlerdir. Bu toplantı ile üçüncü dünya, formasyonunda önemli bir dönemeç aşılmış olmaktadır. Bandoung'ta kaldıraçların çoğunluğu siyasal türdeydi, burada ise, artık iktisadîdir.

Kahire Konferansı, yoksul ülkelerin arasında belirmeğe başlamış bulunan bu işbirliğini güçlendirmiş ve daha önce andığımız (CNUCED), ticaret ve kalkınma konferansının, Birleşmiş Milletlerin sinesinde oluşmasında ve bu örgütü önlü «77»lerin belli bir dayanışmaya girmesinde, büyük etkileri olmuştur.

Cenevre'de, 1964 te ilk kez toplanan Ticaret ve Kalkınma konferansı (CNUCED), Belgrad'ta (1961) ve Kahire'de (1962), kendini iyice fakat gölgesel planda gösteren eğilimler, daha genişleyerek, üçüncü dünyanın diğer üyelerini de kapsadığı görülecektir. Bilindiği gibi, bu konferansın toplanmasında, yine üçüncü-dünya, ülkeleri önyak olmuştur. Bu ilk konferansın eksikliği vardı kuşkusuz. Yalnız tartışmalar ilerledikçe, açık ve belli noktalardan geçen, bir strateji, Cenevre toplantısında saptanabildi. «77» ler grubu burada oluştu.

Yoksul Ülkeler, aralarındaki Siyasal ve ideolojik farklılıklara rağmen, formüleştirdikleri istekler, ağırlığı olan bir cevap oluşturmaktadır. 1964 Cenevre Konferansının, İ.A.G. Ülkeler arası ilişkileri değiştirmesi bakımından da, ayrıca büyük bir önemi bulunmaktadır.

İ.A.G. Ülkeler, Cezayir,¹⁰⁶ Havana ve Lima (7. Hasım 1971), toplantılarını sürdürürken diğer yandan yoksulluktan kurtulma ve gelişmiş ülkelerden hak isteme kavgalarını, Birleşmiş Milletler çerçevesinde ve çoklukla CNUCED, aracılığıyla sürdüreceklerdir. Daha önce andığımız Yeni Delhi (1968) konferansı ile III. ve son toplantısı Santiago (1972), bunun açık göstergelerini yansıtmaktadır.

¹⁰⁶ *Charte d'Algers* 1969.

Daha önce andığımız üzere Birleşmiş Milletler, İ.A.G. Ülkeler için yoksullukla savaşta, önce onlara sağladığı doğrudan, çeşitli yardımlarla sonra dolaylı, etkileme ve etkilenme olanaklarıyla çok değerli bir araç olmaktadır.

3. BÖLGESEL BİRLEŞMELER

İ.A.G. Ülkeler, kalkınabilmeleri için bir yandan Birleşmiş Milletlerin, bu doğrultuda sağladığı ve sağlayabileceği imkânları kullanmak, diğer yandan ise, kendi ulusal ve bölgesel güçlerini, harekete geçirmek ve birleştirmek mecburiyetindedirler.

Birde kendi aralarında, bölgesel anlaşmalara, ortak pazarlara gitmek, yoksulluktan kurtulabilmenin bir diğer koşulu olmaktadır.

Buraya kadar, kısaca andığımız toplantı ve buluşmalar, zaten bu konuda da bir bilinçlenme birikimine de imkân vermiş bulunmaktadır.

Sonra gelişmiş ülkelerin, serbest Ticaret Bölgeleri (EFTA), gümrük birlikleri ve Ortak Pazarlar (AET) oluşturduğu bir çağda, yoksul ülkelerin, eski kolonyalizmden doğan mikro ülkelerin, doğurduğu kısır çerçevelerden kurtarılması ve geniş boyutlu uniteler oluşturup, büyük ekonomilerin avantajlarından yararlanmayı ihmal etmemeleri, büyük bir GEREK olmaktadır.

Teorik alandaki bu gerek, aslında uygulamanın katı gerçekleriyle de doğrulanmaktadır.

Birleşmiş Milletler'in, kalkınma için ilk On Yılı'nın, yetersiz sonuçları ve diğer faaliyetleri, üçüncü Dünya'da bir bilinçin oluşmasına imkân vermiştir. Bu etki sonucunda, İ.A.G. Ülkelerin, çoğu artık tek başlarına, ulusal küçük çerçevelerinde modern, sağlıklı ve rasyonel bir endüstri struktürünün, kurulup yaşatılmasının mümkün olamayacağını anlamışlardır. Zira modern endüstrilerin yüksek maliyetini, dar, sınırlı bir piyasa kaldıramamaktadır. Burada yoksul ülkeler de, A.E. Topluluğu örneğini izleyecek, kendi kaynaklarını ortak işletmek ve iktisadî kalkınmalarını Bölgesel bir dayanışma içinde koordine etmek, durumundadırlar. Bu doğrultuda, geri kalmış ülkeler arasında, şu dört grupta, toplanan olanakları (bazı güçlüklerle rağmen) bulunmaktadır.

¹⁰⁷ Bu nevi entegrasyonların aşamaları hakkında, daha fazla bilgi için bkz: Bela BALASSA, «Toward a Theory of Economic Integration», *kyklos*, Cilt 4, Fas, s. 1961.

- 1 — Latin Amerikası Topluluğu.
- 2 — Orta-Doğu ve Magrib (Kuzey Afrika)
- 3 — Kara Afrika Topluluğu.
- 4 — Güney-Doğu Asya Topluluğu,

Hiç kuşku yoktur ki, böylesi evrensel ve bölgesel sıkı bir işbirliği ve birleşme, uyuşma, bugünden yarına, başarılabilir bir iş değildir. Sanra, böylesi bir girişimden kısa sürede spektaküler sonuçlar almak da, beklenmemelidir. Bunlara rağmen, böylesi bölgesel, ekonomik ortaklık, birlik ve bütünleşmelerin oluşturulmasında güçlükler, eğer başlangıçta görülür ve bertaraf edilirse, bu nevi girişimleri yavaşlatan durduran kesen, süreçlerin, hayal kıran olumsuz etkileri önlenemez.

Günümüzün İ.A.G. Ülkeleri için böylesi güç birleştirmelerinin, entegrasyon ve anlaşmaların önemini kısaca aşağıdaki rakamlar kanıtlamaya yeter sanıyoruz.

1967 yılında, dünya nüfusunun yarısına yakını (az gelişmiş Sosyalist ülkeler dışında). Asya, Afrika ve Latin Amerikasının az gelişmiş ülkelerinde yaşıyordu. Bu 94 bağımsız ülke de yaşayan ortalama nüfus 17 milyon kadardı (bu rakamın yüksekliğinde, bazı ülkelerin büyük nüfus yoğunluğunun etkisi var). Nihayet bu ülkelerden, sadece 28'inin nüfusu 10 milyonu aşır geriye kalan 66 ülkenin ki ise ortalama nüfusu ancak 3,2, milyon kadardı. Aşağıdaki çizelge bu durumun kıtalara göre dağılımını vermektedir.

ÇİZELGE: XXVI

Yoksul Ülkelerde Nüfus Dağılımı (Asya(1), Afrika, Güney Amerika)
— Sosyalist Ülkeler Dışında —1967

	Ülkelerin sayısı	Nüfusları Milyon Olarak	Nüfus Ortalaması Milyon olarak	10 Milyondan Fazla Nüfuslu olan ülkeler	Diğer ülkelerin ortalama Nüfusu	
					Ülke sayısı	Milyon Nüfus
Afrika	39	289,1	7,4	8	31	3,3
Latin Amerika	23	246,2	10,7	5	18	3,3
Asya	32	1.034,4	32,3	15	17	2,5
Toplam	94	1.569,7	16,7	28	66	3,2

1) Türkiye dahil (kıbrıs, İsrail, Malta, Küveyt hariç).

Kaynak: Birleşmiş Milletler, Population and Vital statistics Report, seri A, ciet XIX, no. 3 New York, 1967.

Yine andığımız İ.A.G. Ülkelerin G.S.M. Gelirlerini göz önüne alırsak, durum yine, hiçte onların lehine görünmemektedir. Anılan 94 az gelişmiş ülkenin toplam G.S.M. Gelirleri 265,7 Milyar dolardan ibarettir. Her ülkeye ortalama 2,8 Milyar dolar düşmekte. Nüfus gibi, millî gelir de, çok önemli bir farklılığı, kuşkusuz gizlemektedir. Eğer G.S.M. Gelir de, çok önemli bir farklılığı, kuşkusuz gizlemektedir. Eğer G.S.M. Gelir Ortalaması 1 Milyar Doları aşan 11 Ülkeyi bir yana bırakacak olursak, geriye kalan 53 Ülkenin ortalama G.S.M. Geliri 0,4 Milyar doların çevresinde kalmaktadır.¹⁰⁸

Başlangıçta andığımız, birleşme zorunluluğunu, yukarıdaki rakamlar açıkça doğrulamaktadır. Uzun sürede ekonomik yaşama olanağı pek emin görünmeyen, çok küçük ülkelerin varlığı, diğer geri kalmış ülkelerle ekonomik birleşmeye gitmeye zorlayacak nitelikte görünmektedir.

Nitekim günümüzde 31 az gelişmiş ülke, bu neviden, bir iktisadî bütünleşme girişimine başlamış bulunmaktadırlar. Afrikanın 12, Asya'nın 3 ve Güney Amerika'nın 16 ülkesi, bir bütünleşme süreci içine girmiş bulunmaktadırlar.¹⁰⁹

İ.A.G. Ülkelerin, arasındaki bölgesel bütünleşmelerin önüne dikilen güçlükler, kısaca üç kesimde görünmektedir:

- 1) Bölgesel çapta, yatırımların fiilli koordinasyonu;
- 2) Belli bir zaman içinde kaybı olacak ortak ülke veya ülkelerin, bu kaybını telafi edecek mekanizmaların kurulması;
- 3) Ortak (üye) ülkelerin, ekonomik ve sosyal alanda ulusal karar verme İKTİDARININ basamak, basamak, bölgesel çaptaki İKTİDARA, dönüştürülmesi sorunu...

Ancak bu üç aşamadan geçecek bir işbirliği ciddi bir bütünleşmeye götürebilir.

Yalnız bu üç noktadaki güçlükler, yenilmeyecek cinsten de değildir. Önce ise, birleşecek ülkeler arası dış ticareti geliştirmek, karşılıklı itimadı geliştirecek işbirliği türleri gerçekleştirmek, ve nisbeten mütevazı, bölgesel projelerin gerçekleştirilmesinden başlamak ve bütünleşmeyi uzun bir zamana yaymak daha sağlıklı sonuçlar verebilir.

¹⁰⁸ Agency For International Development des, Etats-Unis, *Estimates of Gross National Product* 1964, Şubat 1966

¹⁰⁹ Bu konuda daha fazla bilgi için, Bknz, F. KAHNERT, P. Richards, E. STOUTJESDÍJK, P. THOMOPAULOS, *Integration Economique Entre Pays En Voie de Développement*, l'O.C.D.E, yayını, Paris, 1969.

Birleşmiş Milletler ve diğer kalkınmış ülkeler de, böylesi birleşmeleri, dış yardımlarla destekleyebilir.

İktisaden Az Gelişmiş ülkeler arasında, tek cephe oluşturmanın, bazı anlaşma, uyuşma ve işbirliğine gitmenin, kalkınmış ülkelere hak istemede ne denli etkili olduğunu geçtiğimiz yılda, Tahran-Cezayir ve Tropolide... l'O.P.E.P. petrol üreten İ.A.G. Ülkelerin karteli, yapılan toplantı ve görüşmelerde, tek cephe halinde çıkabildiği için, Batı kumpanyalarından almakta oldukları payları iki katına çıkarabilmiştir.

SONUÇ: İç ve Dış Bağımlılıktan Kurtulmak Gereği

Yoksul ülkeler kalkınabilmek için böylece, önlerine, uluslararası alanda. Birleşmiş Milletler'den yararlanmak, Bölgesel plânda, bazı birlikler, birleşmeler, anlaşmalar kurmak ve ulusal alanda ise, strüktürel (yapısal) reformlar yaparak, gizli potansiyelleri, kurulacak modern yapılar aracılığıyla, kalkınmaya dayanak yapabilmek gibi olanaklar bulunmaktadır.

İ.A.G. Ülkelerin kalkınması, itiraf edelim ki, yer yer anmağa çalıştığımız gibi, dışsal ekonomik egemenlik süreçlerinde oluşan, millî ve uluslararası BAĞIMLILIKLARIN diktiği çıkmazlarda engellenmektedir (zira yoksul ülkelerde, her zaman çıkarları yabancı egemenliğine bağlı, yerli sosyal gruplar bulunabilmektedir).

Uluslararası ilişkilerin, yoksul ülkelerin kalkınmalarını engelleyen STRÜKTÜRÜNÜ, değiştirmekte ise, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'in, şimdiye dek yaptıklarıyla değil, yapabilecekleriyle de büyük bir ağırlığı ve etkisi bulunduğunu kabul etmek gerekir. Bölgesel birleşme ve anlaşmaların da, bu konuda, kurtarıcı unsurlar oluşturabildiği açıktır.

Unutulmamalıdır ki, kalkınmanın tarihsel süreci, ekonomik /sosyal gelişmeyi, her yerde engellemiş bulunan .bu DIŞSAL ve İÇSEL EGEMENLİĞİN BAĞIMLILIKLARINDAN kurtulmadan, gerçekleştirebilmenin mümkün olmadığını göstermektedir.

Çağımızın en büyük MAYDAN OKUMASI, bütün insanların, bütün ulusların, şans eşitliğinde, kardeşce bir yardımlaşma ve dayanışmada, karşılıklı değişim ilişkilerinde egemen olma yoluna sapmadan KALKINMALARI, kalkınabilmeleridir... Bunun gereği, Birleşmiş Milletlerin de, yaptığı bilinçlendirme sonucu artık bilinmektedir. Fakat bu, doğrultu da bilinçli bir sorumluluğun yankıları yeteri ölçülere halen varamamıştır. Buna rağmen, ülkelerin, ulusal ve uluslararası ilişkilerinin bugünkü eğilimi, umutları besleyen bir gelişim izlemektedir.

Daha önce değişik vesilelerle andığımız Dünya Bankası BIRD'ın hazırlattığı Pearson Raporu'nda kalkınmanın Siyasal Bir Sorun ve sosyal bir Tercih meselesi olduğunu kabul etmekte, şüphesiz haklıydı.

Bir uygarlık ve bir barbarlık bunalımından geçmekte olan dünyamızın, geleceği şu andaki verilere yansıyan eğilimlerin toplamında, pek emin görünmemektedir. Önümüzdeki yılların önemi kesindir. Aşırı gelişmiş ülkeler, biraz daha insancıl olabilecek mi dir?

Sürekli varlıklı ülkelerin lehine işliyen, eşit ve adil olmayan günümüzün uluslararası ekonomik ilişkilerinde, kalkınmalarının TEK MİMARİ OLMAK, birinci derece de yoksul ülkelerin, artık kendilerine kalmıştır. Birleşmiş Milletler, bu grup ülkeler için, optimal bir kullanım için çok değerli ve çok etkin bir araç oluşturmaktadır.